

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ГОДИНА 5

БЕОГРАД 1936 ГОДИНЕ

КЊИГА 3

XX РЕДОВНИ САСТАНАК

НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ДРЖАН 6 МАРТА 1936 ГОДИНЕ У БЕОГРАДУ

ПРЕТСЕДАВАЛИ:

ПРЕТСЕДНИК

СТЕВАН ЂИРИЋ

И

ПОТПРЕТСЕДНИК

ДР. ЈОСИП РЕЖЕК

СЕКРЕТАР

ВОЈИСЛАВ НЕНАДИЋ

Присутни г. г. Министри: Претседник Министарског савета и Министар иностраних послова др. Милан М. Стојадиновић; Министар унутрашњих послова др. Антон Корошец; Министар без портфеља др. Шефкија Бехмен; Министар пољопривреде Светозар Станковић; Министар социјалне политике и народног здравља и заступник Министра физичког васпитања народа Драгиша Цветковић; Министар трговине и индустрије др. Милан Врбанић; Министар грађевина др. Марко Кожул; Министар шума и рудника Ђура Јанковић; Министар просвете Добривоје Стошовић; Министар финансија Душан Летица; Министар правде др. Миле Мишкулин; Министар пошта, телеграфа и телефона др. Бранко Калуђерчић; Министар без портфеља др. Михо Крек.

Почетак у 10,45 часова.

САДРЖАЈ:

Пре дневног реда:

1 — Читање и усвајање записника XIX редовног састанка;

2 — Саопштење амандмана које подноси Министар финансија о изменама и допунама у предлогу буџета државних расхода и прихода са предлогом финансијског закона за 1936/37 годину — Министарство финансија — Буџетско одељење — Бр. 2404/VII од 4 марта 1936 године.

3 — Саопштење интерпелације народног посланика Бошка Зельковића на Министра унутрашњих послова о постављању за банског већника Фетаха Крупића из Босанске Крупе, и усвајање првенства;

4 — Отсуства народних посланика;

5 — Саопштење извештаја г. г. Министара: Претседника Министарског савета да је интерпелацију Миленка Глишића упутио Министру трговине и индустрије као надлежном; Министра шума и рудника да ће на интерпелацију Милана Божића одговорити кад буде стављена на дневни ред и Министра правде да ће на интерпелацију Рудолфа Плесковича одговорити кад прикупи потребне податке;

6 — Саопштење молби и жалби;

7 — Саопштење разних аката;

Говорници: Министар унутрашњих послова др. Антон Корошец.

Дневни ред: Продужење претреса у појединостима предлога буџета државних расхода и прихода, са предлогом финансијског закона за буџетску 1936/37 годину:

1 — Претрес и усвајање буџета расхода — VI раздео — Министарство иностраних послова.

Говорници: Претседник Министарског савета и Министар иностраних послова др. Милан М. Стојадиновић, Претседник Народне скупштине Стеван Ђирић (3 пута), Војислав Ђорђевић, Мирко Комненовић, др. Василије Јовановић, Живојин Рафаиловић, Рудолф Плескович, Стеван Јанковић, др. Стеван Крафт, др. Гавро Санто, Лука Костренчић, Жарко Томашевић, Милоје Сокић, известилац др. Часлав Никитовић.

2 — Претрес буџета расхода — VII раздео — Министарство унутрашњих послова.

Говорници: Министар унутрашњих послова др. Антон Корошец.

— Саопштење акта Министра унутрашњих послова, којим доставља захтев Управе града Београда да Народна скупштина изда истражним судским властима ради даљег поступка ухапшеног народног посланика Дамјана Арнаутовића, који је ухапшен на делу злочина. —

Говорници: Претседник Народне скупштине Стеван Ђирић.

3 — Продужење претреса и усвајање буџета расхода — VII раздео — Министарство унутрашњих послова.

Говорници: Др. Милован Грба, Живота Милановић, извештач др. Часлав Никитовић, Претседник Народне скупштине Стеван Ђирић.

Претседник Стеван Ђирић: Господе народни посланици, отварам XX редовни састанак Народне скупштине. Молим господина секретара да изволи прочитати записник прошле седнице.

Секретар Војислав Ненадић прочита записник XIX редовног састанка Народне скупштине.

Претседник Стеван Ђирић: Има ли ко од госпде народних посланика да учини какву примедбу на записник? (Нема) Примедаба нема, записник је примљен. Изволите чути амандмане г. Министра финансија.

Секретар Војислав Ненадић (саопштава): Г. Министар финансија подноси измене и допуне у предлогу буџета државних расхода и прихода и предлогу финансијског закона за буџетску 1936/37 годину — Министарство финансија — Буџетско одељење Бр. 2404/VII од 4 марта 1936 год. (Види прилог).

Претседник Стеван Ђирић: Ови амандмани узимају се на знање и претресаће се код односних раздела. Изволите чути једну интерпелацију за коју се тражи хитност.

Секретар Војислав Ненадић (саопштава): Бошко Зељковић, народни посланик, упућује интерпелацију на Министра унутрашњих послова о постављању за банског већника Фетаха Крупића из Босанске Крупе и тражи да јој се призна првенство. (Види прилог.)

Претседник Стеван Ђирић: Има реч г. Министар унутрашњих послова да се изволи изјаснити прима ли тражено првенство.

Министар унутрашњих послова др. Антон Кошоц: Примам тражено првенство за ову интерпелацију.

Претседник Стеван Ђирић: Да ли Народна скупштина прима првенство ове интерпелације? (Прима). Првенство је примљено. Изволите чути одсуства народних посланика.

Секретар Војислав Ненадић (саопштава): Г. Лако Макар, народни посланик, моли месец дана одсуства ради лечења.

Претседник Стеван Ђирић: Одобрава ли Народна скупштина тражено одсуство? (Одобрава). Одсуство је одобрено. Изволите чути извештаје госпде Министара.

Секретар Војислав Ненадић (саопштава): Г. Претседник Министарског савета извештава да је интерпелацију г. Миленка Глишића, народног посланика, о заштити малих занатлија, о измени Закона о радњама и о забрани продаје гумених опанка фирми „Бата“, доставио на даљи поступак г. Министру трговине и индустрије као надлежном;

Г. Министар шума и рудника извештава да ће на интерпелацију г. Милана Божића, народног посланика, о гажењу стечених права народа Општине бјелобрдске, Среза вишеградског, на шуму „Думницу“ и на интерпелацију о великој афери „Криваје“ и главном виновнику Фрицу Реген-

штрајфу одговорити кад буду стављене на дневни ред;

Г. Министар правде извештава да ће на интерпелацију г. Рудолфа Плесковича и другога, народних посланика, о цензури листова, на интерпелацију о терању југословенског учитељства из Југославије путем штампе у Дравској бановини и на интерпелацију о систематском рушењу части и угледа учитељства у народу путем штампе у Дравској бановини, одговорити кад прикупи потребне податке.

Претседник Стеван Ђирић: Ови се извештаји примају на знање. Изволите чути молбе и жалбе.

Секретар Војислав Ненадић (саопштава): Народной скупштини упутили су молбе и жалбе: Анђелија и Милица Јакшић, Олга Софронова, Тома Миловановић, Јован Говедарица, Стеван Рејак, Перо Јововић, Лепосава Рашевић, Стеван Јочимовић, Мара Хржењак, Тихомир Марић, Марија Петра Јашка, Фабијан Саболић, Марко Ивановић, Ранко Трифунковић, Пајо Југовић, Милева Поповић, Милош Богуновић, Андреј Подржај, Рашим Пашалић, Ђока Бошњак, Ђорђе Стојановић, Јосип Брежан, Ђурђе Смиљанић, Милева Попова, Драгомир Брежанчић, Михајло Предић, Глигорије Маневић, Марко Херцег, Ката Токић, Фердо Андучић, Стана Шокловачки-Мирић, др. Јуре Турић, Шиме Корнирто, Милоје Радосављевић, Милош Јовановић, Трагослав Ђорђевић, Марија Масичек, Чолановић Марко, др. Борко Јаков, Јосип Осмец, Пор Ловренц, Јован Ђирковић, Мила Прањић, Петровић Петар, Милева Пејовић, Михајло Јанковић и др., Ђук Милка, Јован Радосављевић, Марија Рибичић, Миле Грбић, Давид Дукић, Кадивка Радојковић, Садик Садиковић, Јашар Хаџибеговић, Стеван Николић, др. Данило Серчејев, Вучковић Драгутин, Ангелина Јастребац, Љубомир Вуксановић, Милан Ничковић, Ранка Вукојилић, Љубиша Милојевић, Иван Мрвар.

Претседник Стеван Ђирић: Све прочитане молбе и жалбе биће упућене Одбору за молбе и жалбе. Изволите чути разна акта.

Секретар Војислав Ненадић (саопштава): Народной скупштини упутили су разна акта: Удружење занатлија — Пожега, противу рада фирме „Бата“; Задруга сељачке испомоћи — Гудурица, против намераваног ограничења и оптерећења печења винског дестилата.

Претседник Стеван Ђирић: Ова акта примају се на знање.

Прелазимо на дневни ред. На дневном је реду: Продужење претреса у појединостима предлога буџета државних расхода и прихода са предлогом финансијског закона за буџетску 1936/37 годину: VI раздео — Министарство иностраних послова.

Има реч Претседник Министарског савета и Министар иностраних послова г. др. Милан Стојадиновић (Бурно и дуготрајно пљескање са узвицима: Живео!)

Претседник Министарског савета и Министар иностраних послова др. Милан М. Стојадиновић: (Бурно и дуготрајно пљескање) Господе народни посланици, пројекат буџета који је пред нама, био је предмет опширне критике од стране опозиционих посланика како у пленуму овога Дома, тако исто и још више и у Финансиском одбору Народне скупштине.

Али и поред свих тих критика, нико му није могао одузети његове главне карактерне особине. Овај предлог буџета мањи је од претходног за 500 милиона динара и то је први буџет који носи собом смањење терета од непосредних пореза. Но, и ако су расходи по буџету смањени, Краљевска влада нашла је начина, да путем емисије државних бонова нађе потребна финансиска сретства, да приступи великим јавним радовима у свима крајевима наше државе, па чак и у онима у којима држава до сада ништа или скоро ништа није била у томе правцу предузела. Стотине километара нових железничких пруга је у изградњи, стотине и стотине километара нових модерних путева гради се, а хиљаде и хиљаде сиромашних радника наћи ће ове године хлеба и зараде.

Према томе оживљење народне привреде није празна реч, са којом је Краљевска влада била изашла у своје програму пред Народно претставништво. Овим мерама о јавним радовима следоваће друге мере економске природе, међу којима на прво место желим да истакнем питање о дефинитивном уређењу питања земљорадничких дугова . . . (Опште бурно пљескање) . . . и питање о отварању затворених банака и умртвљених задружних кредитних организација. (Повици: Живео!) Ова два питања предмет су најозбиљније студије Краљевске владе, она нису нимало лака за решавање, али се ја надам, да ћемо и за њих наћи добра решења. (Из новинарске ложе са крајњег места до зида у правцу говорнице народни посланик **Дамјан Арнаутовић** додајује: Кад ниси нашао за 8 месеци, нећеш ни сада!)

Претседник Стеван Ђирић: Молим галерије да буду мирне . . .

Претседник Министарског савета и Министар иностраних послова др. Милан М. Стојадиновић: Господине посланиче, . . . (управљајући поглед на **Дамјана Арнаутовића** у новинарској ложи) . . . имате право говора само овде доле. (**Дамјан Арнаутовић:** Сада ћу да дођем доле!)

Као год што смо успели да решимо питање јавних радова без повећања пореских терета и без оптерећења буџетских расхода, тако се надам да ћемо решити и ова два питања дугова и кредитних установа а да не дирамо ни у досадању вредност динара, нити у улоге штедиша по новчаним заводима. (Бурно пљескање и повици: Живео!).

Г. Министар финансија у Финансиском одбору, а говорници већине у пленуму Народне скупштине, већ су довољно одбили све замерке, које је опозиција у својој критици била истакла. Ја желим да се и са своје стране осврнем само на две-три главне замерке, које је опозиција чинила овоме буџету. (**Дамјан Арнаутовић:** — из прве клупе на левици, са крајњег места лево — Говори само поштено!)

Прва је замерка чисто економско-финансиске природе. У својој опширно документованој критици буџета Југословенски независни национални клуб преко г. др. Васе Јовановића рекао је, да су буџетски приходи претходне године били свега 9 милијарди, и да стога садашњи буџетски предлог од 10 милијарди значи једно оптерећење од преко 1 милијарде више него што наша народна привреда може да издржи, односно да је нови буџет за 1 милијарду динара у дефициту. Али, господо,

ако је то у истини тако, онда је дужност била Финансиског одбора, а знамо да у томе Одбору опозиција има већину, онда је дужност, кажем, тог Одбора била, да или приходе повећа т.ј. предложи нове пореске и таксене терете или да буџетске расходе смањи. Трећег начина за постизање равнотеже нема. Финансиски одбор међутим није учинио ни једно ни друго! (**Дамјан Арнаутовић** упада увредљивим изразима.)

Претседник Стеван Ђирић: Господине посланиче, опомињем вас на ред и молим вас да не употребљавате такве речи, јер ћу вас искључити са седнице. (**Дамјан Арнаутовић** поново упада увредљивим изразима.)

Господине посланиче, последњи пут вас опомињем на ред записаном опоменом. (**Дамјан Арнаутовић:** Седи на своје место! — Повици из већине: Није ово кафана! — **Милоје Сокић:** Напоље с њиме, видите да је пијан! — **Дамјан Арнаутовић:** Хајде, говори даље! Да чујемо. . .)

Претседник Министарског савета и Министар иностраних послова др. Милан М. Стојадиновић: Неко ће ми можда приговорити: „Па Финансиски одбор није радио довољно времена на претресу буџета у појединостима. Да је радио, он би уштедео 1 милијарду!” Тачно је то, да је Финансиски одбор радио у појединостима само неколико дана. Али, да се упитамо, господо, шта је он за тих неколико дана урадио? Ја ћу вам одмах рећи. На основу званичних података Финансиски одбор је усвојио у појединостима четири буџетска раздела са укупно 4 милијарде 335 милиона динара. Знате ли, међутим, колико је уштедео? Свега 12 милиона! Ако је хтео да уштеди означену милијарду на свих 10 милијарди, онда је требао штедети по 10% (Пљескање и повици: Тако је!) На та четири раздела он није уштедео ни 1%, чак ни ½%, а где су 10%? По јутру се дан познаје, каже наш народ. По почетку рада Финансиског одбора може да се види шта би он до краја урадио. Опозиција се тужи, да јој нисмо дали довољно времена да нам изради и презентира један добар, један уравнотежен буџет. „Боље је да уђемо и у дванаестине, него ли да имамо дефицит у буџету”, рекао је један опозициони посланик са овога места. Када бих ја, господо, веровао у тачност навода опозиције и у њихову способност за исправку овог буџета — јер, најзад, што год је људско дело, не може бити савршено — ја бих био први за то, да још данас вратимо овај буџет опозицији да га она у Финансиском одбору преради и поправи. Али по ономе шта је опозиција и како је опозиција са тим буџетом манипулисала пуна два месеца, — ја, господо, немам поверења у њену моћ и њену способност да уради нешто боље, нешто савршеније од онога што смо ми већ урадили. Према томе тај главни економско-финансијски аргуменат критике отпада. Ми дакле морамо одбацити као неоснован приговор о буџетском дефициту. А ако нисмо дали Финансиском одбору још неки дан да доврши претрес буџета у појединостима, ми смо у ствари тиме само учинили једну велику услугу опозицији: спасли смо је од бламаже да и јавно покаже своју неспособност. (Бурно пљескање и повици: Тако је.)

Други аргуменат, који је употребљаван против овог буџета, био је основан на чисто правним

и државно-правним консидацијама. Позивало се на Устав, на Пословник и тврдило се да се хитан поступак није смео применити за решавање буџета.

Моји пријатељи, народни посланици, г. др. Војислав Јањић и г. Живко Шушић довољно су већ оборили ту аргументацију опозиције. Устав предвиђа рок у коме се буџет мора поднети Народној скупштини. То је између 20 октобра и 20 новембра. Министар финансија у томе утврђеном року је и предао свој предлог буџета за 1936/37. Закон о државном рачуноводству међутим предвиђа да тај нови буџет треба да ступа на снагу 1 априла. Чл. 102 Устава каже: „Сваке године Народно претставништво одобрава државни буџет који вреди за годину дана”. Према томе одобрење буџета није само право, него у исто време и дужност Народне скупштине, јер се живот државе не може замислити без буџета. Какав циљ има онај члан Пословника, који предвиђа да буџетска дебата траје у пленуму Народне скупштине два месеца? Циљ тога члана 67 Пословника је да обезбеди дискусију о буџету али у исто време и да осигура да буџет буде на време свршен у Народној скупштини. Рок од два месеца је дакле максималан рок. То се јасно види из § 67 где стоји: „Претрес и коначно примање предлога закона о државном буџету и финансиском закону морају се свршити у року од два месеца. Ако претрес и пријем буџета у начелу и појединостима није свршен за четрдесет пет дана, Скупштина ће на предлог Претседника распоредити још непретресане и непримљене буџетске разделе на заосталих петнаест дана. Претрес и пријем тих заосталих раздела мора се свршити у те дане.” Према томе чим је уредно доношење буџета доведено у питање — а оно је нерадом опозиције у Финансиском одбору било доведено у питање — онда је Краљевска влада била дужна, да примени друге одредбе Пословника, које омогућавају доношење буџета на време. Те друге одредбе су оне које говоре о хитности законских предлога. У Пословнику § 62 гласи: „При подношењу таквог законског предлога или буди каквог предлога може се тражити да се тај пројектни предлог огласи за хитан.” Пошто је и буџет закон јер тако стоји у чл. 1 Закона о државном рачуноводству, то се и на буџет може применити хитан поступак. Краљевска влада је дакле и у томе погледу поступила исправно и како треба, држећи се у свему Устава и Закона. Својим радом Влада је само омогућила да се избегну буџетске дванаестине и да се тако држава уведе у нормални колосек буџетирања. (Бурно пљескање и повици: Живео!)

Остаје најзад трећи главни приговор који се чинио Краљевској влади, а наиме да је уведен у дворану Народне скупштине један оружан орган јавне безбедности. Тај приговор отклонио је већ одмах сам Претседник Народне скупштине г. Ђирић, изјавом да је дотични чиновник био орган Народне скупштине, који је вршио дужност поверену му од стране Претседника Народне скупштине. По Пословнику то је, господе, као што знате могућно и исправно и ни томе се не може ништа приговорити. То све спада у права и дужности Претседника Народне скупштине. (Бурно пљескање код већине и повици: Тако је! — Приговори на левици.)

Ми, господе, данас можемо само жалити, што и народни посланици из опозиције нису присутни

овој буџетској дебати, јер ми не бегамо ни од јавности ни од критике, али ми из Владе и Ви из Скупштинске већине не можемо носити ни најмању одговорност за њихов излазак. (Одобравање и повици: Тако је!) То је право опозиције да не суделује у раду и ми то право поштујемо. Али ћу Вас ја потсетити на једну ствар. Када смо се, господе, јануара месеца били састали овде, Ви сте чули како је један од првака опозиције критиковао Владу, што се Скупштина није раније састала да би могла да ради и народу помогне. Ми смо, господе, онда помислили у себи: „Хвала Богу, ево људи који мисле озбиљно да раде.” И Краљевска влада је поднела одмах неколико законских предлога и конвенција на одобрење. Али није требало много времена, па да увидимо, да нашој опозицији није било стало до озбиљног рада у Народној скупштини. Место озбиљне и објективне критике, ми смо од једног дела, додуше малог дела Скупштине, дочекивани погрдним и увредљивим изразима. Место рада, који смо очекивали, настао је хаос и паклена ларма. И ми смо се у чуду питали: „Је ли то тај рад, о коме нам је опозиција у јануару говорила?” (Одобравање и пљескање). Законодавна машина престала је да ради, а цела земља била је упрла очи у оно што се дешава у Народној скупштини. Ви сте, господе, сведоци свих оних непријатних сцена, које су тешко погађале не само ову Народну скупштину, него, може се рећи, и сам Парламенат као установу. (Одобравање и повици: Тако је!) Ви сте, господе, исто тако и сведоци великог стрпљења, које је Краљевска влада показала у тим тренутцима. Дани и недеље пролазили су у тим невероватним опструкционим сценама и најзад, Краљевска влада морала је учинити једном крај свему томе. (Опште бурно пљескање и одобравање). Докле није био дошао државни буџет на дневни ред и докле није било доведено у питање чак и његово нормално вотирање — ми смо, заједно са Вама, били стрпљиви посматрачи бучних сцена у овоме Дому. Али кад смо видели, да би сваки даљи дан доносио неоцењиве штете држави и народу, Краљевска влада била је дужна, заједно са Претседником Народне скупштине, да успостави ред, да свакога постави на његово место и да закон и законити поредак триумфују над незаконом и нередом. (Бурно одобравање и пљескање).

Пред нашом одлучношћу, за господу из опозиције која су употребљавала пиштаљке, лопатице и клепетуше одиста није остајао никакав други пут, до онај који су они и употребили — излазак из Скупштине. Они су сами себе довели у такав безизлазан положај. Ми им зато нисмо ништа криви, али смо имали прилике да господи из опозиције покажемо да наша толеранција није знак наше слабости, да наше попуштање може да иде само до извесних граница, а да Краљевска влада уме, када то државни интереси захтевају, да брзо покаже и одлучност и ауторитет. (Опште бурно пљескање и повици: Тако је!). Ми смо то показали ономад овде у Народној скупштини, а можемо уверити господу из опозиције, да ћемо ту исту одлучност ради примене закона умети да покажемо и у свима другим приликама и у свима крајевима наше државе. (Бурно одобравање и пљескање). Краљевска влада учиниће све, да прибави поштовање закону и да закон буде највиша

воља у земљи. (Једнодушно одобравање и плескање. — *Дамјан Арнаутовић* упада у реч).

Пошто сам на овај начин одговорио на све три врсте главних приговора овоме буџетском предлогу, како у погледу економско-финансиском, тако и у погледу државно-правном и чисто политичком, ја бих желео да вам кажем још неколико речи специјално о нашој спољној политици.

Краљевска влада у питањима спољне политике трудила се, пре свега, да очува континуитет и да у главним линијама иде оним путем, који су јој указивали: Велики Краљ Мученик Александар I (Сви народни посланици устају са својих места и једнодушно кличу: Славу Му!) . . . и здрав разум нашега народа. Витешки Краљ Ујединитељ повукао је за свога живота неизбрисиве brazде и оставио путоказе трајне вредности, а здрав разум нашега народа умео је увек подједнако схватити општи интерес, као и да брани свој сопствени. Наш народ увек је био успео, да у правом тренутку буде на правој страни, на страни на којој су право и међународна правда, па према томе и коначна победа. И у новим проблемима, у проблемима и задацима које је ово немирно и тешко време избацивало на површину међународног живота и који су се, према томе, по први пут јављали пред нама, Краљевска влада је настојала, да се задахне истим идеалима и према томе је њиховом решавању прилазила у истом духу и са истим смислом.

Мислим да можемо слободно рећи, да тај дух није био рђав и да наша спољна политика није била погрешна . . . (Повици: Тако је!) . . . ни у својим циљевима, ни у својим методама. Резултати то показују, будућност ће то, надам се, још више потврдити.

Начелност, доследност, верност у предузетим обавезама, били су основни принципи наше спољне политике. У временима пуним буре и невероватних обрта, Краљевска влада се трудила, да нађе средњи и најкориснији пут између претераног динамизма и штетне пасивности. А ради одржања потребног континуитета, Краљевска влада сматра за своју дужност, да и са овога места изјави своју дубоку захвалност Његовом Краљевском Височанству Кнезу Намеснику..., (Опште бурно и дуготрајно плескање и повици: Живео!)... који боље него и један од живих сведока познаје рад и настојања Његовог Брата од Стрица Витешког Краља Ујединитеља... (Сви народни посланици устају са својих места и једнодушно кличу: Слава Му!)... и који је стога и са највише ауторитета могао да заступа нашу државу у важним преговорима недавно вођеним у Паризу и Лондону, са ауторитетом и успехом који су у осталом могли бити само својствени Његовом Високом Имену и Његовим сјајним способностима. (Сви народни посланици устају са својих места, бурно плескају и једнодушно кличу: Живео Кнез Намесник Павле! — *Дамјан Арнаутовић*: Живео Краљ Петар! Што не устанеш попе! — *Дамјан Арнаутовић* продужује са увредама. — *Др. Војислав Јањић*: Овог пијаног човека треба избацити напоље! То је срамота! — У истом тренутку устаје са крајњег левог места из прве клупе на левици народни посланик *Дамјан Арнаутовић*, вади из левог унутрашњег џепа капута револвер и пуца три или четири пута, и то први пут у правцу го-

ворнице, за којом се налази Претседник Министарског савета г. др. Милан Стојадиновић. — У дворани настаје општа забуна. Неколико посланика у истом моменту притрчавају с леђа и са стране народном посланику Дамјану Арнаутовићу и разоружавају га).

Претседник Стеван Ђирић: Прекидам седницу.

(Наставак седнице)

(При уласку у дворану Претседника Министарског савета и Претседника Народне скупштине, сви народни посланици устају са својих места и поздрављају их са бурним узвицима: Живели! Живео др. Стојадиновић! Живео Ђирић! Доле убице! Бурно и дуготрајно плескање.)

Претседник Стеван Ђирић: Господо народни посланици, настављамо седницу.

Ви сте сви били сведоци једног врло неугодног догађаја који се малочас догодио. Господо народни посланици, Претседништву Народне скупштине, а нарочито мени, пребацивало се са многих страна због оних мера које смо предузели да осигурамо миран рад Народној скупштини.

Господо, био сам свестан тога да имам да осигурам достојан рад Народне скупштине, па ма и по цену жртвовања свога ауторитета, и ни једнога тренутка нисам се колебао, жртвовао сам свој Претседнички ауторитет, да спасем углед Народне скупштине. (Бурни узвици: Живео!)

Господо народни посланици, ја најдубље жалим што се ово догодило и сто пута бих више волео да сам остао у историји Претседник „тиранин“, али који је својим опрезним мерама спречио оно што се малочас догодило, него што се ово догодило па рехабилитовало Претседништво, јер се показало да су оне мере биле потребне. (Бурно одобравање и повици: Тако је!)

Господо народни посланици, ја сам дубоко уверен да ће ону индигнацију, коју сви ми осећамо у овом тренутку, осетити и укупан југословенски народ . . . (Узвици: Тако је! — Бурно плескање) . . . и осудити у својој души онако исто као и ми. Са преступником поступиће се по закону, а ја вас, господо народни посланици, молим да нам ово буде још један доказ, пример и наук више како се Народно претставништво налази сада у једном тешком положају и да сви ми треба да учинимо оно што нам је дужност. Будите уверени, да ће Претседништво Народне скупштине са своје стране извршити своју дужност чак и у томе случају, ма колико да та дужност буде непопуларна. Ја, господо, још једанпут сматрам за своју дужност да, испред свих вас, изразим своју дубоку индигнацију за ово што се догодило и своје жаљење а у исто време и своју радост што је овај инцидент прошао иначе без икаквих тежих последица. (Бурно плескање и одобравање.)

Има реч народни посланик г. Војислав Ђорђевић. (Бурно плескање и узвици: Живео!)

Војислав Ђорђевић: Господо народни посланици, Парламенат и парламентаризам имају своје методе. Мисао, говори и убеђивања јесу методе свакога Парламента. Народни сељачки клуб, држећи се тих метода и ако је у опозицији, није напустило дворану са осталима и увек се држао оних метода који у парламентарном животу значе коректност и напредак земље једног доброг народа.

Ми дубоко жалимо инцидент који се десио пре неколико тренутака. Ми жалимо у толико пре, што долази у тренутку кад је земљи потребан мир, а Парламенту један озбиљан и дуг рад. (Бурно пљескање и узвици: Тако је!) Ни сељачки дугови, ни привредна криза, ни остала социјална питања у овој земљи не могу се решити метком. (Узвици: Тако је! — Пљескање). Они који су хтели своје животе да жртвују, или хоће да их сачувају, да би их доцније жртвовали, имали су и имаће времена за то кад их Отаџбина позове. (Повици: Тако је!) Данас се све ствари морају решавати у миру. Осуђујући поступак који жалимо, осуђујући оне који су руку једног неуравнотеженог човека наоружали (Бурно пљескање) и упутили овамо, ја у име Народног сељачког клуба изјављујем, да се никад са оваквим методама нисмо слагали и да се никад нећемо сложити, и желећи плодног рад овоме Парламенту, ја уједно као претставник овога опозиционог клуба честитам спасење Господину Претседнику Владе... (У овом моменту говорник се окреће Претседнику владе г. др. Стојадиновићу, прилази му и с њим се рукује, што изазива бурно пљескање у целој скупштинској дворани) ... и желим овоме Парламенту несметан рад, јер један метак не сме да поремети вољу осталих трезвених посланика. (Бурно пљескање и повици: Тако је! Живео!)

Претседник Стеван Ђирић: Има реч народни посланик г. Мирко Комненовић.

Мирко Комненовић: Господо народни посланици, поводом немилостивог догађаја, који се данас одиграо у Народној скупштини, Југословенски радикални клуб не може преко тога прећи немим ћутањем, већ, напротив, из дубине душе такве поступке осуђује као непарламентарне, недостојне и нечовечанске, тешећи се уз то да ово безумље није имало као последицу жртву у личности Претседника Министарског савета и наших другова. (Опште бурно пљескање. — Народни посланик г. Мирко Комненовић прилази Претседнику Министарског савета г. др. Милану Стојадиновићу, рукује се са њим и срдачно му честита на срећном спасењу.)

Претседник Стеван Ђирић: Има реч народни посланик г. др. Василије Јовановић. (Жагор и објашњења. — Узвици: Нећемо да га слушамо! Из њиховог је Клуба! — Жагор.) Господо, молим мир. (Један глас у центруму: Имамо и ми права да кажемо своју реч!)

Др. Василије Јовановић: Господо народни посланици... (Чују се гласови: Нека, нека говори, има права да говори)... и на основу тога права, које један од другова помиње, ми смо у име Југословенског независног националног клуба били слободни да критикујемо буџет, политику и све оно што сте већ чули у изјави која вам је овде прочитана.

У Парламенту је, господо, критика дозвољена. (Жагор).

Али, оно са чиме се никада нећемо сложити, то су поступци као што је био овај кога сте сви ви били сведоци.

Ми од срца жалимо такве поступке и гнушамо их се!

У име Клуба, у чије име имам част да се јавим на овој трибуни, ја честитам Претседнику г. др. Стојадиновићу... (Говорник прилази Претседнику Министарског савета и Министру иностраних послова г. др. Милану Стојадиновићу, рукује се

са њим и честита му на спасењу. — Опште бурно пљескање.) ... честитам му, како на спасењу, тако и на држању... (Бурно пљескање), ... јер видимо да се није дао узбудити у вршењу своје дужности... (Опште бурно пљескање), ... него да је, без обзира на то, продужио седницу и надам се да ће да узме реч и да настави своја излагања. (Живо и дуготрајно одобравање.)

Претседник Стеван Ђирић: Има реч народни посланик г. Живојин Рафаиловић.

Живојин Рафаиловић: Господо народни посланици, иако не припадам ни једном организованом клубу ипак сматрам за дужност и своју и извесног броја својих пријатеља да изјавим најдубље гнушање против покушаја, ... (Пљескање и повици: Живео!) ... једног злочина. (Гласови: Врло добро!). Нека је Богу хвала што се је прошло без жртава. Ја честитам на срећном спасењу и Господину Претседнику владе и осталој господи посланицима који су могли бити жртве овога злочина.

Ово је други пут, господо и другови, да у нашем Парламенту пламте револвери, ово је друга брука и срамота у нашем парламентарном животу и нека би дао Бог да ово буде последња брука наша. (Бурно одобравање и пљескање.)

Претседник Стеван Ђирић: У име Радног клуба реч има народни посланик г. Рудолф Плесковић.

Rudolf Pleskovič: Gospodje narodni poslanci! Če tudi nisem viden funkcijonar Narodnega radnega kluba, sem kljub temu uverjen, da lahko v imenu tega kluba najgorčeneje obsodim žalostni dogodek, ki se je ravnokar pred našimi očmi odigral v dvorani Narodne skupštine. Obenem iskreno čestitam gospodu Predsedniku Ministrskega sveta in vsem ostalim članom visoke Kraljevske vlade kakor tudi vsem tovarišem narodnim poslancem na tem, da ta slučaj ni imel posledic. (Burno odobravanje in ploskanje.)

Претседник Стеван Ђирић: Има реч народни посланик г. Стеван Јанковић.

Стеван Јанковић: Господо народни посланици, у тренутку кад се је једна, може бити, највећа несрећа десила у нашем Парламенту од човека који је, можда, подговорен од једне групе да данас створи метеж у Скупштини и тиме омете рад у њој, ја у име Клуба скупштинске већине и у име клуба Југословенске радикалне заједнице изишао сам овде да се захвалим Свевишњем Господу Богу, који је, у тренутку кад су метци кроз ову дворану летели, сачувао драгоцен живот нашег Претседника, кога сви високо ценимо и поштујемо... (Сви народни посланици устају и бурним пљескањем изражавају своје одобравање)... и који је, захваљујући Свевишњем, остао данас неповређен. Ми смо спремни, господо, да са њиме, макар и у још жешћој борби, радимо у овом Парламенту и очувамо достојанство нашег Парламента, јер то није интерес само нас народних посланика, него то захтевају и интереси државе и интереси народа. Али нека нас господо, ово данашње не чуди, кад има и таквих народних посланика из појединих клубова који су ходали по народу и говорили да ће крв да се пролије у Скупштини. Ради чега, то и они сами не знају. Ми од сада тражимо да се у Парламенту заведе највећи ред те да се на тај начин омогући миран рад у овоме Дому. (Говорник прилази Претседнику

Министарског савета г. др. Милану Стојадиновићу, рукује се са њиме и љуби, честитајући му на срећном спасењу. — Бурно одобравање и плескање).

Претседник Стеван Ђирић: Има реч народни посланик г. др. Стеван Крафт.

Dr. Stevan Kraft: Gospodo narodni poslanici, duboko potresen ovim žalosnim događajem koji se ovde odigrao, ja osećam potrebu i u svoje ime i u ime onih građana ove zemlje, iz čijih sam redova ja potekao... (Pljeskanje sa uzvicima: Živeo!)... onih građana ove zemlje, gospodo narodni poslanici, koji su duboko odani i privrženi i našoj zajedničkoj Otadžbini Kraljevini Jugoslaviji, našem Kraljevskom Domu... (Burni usklici: Živeo!)... našem Kralju... (Svi poslanici ustaju i uz burno pljeskanje jednodušno kliču: Živeo Kralj!)... duboko odani zakonima ove zemlje, duboko odani i Kraljevskoj vladi, koji, gospodo, sa dubokom privrženošću, sa velikim poštovanjem, sa ljubavlju gledaju u ličnost našeg dičnog g. Pretsednika Vlade... (Burno pljeskanje i uzvici: Živeo!)... da u ime svih tih građana, koji će samnom dići ruke i moliti se Bogu što je ovaj žalostan i nesrećan događaj prošao bez krvi, bez žrtava za celu našu Otadžbinu, zahvalim svemogućem Bogu, što nas je spasio od takve nevolje i od teških posledica ovakve jedne nesreće. Ujedno želim, drage kolege i poštovana gospodo poslanici, da u ime svih tih valjanih i vernih građana ove zemlje, i ja čestitam iz najdubljeg osećaja Gospodinu Pretsedniku Vlade i celoj Kraljevskoj Vladi na tome da ih je Blagi Bog sačuvao. (Burno pljeskanje i uzvici: Živeo!)

Претседник Стеван Ђирић: Реч има народни посланик г. Јеремија Протић. (Огорчени протести са узвацима: Нећемо да га слушамо! Не дамо му да говори! То су...! — Велика граја и огорчени протести не престају).

Господо народни посланици, пошто Народна скупштина нема воље да саслуша г. Јеремију Протића, то дајем реч народном посланику г. др. Гаври Санту.

Dr. Gavro Santo: Gospodo narodni poslanici, u ime jugoslovenskih Mađara, koji su odani i verni ovoj zemlji, koji su dobri Jugosloveni i žele da rade zajedno sa Srbima, koji su se žrtvovali za ovu državu i stvorili je, — ja imam čast da izjavim da ćemo mi jugoslovenski Mađari uvek biti verni i odani do groba našem Veličanstvu Kralju Petru Drugom... (Svi poslanici ustaju uz jednodušne i složne usklike: Živeo Kralj!)... celom Kraljevskom Domu... (Složni usklici: Živeo!)... a isto tako i Njegovom Kraljevskom Visočanstvu Knezu Namesniku Pavlu... (Složni usklici: Živeo!)... i ostalim Kraljevskim Namesnicima (Uzvici: Živelil).

Ja se zahvaljujem Svevišnjem Dobrom Bogu koji nije dao da se nesreća dogodi, jer da je danas poginuo Pretsednik Vlade g. dr. Stojadinović neizmerno bi mnogo izgubila ne samo jugoslovenska država nego bi i mi, jugoslovenski Mađari bili isto tako vrlo teško time pogodeni, pošto imamo bezgranično poverenje u Pretsednika Vlade, i duboko smo mu odani, jer nam je dobro poznata njegova velika lična vrednost i državnička sposobnost. (Burno odobravanje).

Ja znam, gospodo, da on živi i radi za narod, za državu i za Kralja. Da nam ga Bog poživi dugo i mi ćemo sa celom svojom snagom da pomognemo njegov rad ovde u Skupštini i u narodu. (Burno

odobravanje, pljeskanje i uzvici: Živeo Pretsednik Vlade!)

Претседник Стеван Ђирић: Господо народни посланици, дајући реч г. Претседнику Министарског савета... (Бурни и једнодушни узваци: Живео!)... допустите да и ја у име свих вас, у име целе Народне скупштине, у колико је овај атентат који сам ја малочас схватио као уперен противу Парламента и парламентаризма уопште... (Бурно одобравање и узваци: Тако јел!)... био уперен и против Владе, да Господину Претседнику Краљевске владе изјавим нашу највећу радост, што се ни њему ни господи Министрима, члановима његове Владе, није ништа догодило.

Молим Господина Претседника Министарског савета да настави свој државнички експозе. (Одушевљени повици у целој Народној скупштини: Живео Претседник Владе др. Стојадиновић!).

Претседник Министарског савета и Министар иностраних послова др. Милан М. Стојадиновић: (При појави Претседника Министарског савета и Министра иностраних послова на говорници, сви народни посланици устају и одушевљено кличу: Живео!... Живео!... — Опште бурно и дуготрајно плескање).

Господо народни посланици, у овоме тренутку једног дубоког узбуђења, које је обухватило целу Народну скупштину, ја желим само да кажем свима онима г. г. предговорницима који су у име своје и у име својих група изјавили ми своје честитање и своје симпатије, да им кажем: једно искрено, једно срдечно, једно дубоко хвала! (Бурни и одушевљени усклици: Живео!).

Дозволите ми сада, господо народни посланици, да наставим експозе о нашој спољној политици.

У реализовању својих мирољубивих тежњи, Краљевина Југославија стара се, да њени односи са великим силама Западне и Централне Европе имају карактер што приснијег пријатељства и сарадње. Југославија је увек тежила, па и данас тежи, да са њима у свим основним питањима постигне искрен и лојалан споразум и своје погледе, у колико је то могуће, доведе у склад са њиховим погледима.

Традиционално и непомућено пријатељство према Француској... (Опште бурно плескање. — Сви народни посланици устају и једнодушно кличу: Живела Француска!)... остаје нам увек на срцу и ми ћемо се старати не само да га и за будућност очувамо, већ, ако је то уопште могуће, да га још више развијемо и учврстимо.

Са Великом Британијом смо тежили да постигнемо што тешњу сарадњу. (Опште бурно плескање. — Сви народни посланици устају и бурно кличу: Живела Велика Британија!) Тако смо баш у последње време могли са задовољством констатовати интерес и разумевање, које показују за нашу земљу меродавни кругови Велике Британије. (Поновно бурно плескање и једнодушни повици: Живела!). Са суседном Краљевином Италијом старамо се обострано, да бришмо неспоразуме из прошлости, ради заснивања односа трајног пријатељства у будућности. (Бурно плескање и одобравање). Тесне везе економске природе, које већ постоје између Немачког Рајха и наше државе захтевају, да, у границама могућ-

ности, ове узајамне односе још више употпунимо и проширимо. (Бурно одобравање и пљескање).

Сматрам међутим да није потребно, да Вам посебно излажем срдачне односе између наше Краљевине и пријатељских и савезничких нам земаља: Краљевине Румуније и Републике Чехословачке. (Опште бурно пљескање и одобравање). Ови односи од увек су били такви, какви треба да буду и они ће, без сумње, остати у оквиру чврсте и непоколебљиве заједнице интереса и осећаја, коју претставља Мала антанта. (Једнодушно одобравање).

Као и моји претходници у Министарству иностраних послова и ја сам у више махова имао прилику, да подвучем велико значење ове стварне заједнице држава и њену корисност не само по наше три земље чланице, него и по опште интересе мира у Европи (Пљескање). Ма шта тврдили они, који рачунају са заборавношћу света, Мала антанта претставља један историјски корак у прогресу овог дела Европе, један напредак ка његовом бољем и правичнијем уређењу (Живо одобравање). На том путу наше три земље нераздруживе су, јер су везане заједницом виталних интереса и истоветношћу основних погледа.

Скорашња посета Претседника Чехословачке Владе и Министра иностраних послова, г. др. Милана Хоце ... (Бурно пљескање и општи повици: Живео!)... била нам је један пријатан повод, да ту заједницу манифестујемо на видан и свечан начин.

Ми можемо слободно поручити и пријатељима Мале антанте и онима који то нису: Мала антанта продужује својим правцем и не престаје бити најсигурнија залога мира и бедем о који се разбијају све илузије оних, који се још нису помирили са послератним стањем ствари у овом делу Европе. У пуној солидарности између себе, Чехословачка, Румунија и Југославија, заједнички и као једна недељива целина, у оквиру Мале антанте, настојаваће и даље на сређивању прилика у Подунављу а нарочито на успостављању привредног благостања. Не заборављајући поуке прошлости, али и не затварајући очи пред захтевима садашњице, ми ћемо сваку стварну могућност добронамерне и корисне сарадње и са другим суседима увек најтоплије поздравити и усрдно прихватити. (Живо одобравање).

Систем Мале антанте налази своју срећну допуну у Балканском споразуму, који сачињавају Краљевина Грчка, Краљевина Румунија, Турска Република и наша Краљевина (Бурно пљескање). Благодаречи Балканском споразуму, данас је у овоме делу света — насупрот приликама које су некада владале — потпуни мир. Балкан више није ни буре барута, ни узрок за међународне сукобе. Балкански народи живе данас међу собом као добри суседи.

Балкански пакт је основица наше балканске политике и њиме су нарочито одређени наши односи са Краљевином Грчком и Турском Републиком.

Кроз две године свога постојања, Пакт балканског споразума показао се као важан инструмент у стварању пуне солидарности балканских држава, које су искрено сарађивале и заједнички иступале у свима важнијим догађајима међународне политике. Та искрена сарадња држава Балканског споразума није се манифестовала само у

политичким питањима, већ су учињени озбиљни покушаји да се створи могућност једне тешње економске сарадње, која је већ до сада дала извесне позитивне резултате. Тако, при решавању трговинских односа чине се међусобне олакшице колико год је то могуће с обзиром на обавезе према трећим државама; проучава се заједнички железнички правилник, који је већ усвојен међу државама Мале антанте; од 1 јануара ове године ступила је на снагу нова снижена поштанска тарифа између држава Балканског споразума. Краљевска влада сматра рад на јачању балканске солидарности посретством Пакта балканског споразума као један од најважнијих циљева југословенске спољне политике. Са највећим задовољством морам констатовати, да у овом настојању наилазимо на најпуније разумевање код одговорних државника Грчке, Румуније и Турске, што нам даје највеће наде, да ће Пакт балканског споразума успешно одиграти своју историјску улогу у животу балканских народа.

Изван Балканског споразума налазе се још две балканске, нама суседне државе: Бугарска... (Опште бурно пљескање и једнодушни повици: Живела Бугарска!)... и Арбанија. Наши односи и са њима су добри и ми се стално старамо да их побољшамо, јер смо свесни, да само у политици доброг сушества и искреног пријатељства све балканске државе могу наћи најјачу гаранцију своје независности, свога мира и свога привредног и културног напретка. Само тим путем идући, може бити остварен онај идеал, који треба да је заједнички свима балканским државама: „Балкан балканским народима!“ (Опште дуготрајно пљескање и повици: Тако је!)

Политика зближења и сарадње са Краљевином Бугарском положена је на трајне и солидне основе историским потезима Блаженопочившег Краља Александра... (Сви народни посланици устају и кличу: Слава Му!)... и Његовог Величанства Краља Бориса. (Бурно пљескање и општи повици: Живео Краљ Борис!) Скорашњи сусрет Њ. В. Краља Бориса и Њ. Кр. Височанства Кнеза Намесника Павла... (Сви народни посланици устају и кличу: Живео!)... показао је да ће та политика бити настављена. Југословенско-бугарска граница, која је некада била поприште безбројних инцидената постепено се отвара путничком саобраћају и привредном промету пограничног становништва с једне и с друге стране. Закључени трговински уговор пружа исто тако обема земљама могућност за обимнију трговачку размену. Краљевска влада остаје одлучан приврженик досадашње политике зближења са Бугарском, јер сматра да тиме најбоље служи идејама па и интересима Балканског споразума и консолидацији прилика на Балкану. (Бурно пљескање и громки повици: Живели Бугари!)

Са Краљевином Арбанијом ми смо чинили и чинићемо све напоре, да развијемо што више наше међусобне саобраћајне и привредне везе, јер верујемо, да је то један од путева за стварање што бољих односа између наше две суседне земље. Надати се да ће добра воља Југославије наћи и на другој страни на исту искрену приврженост према оваквој политици која је диктована разлозима балканске солидарности.

Са нашим северним суседима наши односи остали су непромењени.

Ми нисмо никад могли да разумемо, ни да одобримо легитимистичку пропаганду у Аустрији. (Одобравање и повици: Тако је!) Гледиште Југославије на питање реставрације Хабсбурговаца је довољно познато. Та реставрација неминовно би довела до заплета и сигурно би имала тешких последица по мир у Европи. (Пљескање и повици: Тако је!) Зато је наша дужност, да баш као истински пријатељи мира, у општем интересу, односно тога питања поновимо и по други и по трећи пут своје одлучно: не! (Опште пљескање и повици: Тако је!)

Краљевска влада жели стварну и лојалну сарадњу са Владом Аустријске Републике. Ми смо трамо ту сарадњу као корисну за обе земље. Ми нисмо пропустили, нити ћемо пропустити сваку прилику и сваку могућност за јачање нарочито привредних и културних веза са Аустријом, али ми стога и са правом очекујемо, да ће се и у овој суседној земљи избегавати све оно, што наша настојања расхлађује и што на пут приближења ставља бране и препреке. (Одобравање и повици: Тако је!)

За економско консолидовање Подунавља ми смо склони такође и на сарадњу са другим нашим северним суседом, Краљевином Мађарском и желимо и да на тој страни исчезну разлози за узајамно неповерење и неспоразуме. (Одобравање).

Наши односи и са свима другим државама су добри и нормални.

У Друштву народа ми смо заступали увек гледиште поштовања овог великог инструмента мира, какав је ова Женевска институција.

Идеја Друштва народа била је и остаје за нас полазна тачка међународне политике, јер се она показала као једини пут за одржање савременог међународног живота, једини стварни регулатор његовог правилног функционисања и једини арбитар свих његових сукоба. Таква схватања и теме доследна политика давали су нашој држави у међународним односима потребан ауторитет и омогућавали јој да са разлогом устане увек у одбрану својих права и својих оправданих интереса.

Немамо разлога да губимо и једног тренутка веру у оправданост и будућност ове основне институције савременог човечанства, јер она и по својим великим идеалима и по своме механизму претставља још једино могуће сретство за одржавање мира и међународних уговора. Тренутна колебања у ефикасности његове улоге не треба никога да сврате са оне линије коју Друштво народа указује државама у погледу њихове активности, јер без те искрене оданости и саображавања своје активности пакту Друштва народа и његовом систему колективне безбедности, међународни мир и сви међународни уговори били би доведени у тешка искушења.

Друштво народа је за последњих шест месеци претстављало у међународном животу централну тачку једне ванредно важне и деликатне међународне активности. Два његова члана — Италија и Абисинија — дошли су у сукоб. У том сукобу Краљевска влада је настојала да одговори свим својим међународним обавезама. Заједно са 50 других чланова Друштва народа, она је ставила на снагу економске и финансијске санкције које прописује чл. 16 Пакта. Те санкције обухватиле су неколико мера међу којима су за нас од нарочитог значаја обустава клиринга са Итали-

јом, општа забрана увоза из Италије и забрана увоза неких артикала у Италију.

Краљевска влада учинила је при том све што је било у њеној моћи, да заштити интересе наше народне привреде, који су овим мерама доведени у питање. Нарочито желим да нагласим да је Друштво народа, у главном на инсистирање наше и наших савезника поклонило највећу пажњу начелу накнаде претрпљене штете. То важно начело признале су готово све државе, које примењују санкције. На основу овог признања, Краљевска влада је одмах повела специјалне трговинске преговоре са неколико држава. Са Великом Британијом је, благодарећи предусретљивости на коју смо наишли код Британске владе, већ закључен врло користан трговински аранжман. Са другим државама преговори су у току. Нажалост економске компензације, које смо добили, нису ни приближне оној великој штети, коју целокупна наша привреда због примене санкција трпи. Али се ова питања не могу мерити само трговинским мерилем. За нашу државу од увек је светиња дате речи и стављеног потписа била на првом месту. То је наша држава показала и овога пута у Женеви. (Бурно одобравање и пљескање.)

У истом духу привржености Друштву народа и верности међународним уговорима, на којима почива данашње уређење Европе, Краљевска влада је поступила и у питању узајамне помоћи на основу Пакта Друштва народа. По ставу 3 чл. 16 Пакта Друштва народа, наша Краљевина је дужна да, заједно са осталим члановима Друштва народа, пружи помоћ свакој држави, која би била нападнута услед тога што примењује санкције. Велика Британија се, као нарочито заинтересована, обратила извесним државама са питањем: да ли би те државе испуниле ову обавезу, ако би се за то указала потреба у данашњем случају? Енглеска се с овим питањем обратила Француској, Турској, Грчкој и нама. Све ове државе — па и ми — одговориле су потврдно Британској влади. Наш одговор Британској влади дали смо у пуној сагласности са нашим савезницима из Мале антанте и Балканског споразума. О њему смо обавестили Француску владу, као у осталом и саму Италијанску владу. Доцније смо тај одговор саопштили и Друштву народа у Женеви. На наше слично питање упућено Британској влади добили смо одговор истоветан нашем.

Спроводећи предњу акцију у складу са својим међународним обавезама, Краљевска влада искрено жели, да сукоб у Абисинији што пре дође до свог решења мирним путем.

Овакав наш став, по дубоком уверењу Краљевске владе, инспириран је правилним схватањем како општих интереса међународне заједнице, окупљене у Друштву народа, тако и нашим посебним интересима.

Као што, господо народни посланици, из мојих речи можете констатовати, у својим основним линијама и главним принципима, којима се инспирише, инострана политика Краљевине Југославије остаје иста, као што је била и до сада.

У овој међународној ситуацији, која носи у себи, поред свих гаранција, и изванредно број нерешених и тешких проблема, нама се намеће дужност, да останемо верни изложеним начелима и предузетим обавезама. Верност идеји европског

мира, верност Пакту Друštva народа, наше пријатељство са Француском и одлучно подржавање Мале антанте и Балканског споразума, остају и надаље императиви наше иностране политике. (Опште бурно и дуготрајно одобравање и пљескање.)

У временима, која наилазе, Краљевска влада ће настојати да на тој непроменљивој бази развије и усаврши организацију и активност наше иностране политике и да тако допринесе све што може, да се очувају тековине нараштаја, који су нам претходили и да се нашој Краљевини осигура у међународној заједници оно место, које јој по праву и по општем признању припада. (Опште бурно и једнодушно одобравање и пљескање! Громки повици: Живео!)

Претседник Стеван Ђирић: Реч има народни посланик г. Лука Костренчић.

Luka Kostrenčić: Gospodo narodni poslanici, sednica se nastavlja i rad se u Narodnoj skupštini produžuje. Pošto smo se saglasili u osudi onoga što se dogodilo, ja ovde izjavljujem još i to, da nikakvi teroristički akti ne mogu slomiti jugoslovenski parlamentarizam. (Burno pljeskanje i povici: Tako je!).

Narodna skupštino, cela Evropa, od Moskve do Madrida, već se gotovo dve decenije stalno nalazi u previranju i traženju novih društvenih i državnih formi.

Danas su suprotnosti među narodima i klasama, kontinentima i rasama, tako velike i duboke kao nikada pre, a čovečanstvo nije u stanju da reši osnovna životna pitanja najširih slojeva naroda. Nije u stanju da osigura zaposlenje i egzistenciju nekoliko desetina miliona nezaposlenih radnika, da obezbedi život dostojan čoveka nekoliko stotina miliona zemljoradnika.

Postavlja se pitanje zašto su još uvek bez mira i blagostanja Evropa i ceo svet.

Ja smatram da je pored ostalih jedan od glavnih i bitnih razloga hronične krize Evrope, Društva naroda i svetskog mira taj, što se je posle izvojevane pobede u svetskom ratu razila i razbila pobednička koalicija, što saveznici posle rata nisu ostali solidarni u osnovnim pitanjima međunarodne politike i što su mnogi od njih izneverili principe na kojima je izvojevana pobeda. Oni su se posle rata stalno razilazili gotovo u svim pitanjima likvidiranja svetskoga rata, a redovno su se razilazili u pitanju funkcije Društva naroda. Pobeda nad Centralnim silama nije ispravno i solidarno interpretirana, i antagonizmi između pobedničkih velikih sila doveli su do opšte zabune i konačno do opšte političke i privredne krize.

Društvo naroda bilo je zamišljeno kao najviši forum i permanentna organizacija za diskusiju i rešavanje svih pitanja međunarodne politike na bazi ravnopravnosti i saradnje svih naroda čovečanske zajednice. Razume se da polazna tačka te saradnje može i mora biti samo stanje stvoreno svetskim ratom, a fiksirano u mirovnim ugovorima, jer je i sama Liga naroda jedan od najvažnijih produkata pobede saveznika.

Međutim, izvesne države stalno i svim silama rade na tome da obore postojeći politički poredak, i da se sukcesivno oslobode svih obaveza koje proističu iz mirovnih ugovora. Izvesne države apsolutno ne misle na međunarodnu solidarnost, već svim silama rade na miniranju današnjeg stanja u Evropi i svetu i na radikalnoj reviziji svih međunarodnih odnosa.

U svetu danas postoje dve grupe država: jedna koja hoće mir, a druga koja hoće reviziju i ekspanziju pa makar i uz cenu rata. A dok postoje narodi i režimi koji idu bilo za osvajanjem bilo za revolucijom, dotle nema ni mira ni bezbednosti.

I tu je diplomatija apsolutno bespomoćna.

Osnovni problem savremene Evrope i celoga sveta, problem bezbednosti, mira i prosperiteta, ne može rešiti ni najveštija diplomatija sa najsuptilnijom stilizacijom sklopljenih paktova. Taj problem može da reši samo svetska demokratija.

I stoga mi moramo biti načisto s time, da je današnji politički poredak na evropskom kontinentu, stvoren mirovnim ugovorima, zagarantovan prvenstveno i nažalost ne paktom Društva naroda, već noružanjem onih država koje stoje na braniku toga poretka. Nikakvi sklopljeni ugovori i nikakve pismene obaveze ne bi odbranile taj poredak na evropskom kontinentu da nema solidarnosti, armija i flota Francuske, Britanije i Belgije na zapadu, a Male antante i Balkanskog sporazumu na jugoistoku Evrope. (Povici: Tako je!).

I tako će to biti sve dotle, dok svi evropski narodi ne budu sazreli do pune svesti i spoznaje neophodne potrebe napuštanja svih imperialističkih i revizionističkih prohteva, i apsolutne potrebe solidarnosti i saradnje u okviru Društva naroda.

Sa izvesnih strana stalno se operiše sa tendencioznom parolom da je svemu današnjem zlu na jugoistoku Evrope kriva propast Austrougarske monarhije na čijim ruševinama su stvorene male „artificijelne“ države, države „koje nemaju mogućnosti za samostalan život.“

Tvrdi se da je usled toga „balkanizovana“ cela Srednja Evropa i sprečeno konsolidovanje dezolatnih poratnih prilika i onemogućeno rešenje opšte krize cele Evrope. Jedini lek svega zla bio bi u reviziji mirovnih ugovora, kojima je „superiornim i vodećim narodima“ Srednje Evrope počinjena od strane Antante užasna „nepravda“. Saveznici bi već u vlastitom interesu trebali ispraviti svoju „fatalnu pogrešku“ što su „dopustili“ da se od Jadrana do Baltika formira niz nezavisnih slovenskih država na račun „superiornih“ naroda Srednje Evrope.

Međutim, pad Habsburga i raspad habsburške monarhije bio je istorijski determiniran. (Povici: Tako je). Obaranjem te države izvršeno je epohalno i istorijsko delo, odstranjen je stub feudalne autokratije i glavna zapreka demokratije i progressa. (Povici: Tako je! — Pljeskanje). Jer, samo na ruševinama te anacionalne države privilegovanih naroda i staleža mogla je da vaskrsne Nova Evropa slobodnih nacionalnih država. (Odobranje).

Svakako je u revizionističkoj kampanji najkurioznije to što se raspad Austro-Ugarske i stvaranje nezavisnih nacionalnih država prikazuje kao politička zabluda savezničke diplomatije, koja je u mirovnim ugovorima „samovoljno“ fiksirala jedan novi „nemoguć“ politički poredak u Evropi. Kao da je saveznička diplomatija zapravo poklonila slobodu Jugoslovenima, Čehoslovacima i Poljacima i da im ona tu slobodu može oduzeti kad god joj se prohte! Međutim, Jugoslavija, Čehoslovačka i Poljska nisu slučajni nuzprodukti savezničke pobede već su bitni sastavni deo te pobede i stvaranje tih država bilo je *conditio sine qua non* pobede samih saveznika. (Odobranje).

Specijalno jugoslovenskim i čehoslovačkim oslobođenjem rešen je osnovni problem rata, problem li-

kvidacije habsburške monarhije. Jugosloveni i Čehoslovaci nisu pobedi saveznika doprineli samo svojim delovanjem i borbom za vreme rata, već su tu pobeđu pripremili celim svojim istorijskim otporom i borbom od pogibije na Kosovom polju, do trijumfa na Dobrom polju, od Husove reformacije do Masarikove revolucije. (Jednodušni povici: Tako je! — Burno pljeskanje).

Sam fakat da se je država, čiju su većinu sačinjavali Sloveni zvala Austro-Ugarska, jasno govori kakovu je politiku sprovodila ta država. Dualizam je bio poslednja politička forma do koje se je u svome razvitku dovinula Austrija i od tog dualizma nisu hteli milom da odstupe ni Beč ni Pešta.

Italijanski, nemački i mađarski nacionalizam afirmirao se je u ratovima i revolucijama protiv tiranije Habsburga. I posvema je razumljivo da je na kraju protiv hegemonističkog antislovenskog austro-ugarskog nastupanja moralo doći do solidarnog nastupanja Jugoslovena i Čehoslovaka, koje se je konačno završilo i triumfovalo u pograničnim nacionalnim revolucijama na strani Srbije i saveznika.

Za teškoće koje preživljava Evropa nisu ni malo krivi oslobođeni narodi niti njihove nezavisne države, već su krivi oni koji su vekovima tlačili druge narode i koji se nikako ne mogu pomiriti novim stanjem stvorenim u svetskoj revoluciji, nego traže da im se vrati njihov privilegovani položaj.

Srednjoj Evropi i Balkanu nije potrebna restauracija Habsburga, niti revizija mirovnih ugovora, niti teritorijalna izmena granica, nego joj je potrebna revizija politike onih naroda koji su u ratu i pobeđeni zato što su vodili naopaku, zavojevačku, antidemokratsku i antislovensku politiku. (Povici: Tako je!).

Poslednji „veliki Habsburg“ Franja Josif stupio je na presto u ratu i revoluciji svojih pobunjenih naroda. I ceo franciozefinski period austrijske istorije nije drugo nego sistematsko gaženje prava naroda i stalna borba protiv oslobodilačkih tendencija potlačenih naroda. Franc Josif je za sedam decenija produžio život svome trulom carstvu i vodio 7 ratova protiv nacionalnih oslobođenja i ujedinjenja svojih podanika.

Sedam nacionalizama: italijanski, nemački, mađarski, jugoslovenski, čehoslovački, rumunski i poljski afirmiralo se je u revolucijama i ratovima protiv Beča i Habsburga.

Prilikom objave rata Srbiji Franc Josif je rekao Konradu von Hecendorfu: „Wenn die Monarchie schon zugrunde gehen soll, so soll sie anständig zugrunde gehen“!

U najsudbonosnijim danima istorije Evrope i sveta Franc Josif ne ume ništa drugo da kaže svom generalisimu nego ove besprimerno cinične reči. On bez grižnje savesti potpisuje i ultimatum i mobilizaciju, jer kada ga istorija stavlja pred dilemu, da ili svim svojim narodima da slobode, ili da ratom upokori pobunjene narode, on, veran samome sebi i veran čuvar tradicija svoje kuće, odlučuje se na rat.

U ratu i revoluciji probuđenih naroda stupio je na presto, u najvećem ratu i najvećoj revoluciji sišao je sa prestola, da uskoro povuče za sobom u grob i samu državu.

Spuštanje austro-ugarskog kadavera u raku istorije platilo je glavom 10 miliona najboljih sinova Evrope, a 30 miliona vratilo se svojim kućama kao ratni invalidi. Posledice rata stvorile su novih nekoliko desetaka miliona socijalnih invalida, i danas je cela Evropa u stvari jedan veliki invalidski dom.

A sada izvesni krugovi te Evrope misle da bi se problem Srednje Evrope mogao najbolje rešiti povratkom Habsburga!

Šta se zapravo zbiva u Beču i što je potrebno Austriji i Podunavlju?

U Beču se sukobljavaju i bore internacionalni socijalizam, nacionalni socijalizam i hrišćanski socijalizam. U Beču se bore Moskva, Berlin i Rim.

I apsurdno je i pomisliti da taj čvor može razmrsiti povratak Habsburga. Naprotiv, povratkom Habsburga samo bi se do kraja zamrsio ceo problem Podunavlja i Srednje Evrope.

Restauracija Habsburga bila bi provokacija za tri države Male antante i za Treći Rajh. (Povici: Tako je!). Stoga Evropa i ne sme nikada dopustiti da Habsburška dinastija iz Beča izazove još jednu 1914 godinu.

Problem Srednje Evrope može se jedino ispravno rešiti primenom principa: Podunavlje podunavskim narodima. Austrija ne sme da bude eksponent ni jedne velike sile. Za život i nezavisnost može biti sposobna samo ona Austrija, koja će poći putem demokratije i saradnje sa svim ostalim narodima Podunavlja i Društva naroda i na taj način doprineti svoj deo konsolidaciji Srednje Evrope.

Nema revizije, nema restauracije! Historia locuta, causa finita! (Jednodušni povici: Tako je! — Burno pljeskanje).

Pošto Evropa, pod vodstvom velikih sila, već godinama luta od jedne do druge velike, ali sterilne konferencije, nije preostalo manjini i ugroženim narodima južnog istoka ništa drugo, nego da udruženim silama budno stoje na braniku svoje krvavo stečene nezavisnosti. (Povici: Tako je!). I dok antagonizmi i rivaliteti velikih sila paralizuju Društvo naroda dotle ga solidarnost i lojalnost malih naroda aktivira i regenerira. (Odobranje). I to je onaj pravi put koji vodi do pravog Društva naroda, to su one prave metode međunarodne saradnje na organizovanju mira. S toga bi bilo absurdno u okviru Društva naroda smanjiti pravo malih naroda, a povećati privilegije velikih sila.

Mala antanta uopšte nije poratna tvorevina profesionalne diplomatije. Ona je latentno postojala davno pre rata, kada su zajedničkim silama vodili borbu za najelementarnija prava jugoslovenski, češki i slovački i rumunski narod. Za vreme Svetskoga rata u sistem Velike antante koordiniran je sistem Male antante, a na osnovu zajednički izvojevane pobeđe potlačeni narodi Srednje Evrope izdvojeni su iz okvira Habsburške monarhije i uvršteni u okvir slobodnih nacionalnih država Nove Evrope.

Države Male antante jesu glavni stub i garant mira i reda u Srednjoj Evropi i na Balkanu. One su stalno i odlučno stajale na braniku svih tekovina svetske revolucije, koja je dovela do fundamentalne rekonstrukcije Evrope na bazi principa samoodređenja naroda. (Pljeskanje i povici: Tako je!).

Nepokolebiva solidarnost država Male antante u svim zajedničkim vitalnim pitanjima omogućila je, da se je kroz sve peripetije poratne politike održao novi poredak baziran na mirovnim ugovorima. Svojim odlučnim držanjem te su države sprečile da se u ovom delu Evrope restaurira crna reakcija i da se instalira crvena revolucija. (Povici: Tako je!).

Stoga je opravdano i razumljivo što države Male antante stalno zauzimaju tako odlučan stav protiv svakog pokušaja stavljanja na dnevni red pitanja revizije mirovnih ugovora i pitanja restauracije Habsburga. Taj stav je naprosto logična i neminovna konsekvencija geneze tih država i njihove sistematske pa-

cifističke i konstruktivne politike. (Povici: Tako je! — Odobravanje).

Države Male antante biće i nadalje neslomiva brana protiv svakog pokušaja bilo čijih imperijalističkih i revizionističkih pothvata u ovim krajevima Evrope, i protiv svakog pokušaja vraćanja u stanje pre naših nacionalnih oslobođenja i ujedinjenja. Ukratko, države Male antante braniće nepokolebljivo i do krajnosti svoju političku nezavisnost i teritorijalni integritet. (Živo odobravanje).

Pre tri godine potpisan je u Ženevi Pakt Male antante, kojim su Jugoslavija, Čehoslovačka i Rumunija postale i formalno jedinstvena međunarodna politička zajednica. Od tada je Mala antanta, kao organizovana i homogena celina, postala u međunarodnom životu politički faktor prvoga reda i ona je u nekoliko slučajeva svojim odlučnim stavom odigrala presudnu ulogu u nekim krupnim pitanjima evropske politike.

Godinu dana posle potpisivanja Pakta Male antante u Ženevi, potpisan je u Atini Pakt Balkanskog sporazuma, kojim Jugoslavija, Rumunija, Grčka i Turska garantuju uzajamnu bezbednost svih svojih balkanskih granica, čime osiguravaju održanje teritorijalnog poretka na Balkanu, utvrđenog mirovnim ugovorima.

Ova su dva fakta od epohalnog i istorijskog značenja na celokupni dalji razvoj međunarodnih odnosa u Evropi. Ove su dve grupe država uvek spremne, da pod svaku cenu zajednički brane svoju političku nezavisnost i teritorijalni integritet. Ove su dve antante nepokolebivi garant mira i reda u Podunavlju, na Balkanu i u Maloj Aziji. (Povici: Tako je!)

Znači da baš ova najizloženija pozicija na kojoj su se vekovima vodile borbe između dva kontinenta, postaje danas glavni stub novoga reda i celokupnog mira. (Pljeskanje i povici: Tako je!)

Balkanski četvorni Pakt mira uvada Balkan u novu istoriju kao sastavni, ravnopravni i nezavisni deo Evrope. Ovim Paktom povučena je krajnja konsekvencija iz pravoga smisla krvave balkanske istorije. Jer na Balkanu danas apsolutno nema nikakvih bitnih razloga za ozbiljne sporove i sukobe među balkanskim narodima i državama, a sve govori za punu solidarnost i jedinstvenu zajednicu. (Povici: Tako je — Pljeskanje.)

Ovaj sklopljeni četvorni Balkanski sporazum otvoren je i ostalim balkanskim državama. Jer, jedan opšti Balkanski Pakt mira postao bi osobito važnim instrumentom opšteg mira i konstruktivnim faktorom rešavanja opšte privredne krize. A to je ujedno i jedini put koji vodi trajnome osiguranju mira, emancipaciji i prosperitetu celog Balkanskog poluostrva.

Problem Balkana mogu ispravno rešiti samo Balkanci. I oni svi treba da se sporazumeju i povežu te da stvore jedinstveni front opšte balkanske solidarnosti i da za uvek onemoguću da bilo koja vanbalkanska država zakorači na tlo Balkanskog poluostrva, jer, jedino kao jedinstvena celina i solidarna zajednica može Balkan da se oslobodi tutorstva velikih sila i da sam postane velikom silom i dominantnim faktorom Jug-istoka Evrope. (Odobranje.)

Interesi balkanskih seljačkih naroda apsolutno su identični i oni jedino kao svesna i solidarna balkanska zajednica mogu biti stvarno zaštićeni od

eksploatacije sa strane vanbalkanskih industrijalno-kapitalističkih sila. (Povici: Tako je! — Pljeskanje.) Balkanske države mogu jedino na bazi političko-ekonomske solidarnosti postati subjektom evropske politike i ekonomije, a prestati da budu objektom eksploatacije zavojevačkog imperijalizma i kapitalizma. (Živo odobravanje i povici: Tako je!)

Već je krajnje vreme da se svi balkanski narodi udruže i da konačno, bez ičijeg tutorstva izvana, uzmu u svoje ruke dalju sudbinu Balkana i da sami definitivno provedu u delo načelo: Balkan balkanskim narodima. (Pljeskanje).

Činjenica da je Kraljevina Jugoslavija ugaoni kamen dve međunarodne političke formacije, koje osiguravaju mir Srednjoj Evropi i Balkanu, mora nas Jugoslovane ispunjati ponosom, ali i svešću naročite istorijske odgovornosti i dužnosti. (Povici: Tako je!) Time je zapravo ostvaren smisao naše moderne istorije i povučena krajnja konsekvencija iz naše nacionalne revolucije na području međunarodne politike.

Mi smo nacija u čijoj su tradiciji samo oslobodilački ratovi i nikada nam neće pasti na pamet da ikada vodimo zavojevačke ratove. (Pljeskanje i povici: Tako je!) Mi smo seljački narod i po tome isto i pacifistički narod, ali nismo defetistički narod, već smo herojska nacija... (Burno pljeskanje)... koja ume da izvojuje pobjedu u odbranu svojih prava.

Naš stav po svim pitanjima međunarodnog života je jasan, određen i konsekventan. Taj stav je diktovan najvišim interesima našega naroda i države, koji su identični sa najvišim i ispravno shvaćenim interesima Evrope i celog čovečanstva.

To se je jasno manifestovalo u svim teškim i kritičnim momentima, koje je u poslednje vreme proživljavala Evropa i Društvo naroda. Mi smo i u pitanju sankcija dokazali da sa ostalim našim saveznicima neostupno stojimo na liniji politike Društva naroda i ako je primenom sankcija teško pogođena baš naša država. I ovom prilikom je jasno došlo do izražaja koliko su naši veliki saveznici sa Zapada grešili, kada su posle rata zanemarili oslobođene narode jugoistočne Evrope, a toliko favorizirali, — politički, ekonomski i finansijski — pogođene narode, koji su sada gotovo svi van politike Društva naroda, i koji nikako ne ostupaju od svog revizionizma.

Stoga je neminovno potrebno da demokratije zapada ne samo kompenziraju štetu, koju su pretrpele primenom sankcija države Male antante i Balkanskog sporazuma, nego je neophodno potrebno da nas i u budućnosti stalno potpomažu i jačaju, politički i ekonomski, jer smo mi najsigurniji čuvari mira i reda na ovoj najizloženijoj poziciji Evrope. (Povici: Tako je!)

Uopšte Evropa treba da zna da bez mira i bezbednosti na Dunavu, na Jadranu i na Vardaru nema mira i bezbednosti ni na Rajni, Kanal La Manšu i Mediteraniji (Pljeskanje). Mir i bezbednost na jugoistoku Evrope može se održati samo na osnovu načela Balkan balkanskim narodima i Podunavlje podunavskim narodima. (Povici: Tako je!) Revizija mirovnih ugovora značila bi reviziju pobjede saveznika i novi rat. (Pljeskanje i povici: Tako je!) Svaki pokušaj ekspanzije ili revizije na račun Male antante ili Balkanskog sporazuma neminovno bi doveo do rata i povukao sa sobom u ratni vrtlog i celu ostalu Evropu. (Povici: Tako je!) A danas uvaliti Evropu

u haos novih političkih, socijalnih i ratnih sukoba i perturbacija značilo bi do kraja upropastiti Evropu i staviti u pitanje sve tekovine dosadašnjeg kulturnog progressa celog čovečanstva.

Na kraju treba da naglasim, da svi mi, bez obzira na režim i opoziciju, bez obzira kojoj formaciji ili klubu pripadamo, jednako gledamo na probleme međunarodne politike. (Pljeskanje i povici: Tako je!) Svi mi usvajamo tri osnovna principa naše spoljne politike: vernost Paktu Društva naroda, vernost ugovorima o miru i vernost našim saveznicima (Pljeskanje). Svi mi usvajamo i odobravamo spoljnu politiku Kraljevine Jugoslavije, jer to nije politika jednoga režima ili jedne diplomacije, već je to spoljna politika Jugoslovenske nacije. (Burno pljeskanje i povici: Tako je!) A najeminentniji nosilac te spoljne politike Kraljevine Jugoslavije jeste dinastija Karadorjevića. (Opšte burno pljeskanje sa uzvicima: Živeo Kralj!)

I zato na kraju predlažem, u ime Seljačkog narodnog kluba, da se budžet Ministarstva inostranih poslova primi aklamacijom. (Burno pljeskanje — Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan Stojadinović prilazi govorniku dr. Kostrenčiću i srdačno mu čestita.)

Претседник Стеван Ђирић: Реч има народни посланик г. Жарко Томашевић.

Жарко Томашевић: Господо народни посланици, после експозеа г. Министра иностраних дела, који је био потпуно опсежан, потпуно документован и потпуно убедљив, остаје ми још да кажем неколико речи о основима наше спољне политике и да бацим један поглед на саму дипломатско-конзуларну струку.

Као што Вам је познато, кад је у Европи владао принцип екилибра, принцип равнотеже, онда је вршено сврставање свију сила у поједине групе, које су тежиле да одрже ту равнотежу. На Балкану та равнотежа имала је свога доминантног утицаја. Балкан је био подељен у две сфере и он је подлегао спољној политици Аустрије или Русије. И према томе наши политичари, државници и дипломати били су приморани да воде или аустрофилску или русофилску спољну политику. Та подела имала је свога утицаја врло често на све наше политичке групе и странке.

Доцније, као исход победе савезничког оружја, појављује се један велики човек, амерички државник Вудро Вилсон. Он нам је донео својих 14 тачака и у њима прогласио је велики непоколебљиви и необориви принцип самоопредељења народа. Сам Вудро Вилсон дао је основе Друштву народа, и после ове теорије о екилибру добили смо Друштво народа. Од тада су све државе имале и биле приморане, да воде своју спољну политику у оквиру Друштва народа. Као коректив самом Друштву народа дошли су разни пактови: Локарно, Бријан-Келогов Пакт, дошла је дефиниција о нападачу и дошао је Балкански Пакт, који нас је нарочито интересовао.

Основ наше спољне политике био је савршено промењен. Наш Почивши и Неумрли Краљ, наш Велики Краљ Александар I (Сви посланици устају и кличу: Слава му!), наш Велики Краљ Александар I дао је главне основе наше спољне политике. Он је из дубоког уверења, и као војсковођа и као политичар и као државник и као дипломата поставио принцип: мир у Југославији, мир у Европи,

мир на свих пет континената. Ова формула била је Његово дубоко убеђење, јер је Он као војсковођа видео и осетио све грозоте рата и све оне жртве са којима је наш народ имао да плати своју слободу и своју независност. Али Њему је пошло за руком да постави и онај други принцип којим се данас руководи наша спољна политика а који су принцип прижељкивали наши велики политичари, државници и дипломате, као што је био један Илија Гарашанин, један Јован Ристић, један Милован Миловановић, један, господо, Никола Пашић. (Сви посланици устају и кличу: Слава Им!) Тај велики принцип био је, господо: Балкан — Балканским народима!

Великоме Краљу пошло је за руком, не само да постави него и да оствари тај велики принцип и да окупи Републику Турску, Републику Грчку тадашњу, а сада Краљевину, да окупи Румунију и нашу Краљевину и да један пакт, који је био свечано парафиран овде, у Београду, а потписан у Атини и познат под именом Споразум балкански. То је једна од главних основа наше спољне политике, коју имамо да водимо на Балкану. Ја тврдо верујем да ће се наша спољна политика и даље у смислу Балканског пакта водити, а смисао је Балканског пакта: солидарност држава Балкана, једнакост свију држава Балкана и њихова потпуна еманципација тако, да се нико више не може мешати у наше унутрашње односе и послове.

После постављених оваквих принципа, господо, ја могу да вам кажем да дипломатија у животу једног народа и у животу једне државе игра врло велику улогу. Постоји погрешно мишљење, да је дипломатија велики луксуз, међутим то не стоји. Дипломатија стоји на бранику своје државе и свога народа у иностранству. Она има задатак да све чује, да све види и да брани битне и виталне интересе државе коју заступа. И у дипломатији врло често постоје извесне ствари које доносе негативне резултате. У дипломатији тражи се енциклопедијско знање али то енциклопедијско знање мора да се примени са пуно части и пуно обазривости. Јер, у дипломатији ако неко покуша да буде интрансингентан, непопустљив или тврдоглав или покуша да буде необазрив, неуспех му је сигуран.

Ја ћу ову тезу конкретним примерима да подкрепим.

Када је заседавао Савет Тројице у Паризу за време Конференције мира који је сачињавао Вудро Вилсон, Лојд Џорџ и Жорж Клемансо, онда се расправљало питање граница наше државе, онда Краљевине СХС. Наравно да је онда постојао и Лондонски уговор који је тражио фунту меса од нашега тела. Италијанска дипломатија хтела је по сваку цену да га примени. Наравно да је Вилсон, који није имао никаква удела нити је ставио свој потпис на томе уговору, тражио праведне границе за нашу државу. Природно је, да је из тога проишао судар између њега и италијанске дипломатије и, ако се сећате, онда је италијанска делегација са Сонином на челу напустила Конференцију мира и отишла у Рим. Као последица тога дошао је онај чувени ултиматум од стране Савета Тројице који је нашој делегацији предао Лојд Џорџ. Ми смо имали да примимо Вилсонову линију. Тражено је од нас категорички да то примимо. Тада је држана она историјска седница наших делегата који су се саветовали какав од-

говор да даду на тај ултиматум. Био је остављен један врло кратак рок.

Један од делегата који није имао искуства ни у дипломатији ни у политици уопште, он је саветовао да ми апсолутно не можемо прихватити услове ултиматума и да морамо тражити границу до Соче. Једини који се је дигао у тој седници и са сузама у очима молио и преклињао да примимо услове ултиматума, да је ово последњи моменат када можемо доћи до нашег уједињења, и ако нису обухваћене све наше жеље али су ипак у главном задовољене, био је наш седи државник Пашић. (Једнодушни повици: Слава му!)

И он је најалост остао у томе Савету на тој историјској седници у мањини. Тај ултиматум давао нам је целу Истру, Ријеку, Задар и Скадар. Давао нам је бољу поправку границе према Бугарској; давао нам је Темишвар, Печуј и Корушку без плебисцита. И, наравно, услед интрансигентности и тврдоглавости појединих делегата, који су били у већини, морао је седи наш државник Пашић да прихвати њихову тезу, и, да пародија буде још већа, морао је тај одговор он лично да преда Лојду Џорџу. Доцније, на жаљење свих нас и наших пријатеља, изгубили смо на зеленој чоји и Скадар и Ријеку итд.

Таква интрансигентност у даноме моменту не може се поправити! Ја сам навео овај пример, господо, да Вам покажем колико важну улогу игра дипломатија у даноме моменту у животу једнога народа.

Исто тако у дипломатији не сме се бити ни необазрив. Ја ћу и ово потврдити са једним конкретним примером.

Када је Жорж Клемансо био члан Савета на Конференцији мира у Паризу, и када је дошла на ред дискусија о колонијама, мандатима, концесијама итд., онда се је Лојд Џорџ обратио њему са речима: Дајте нам овај Мосул, јер он претставља природну нама границу, немојте правити од тога питање, то је камењар без неке нарочите вредности.

Клемансо је поверовао своје колеги у Одбору Тројице, па је дао свој пристанак, касније и потписао. Али после две године испоставило се да је Мосул првокласно место петролеумских извора, што значи, да је дипломатија Енглеске знала и познавала разлоге због којих је Мосул тражила. Француска штампа ударила је у сва звона и напала Клемансоа, који је иначе патер — отац Француске отаџбине, јер је он њу одбранио у најтежем моменту. Али случајно се ово измакло и није водио рачуна, да ће се на Мосулу наћи петролеумски извори. Зато је требао на седници да се ограда па да се испитају разлози због којих је Британија ово тражење поставила.

Остаје ми, господо народни посланици, још да говорим о конзуларној и дипломатској струци. Кад се узме буџет Министарства иностраних послова и кад се види цифра од 122,000.000, онда може да се види, да је та сума сасвим недовољна за наше дипломатско и конзуларно претставништво у иностранству. Ја могу смело са ове говорнице да тврдим, кад би наш Министар иностраних послова смео да каже својим колегама у Малој антанти, са колико кредита располаже или да им каже целу истину, онда му те колеге заиста не би веровале у ту тако малену суму. А ја верујем, да ме г. Министар иностраних послова неће и не

може демантовати у овоме што ја овде тврдим. У буџету није предвиђено, да ли ће се отворати још нова претставништва у иностранству. Ми смо, господо, једна држава која заузима важан положај на Балкану и у Европи. И кад погледате како смо претстављени у неким земљама, шта више не у свима, онда је то за свако жаљење. Ја налазим за оправдано што смо у врло тешком положају, што је завладала велика криза, депресија, наше финансије су ослабиле и што је убијена цена наших земљорадничких производа и наш народ не може веће кредите да вотира. То је потпуно оправдано. Али свакако треба кад је у питању наша дипломатија и конзуларна струка, водити строго рачуна о њој, јер то нама може у будућности да шкоди, па нам често и шкоди, јер нисмо довољно претстављени у иностранству.

Још ћу да говорим о једној потреби, која се указује, а то је отварање конзулата. Ја не мислим на генералне конзулате, који су скупи и коштају велике паре, него мислим на оне обичне који тако много не стају а од велике су користи. Императивна потреба указује се за стварање конзуларних претставништва у базену Средоземног мора, у Алжиру, у Барселони, у Порт-Сајду, јер конзулати су претходница нашој трговачкој флоти, пошто они имају да нам отварају нова тржишта за пласман наших продуката. Ми имамо искуство, да смо правили уговоре са западом по свима принципима правне науке, и у њима је стављен н.пр. принцип контингентирања, принцип првенства итд., али нисмо могли да пласирамо тамо наше продукте. Све је лепо написано, али од слабе користи. Па кад не можемо да водимо трговину и пласирамо наше продукте на западу, треба да се окрећемо на Левант. (Одобравање).

Ми треба да спремимо најпре нашу трговачку морнарицу, која ће нам предано послужити, али ја означајем као један од главних момената и ове наше мале конзулате, који ће такође врло добро послужити држави и народу. Још ми остаје да одговорим на једну алегацију, коју је један од говорника са левице а са ове говорнице у начелној буџетској дебати изнео. То је, господо, питање санкција. Он је одавде рекао да су наши дипломати слепо потписали санкције, а нису правили резерве, док је Румунија наш савезник правила резерву. Уколико сам ја обавештен, а сматрам да сам добро обавештен, и то из поузданих извора, таква алегација не стоји. Стоји баш обрнуто, да је баш наша држава, Југославија, увидела да то питање санкција засеца битно у интересе нашега извоза и привреде, па је правила резерве, а Румунија се само стиме солидарисала. Сматрао сам за потребно, господо народни посланици, да ово исправим.

Завршујући свој говор, ја имам част у име Југословенске радикалне заједнице да предложим Народној скупштини, да акламацијом прими буџет Министарства иностраних послова. (Бурно плескање).

Претседник Стеван Ђирић: Има реч народни посланик г. Милоје Сокић.

Милоје Сокић: Господо посланици, и мене као и све вас много интересује како и на који начин треба да се реше толика економска и социјална питања, чије решење наш народ више година очекује и која, исто тако понаособ интересују и народ, који је мени дао поверење. Но имајући пуно пове-

рење у Краљевску владу и верујући да ће она истински уложити све своје напоре на извршењу начела и програма Југословенске радикалне заједнице, који обилно садржи све народне потребе, ја сам се у овој буџетској дебати ограничио на то, да данас узем реч о буџету Министарства спољних послова, који је пред нама на дневном реду.

Већ је 17 година нашег заједничког живота, већ је 17 година како наша велика Југославија учествује у међународној заједници земаља, увек верна и одана свима настојањима на одржању светског мира и увек поштујући обавезе примљене Пактом Друштва народа.

Није то одавно било, господо народни посланици, кад је Друштво народа прославило тринаесто-годишњицу међународне сарадње и напорне борбе на стабилизовању послератних међународних односа. Оно је много допринело мирном животу својих чланова те и заслужује да се ради њега озбиљно опомену сви одговорни државници и носиоци спољне политике; да учине све што је потребно ради очувања престижа ове међународне установе.

Има појава, које говоре о кризи Друштва народа, али нам све то баш говори да шефови спољне политике свих држава треба да са огромним оптимизмом и са огромном енергијом долазе у Женеву. Не смеју обвладати тренутна опредељења и тренутни каприси. Мир је, господо народни посланици, опште добро свих народа у Европи, овој Европи праведно подељеној према принципу националитета.

Неки пут човек не види где је његова срећа, успех и напредак, и дође онај кога сматра непријатељем, да га изведе на прави пут. Не треба сматрати да се то исто не догађа и код народа. Општа европска енергија, манифестована кроз Друштво народа, треба све нације, уколико је која пала, да избави из самоубилачке и ратне психозе и из патологије стрмоглавог империјализма. Варају се они који мисле, да се несрећа, припремана другоме и злочин награђују. То су, господо народни посланици, највеће неправде у међународном животу, које неумитност правде кажњава не само ради њеног имагинарног триумфа и племенитости човека, него и ради васкрса бољег живота нације.

Данас народи, који сачињавају Друштво народа и којима је стало да сачувају мир, морају бити јаки, да би га очували. У европском аеропагу мора бити више племенитих хероја и мудраца да би Европу извлачили из свакога ђор-сокака. И сви народи, који су истински за спречавање ратних сукоба, пролевања људске крви, једном речју, који су за обезбеђење трајнога мира, морају поздравити ономадашњу одлуку Одбора тринаесторице у Женеви. Али, да ли ће бити попуштања и да ли смеју они, који су ту одлуку донели, дозволити, да се и ова њихова одлука као и раније, назову обичним маневрима? Буде ли тога, за свакога ће бити јасно, да ништа горе не може срозавати ауторитет Друштва народа, него неизвршавање његових одлука.

И, као што рекох, тек што је прошло 10 година, тих, колико толико лојалних напора за лојалну сарадњу народа, а одмах се затим на хоризонту међународних односа почело помрачавати. На Економској конференцији као и на Конференцији за разоружање, настале су тешкоће.

Расматрајући овако ток догађаја, изгледа да је оних првих 10 година међународна сарадња ишла без тешкоћа све дотле, док се на дневни ред

ставила ова два велика проблема. Ако се задржимо на току рада свих конференција по питању разоружања, лако ћемо доћи до констатације, да су нарочито претставници великих држава постављали своје предлоге и захтеве супротно питању, које је на дневном реду. Сви су они тражили изједначење и равноправност, како у повећању тонаже за поморске јединице, тако и у питању потреба сувоземне војске. Сасвим обратно од проблема који се поставио као разоружање стварне снаге, која је у односима држава до тога момента постојала. Зато је и предлог потпуног разоружања држава на Конференцији за разоружање 2 фебруара 1932 године у Женеви готово и једногласно пропао.

После тога побеђене државе из прошлога рата као равноправни чланови Друштва народа, настојале су и чиниле све, да никако не дође до стварног решења овога проблема. Настала су одуговлачења и преговори. Променила се била и нова метода јавног излагања својих гледишта на конференцијама и прибегло се изменама циркуларних нота међу Владама великих држава. Догађаји у Немачкој постали су центар светске пажње.

За то време на Балканском полуострву наш Југословенски Краљ, Блаженопочивши Велики Александар (Сви посланици устају и једнодушно кличу: Слава му!) учинио је свој апостолски пут мира преко Црнога Мора, Дарданела до Крфа и постигао да дође до историјскога Савеза балканских држава.

Његова велика мисија, прожета духом међународне солидарности и поштовања уговора о миру, била је опомена и пример свима народима како се треба ангажовати да би се учинио крај свима нетолерантностима и великим опасностима за мир и човечанство, у толико пре што је ова његова велика мисија уродила позитивним резултатом баш на Балканском полуострву, које је Европа до недавно сматрала као огњиште свих ратних сукоба. Овај пут нашег Великог Краља био је од огромне историјске важности, јер је постигнута искрена и лојална сарадња балканских народа, сарадња која је у интересу одржања мира како на Балкану тако и у целој Европи.

Сусрет нашег покојног Краља са бугарским Краљем Борисом (Пљескање и једнодушно поклици: Живео!) у Евксинограду појачао је поверење у лепшу будућност братских народа, бугарског и југословенског, и од тада је и настало једно ново доба срдачних односа и развијања обостраних жеља за што тешњом сарадњом и бољим братским разумевањем у чему и лежи лепша будућност оба наша народа.

Исто тако је од огромне важности био и сусрет нашег покојног Краља са великим Вођом турскога народа (Пљескање и једнодушно поклици: Живео Мустафа Кемал!). То нам најбоље потврђују сви доцнији догађаји и све манифестације, како Претседника Кемал-Паше, тако и целог турског народа (Пљескање и повици: Живео!), који је показао толико топлог и искреног саосећања у болу који је наш народ задесио трагичним губитком Великог Краља. (Сви посланици устају и једнодушно кличу: Слава Му!).

Исто тако његови сусрети са политичким људима наше суседне савезничке Грчке Краљевине били су срдачни и пријатељски и дали резултате, који су, сви заједно, у пакту Балканског савеза крунисали свога творца, покојног Краља Алексан-

дра, као апостола мира на Балканском полуострву. (Једнодушни узвици: Слава Му!).

Балкански савез који је потписао 9 фебруара 1934 године у Атини, попут Савеза Мале антанте, више је него стварност. Сви годишњи састанци претставника држава Балканског савеза и претставника држава Мале антанте, нису ништа друго него све јача и јача срдачна манифестација братске сарадње савезничких држава на чувању мира и постепеног решавања многих и многих међусобних економских проблема, без велике рекламе, али са пуно трезвености и искрености. Упоређујући ова два велика савеза: Малу антанту и Балкански савез, који заједно претстављају савез од преко 70 милиона становника, са међународним односима какви су били и какви су данас међу државама на северу Европе, може се искрено и јавно рећи да данас, у колико још постоји, и у колико ће постојати мир међу народима има се заблагодарити једино солидним бајонетима држава Мале антанте и Балканског савеза.

У илустровању међународних односа северних држава довољно је да их разумемо какви су, ако само напоменем да је иступањем Немачке из Друштва народа одложено са дневног реда питање разоружања и свих економских проблема. Сетимо се најављеног пута почетком марта месеца 1935 године, енглеског Министра спољних послова, затим публикације т. зв. Беле књиге у Лондону, нагле болести немачког канцелара Хитлера, због чега је посета енглеског Министра одложена, да би, неколико дана доцније, чини ми се 16 марта 1935 године, Немачка успоставила сталну војну обавезу, што је изазвало хитан сазив Друштва народа, протесте Француске и Италије у Берлину. После свега тога енглески Министри г.г. Сајмон и Идн учинили су посету 24 марта исте године немачком Канцелару Хитлеру, чији су резултати до данас јавности непознати, али се зна да је из Берлина г. Идн продужио пут у Москву, Варшаву и Праг и да сва настојања и сви протести нису ништа изменили у Немачкој, већ напротив, данас се зна да се Немачка из дана у дан све више и боље наоружава и да је наоружање њене војничке авијације предмет великих дискусија, како у енглеском тако и у француском парламенту, а резултат свега тога јесте дефинитивни француско-руски савез, који је ових дана и ратификован од француске Народне скупштине.

Дужност ми је да не пропустим а да не укажем на чињеницу да је и наша држава овим савезом заинтересована. Француско-руском савезу претходно је један Протокол који је потписала у Женеви и наша савезница Чехословачка. Поред тога смо и ми, као чланови Мале антанте, потписали 1933 године у Лондону са Совјетском Русијом и Турском једну конвенцију која прецизира и дефинише питање нападача, и ако, додуше, наша држава ни „де јуре“, ни „де факто“ није признала Совјетску Русију.

Расматрајући овако ове међународне догађаје, нашао сам потпуно разумевање посета које је чинио Лондону и Паризу наш Краљевски Намесник Кнез Павле (Опште бурно плескање и повици: Живео Кнез Намесник Павле!) и потпуно схватање посете коју је наш Претседник Владе г. др. Стојадиновић (Плескање и повици: Живео), учинио почетком септембра прошле године после конференције Мале антанте на Бледу. Јер, господо народни посланици, има нечег што је фрапантно у току

ових одиграних догађаја, а то је да је после убиства нашег покојног Краља Александра (Једнодушни поклици: Слава Му!) и француског министра спољних послова покојног Бартуа (Једнодушни поклици: Слава Лују Бартуу!), концем 1934 године и током 1935 године, регистровано у међународном животу највише путовања и састанака политичких људи и министара спољних послова.

Није било, господо народни посланици, без разлога отступање г.г. Лавала и Хора иако се њихов пад приписује индискрецији француске штампе. Историја ће показати, као што је то више пута учинила, да штампа није само сретство, него и један озбиљан фактор који користи сређивању свих односа, а често пута и доприноси правилнијем давању правца напорима да се очува мир међу народима. Не могу прећи ни преко чињенице велике међународне ужурбаности и озбиљних брига због немачког наоружања и њеног одбијања да се поврати у Друштво народа.

Нарочито ме радује да је наша велика пријатељица Француска ових дана остварила иницијативу покојног Бартуа, коју је у пролеће 1934 године лансирао, иницијативу за склапање једног источног савеза безбедности, која је на први мах била срдачно прихваћена од совјетског министра Литвинова. Тако је ова иницијатива покојног Бартуа обележила почетак дипломатске сарадње Париза и Москве, а која је ових дана завршена ратификацијом Уговора о француско-совјетском савезу у француском парламенту. Једно је за жалити што је Немачка још увек по страни, иако је иницијатива пок. Бартуа јасно испољавала жељу да овом уговору треба да приступи и Немачка. Али Немачка још увек сматра да је њен споразум закључен са Пољском јануара 1934 године довољан за обезбеђење њених граница. Пољска са своје стране, исто тако, није приступила овом пакту, али је посета г. Лавала Варшави, по повратку из Москве, у мају месецу 1935 године, омогућила наде да ће Пољска разумети стварну ситуацију и увидети да њени прави интереси могу бити потпуно загарантовани само источним пактом.

Закључењем источног пакта испуњена је и једна од жеља Мале антанте, која је увек сматрала да ради осигурања мира у источној Европи треба што пре да дође до остварења источног пакта, а због мешања Немачке у питања Аустрије, које је онеспособило целу Европу и до решења подунавског проблема.

У томе треба, господо народни посланици, разумети цео проблем сарадње подунавских држава и велику ужурбаност на брзом решењу овога питања. Истина је, да се наша сусетка Италија мешала у питања подунавских држава из чисто властитих интереса, док је Француска, са више права, очекивала да ће неке подунавске државе њену политику и њену велику пријатељску сарадњу са више разумевања схватити.

Говорећи и излажући своје лично мишљење, сматрам да је оваква политика Француске од самога почетка требала да се више брине о јачању међународне организације Мале антанте, која се данас толико јако манифестује као најјачи и најчвршћи фактор на чувању мира.

Није ли Римски пакт између Италије, Мађарске и Аустрије био довољна опомена? А шта да кажем данас о састанку Шушника; кнеза Штарен-

берга, Гембеша и Кање у Риму и о изненадном доласку Фон Нојрата у Милано? Ништа друго, господо народни посланици, него морамо мислити на своју снагу, на своју безбедност, морамо знати да смо јаки и да стога и будемо спокојни. (Повици: Тако је!)

Ово што се учинило раније не треба да се понови данас.

Мене особито радује чињеница да је претставник једне од држава-чланица Мале антанте у лицу председника чехословачке владе, г. Хоџе, преузео проблем Подунавља, ради његове дискусије и решења путем узајамних договора, саветовања и споразума са државама које су непосредно заинтересоване. Али ме, да не бих казао неку другу реч, чини и опрезнијим, у толико пре, што смо ми сви сведоци посета и интервенција нашег Кнеза Намесника и у Паризу и у Лондону, наиме, чини ме у толико опрезнијим, господо народни посланици, што је после публикације приликом посете г. Хоџе у Паризу његовог плана за решење подунавског питања и публикације после ономадашњих конференција у Београду уочена једна добра коректура, коректура која је много повољнија по интересе Мале антанте као целине, него она предвиђена у првобитном плану.

Рекох, мене особито радује ова активност председника чехословачке владе г. Хоџе. Радује ме, у толико пре што ми је још увек у свежој успомени да је ово питање покретано још марта месеца 1932 године и предлагано да се на бази члана 222 Сенжерменског уговора и 205 Тријанонског уговора о миру омогући економска сарадња подунавских држава. Као што видите, неколико је година прошло, да би данас цео посао на остварењу подунавског пакта дошао у руке држава Мале антанте, да га оне, ако наиђу на предусретљивост и разумевање и на другој страни и остваре.

То разумевање треба да буде у томе, да основа овога пакта има да обезбеди узајамно поштовање политичког поретка заинтересованих земаља, као и данашњи територијални интегритет и политичку независност сваке државе. На тај начин овај би пакт постао основа за даљу искрену и пријатељску сарадњу између држава Мале антанте, Аустрије и Мађарске. Питање је, господо, у колико ће широкогрудост и напори држава Мале антанте наићи на добар пријем Мађарске, када имам на уму да је прошле године г. Гембеш тражио обнову војничког кадра на две године, наоружање и појачање авијације, равноправно са државама Мале антанте. Бојим се, да и сви ови напори од стране Мале антанте и Француске не буду узалудни, када је познато да је горњи говор г. Гембеша у мађарском Парламенту, био одложно сазив Подунавске конференције у Риму.

Дакле, господин Гембеш тражи наоружање Мађарске? Па зар се, господо народни посланици, може говорити о неком организовању мира у Европи када траже наоружање државе, које су одмах после потписа уговора о миру започеле пропаганду ревизије тих уговора и реванша?

И све дотле, док оваквих захтева буде, ми морамо бити опрезнији јер, господо народни посланици, нема стабилног и солидног мира, нема стабилне и солидне безбедности за наш народ без одличне опреме и наоружања наше витешке вој-

ске. (Једнодушни повици: Живела војска! Бурно плескање.)

Чему онда парола о привредној сарадњи подунавских држава када се место привредне сарадње у ствари има за циљ ревизија међународних уговора о миру? (Гласови: Тако је!)

И видите, господо народни посланици, ма колико да економске потребе подунавских држава диктују што брже склапање Подунавског пакта, ипак се, сваке године, намеће и једно политичко питање од капиталне важности, питање Хабзбурговаца. По том питању наше гледиште, као и гледиште Чехословачке и Румуније, није претрпело нити ће претрпети никакве измене, ма колико да државе Мале антанте поштују унутрашњи поредак других држава. Али с обзиром на прератно политичко стање у Средњој и Југоисточној Европи и аспирације које су неговане у бившој Хабзбуршкој династији не може се прећи преко овако стварних чињеница и међународних последица које би неизоставно изазвале враћање ма кога било члана бивше Хабзбуршке династије у ма коју државу Средње Европе, јер се, ни у ком случају, случај Хабзбуршке породице не може третирати као питање унутрашње политике ма које европске државе. (Гласови: Тако је!)

О овоме питању много је већ говорено и довољно јасно подвучено: да оно дира у животни интерес држава Мале антанте и да преко тога, доводи европски мир у опасност. И зато овакво једно питање, које у ствари може да угрози територијални интегритет наших савезничких држава, мора се, ако се жели Подунавски пакт искрено и лојално, једном за увек отклонити, јер оно може уништити све изгледе и сваку даљу помисао на сарадњу и пријатељство између народа Подунавља. Према томе, и Француска, која због својих интереса у Средњој Европи, гледа да што пре до овог пакта дође, мора добро схватити све тешкоће које чине препреке да се жељена настојања држава Мале антанте за остварање Подунавског пакта остваре.

Француска и Велика Британија, односно г.г. Фланден и Идн, треба да поведу више рачуна о Подунавском питању, пошто данас између Лондона и Париза нема никакве разлике у погледима на осигурање мира у Европи.

У моменту када ово говорим, не могу а да се не сетим речи, које је баш са овога места у овој Народној скупштини 1934 године изговорио покојни велики француски државник Луј Барту: (Једнодушни поклици: Слава му!)

„Претставници Југославије, Срби, Хрвати и Словенци, ја сам вам донео поздрав Француске. У њено име ја поздрављам Краља Александра, чија је племенитост и одлучност симбол јединства једног великог, радног и поштеног народа који хоће мир. (Једнодушни повици: Тако је!)

Ви волите Француску, према којој су упућени с једне и с друге обале Дунава ваши одушевљени поздрави које ја никада нећу заборавити. Француска вас воли. Између наша два народа постоји солидарна оданост, која се својим правим именом зове братством.” (Бурно плескање и повици: Слава Лују Бартуу!)

Видите, господо народни посланици, колики је значај ових речи неумрлог Бартуа, који је умео да цени високе особине покојног Краља Алексан-

дра (Сви посланици устају и једнодушно кличу: Слава Му!) и југословенског народа.

Даље, господо народни посланици, Европа треба да зна, да после смрти нашег Витешког Краља, Југославија у својој спољној делатности није ни од чега отступила, а зато нам најбоље служе као доказ интенције нашег Кнеза Намесника Павла (Једнодушни и одушевљени повици: Живео Кнез Намесник Павле!) које су, ту скоро, у Паризу и Лондону, при разговорима о толиким судбоносним проблемима, тако снажно манифестоване и чињеница да је ресор спољних послова у одличним рукама уваженог г. др. Стојадиновића. (Пљескање и повици: Живео!)

Нека ми је затим дозвољено да за потврду ових својих навода, цитирам речи г. Анри Беранжеа, Претседника Одбора за спољне послове у француском Сенату изречене у једном његовом говору о нашем Претседнику г. др. Стојадиновићу: „Југославија није могла имати за првог Министра већи ауторитет ни Француска једног сигурнијег пријатеља”. (Живо одобравање, пљескање и повици: Живео др. Стојадиновић!) Исто тако г. Беранже, поводом прошлгодишње посете г. др. Стојадиновића у Паризу, написао је чланак у листу „Ажанс Економик е финансијер” у коме каже ове речи: „Наше раније везе омогућиле су нам да учврстимо пријатељство, које је почело у Београду и да један другога потпомогнемо пред оном страшном комисијом за ратне дугове у Вашингтону, којој је председавао г. Мелон.

Обојица смо постигли резултате, који су Југославији и Француској омогућили да душом дахну и чак да побољшају односе између двеју наших земаља и Америке. Тада сам имао прилике да оценим првокласне дипломатске способности, које су здружене са његовим финансијским способностима.” (Пљескање.)

А г. Пол Бастид, претседник Одбора за спољне послове у француској Скупштини написао је чланак у листу „Л Енформацион” о г. др. Стојадиновићу у коме, између осталог, каже: „Ја сматрам новог Претседника југословенске владе као једног од најслободоумнијих духова међу југословенским политичким личностима. Г. др. Стојадиновића опит има у историји младе Југославије један велики значај. Врло је важно и желим да тај опит потпуно успе.” (Пљескање.)

И када узмете, господо народни посланици, сва ова моја изнета разматрања о међународној ситуацији у вези са нашим националним интересима, и када узмете све ове лепе речи и похвале страних државника јасно је за свакога да Југославија мора водити политику својих националних интереса, а када је Југославија јака, онда је ту спокојство нашег народа и спокојство свих наших суседа. (Повици: Тако је!)

Нико, господо народни посланици, није никада боље чувао и поштовао одредбе пакта Друштва народа и скрупулосније примењивао међународне обавезе од Југославије. Нико још није поднео скупље жртве ради мира, него што је то наш народ, наш народ који је од бола губио свест када нам непријатељи убише Витешког Краља (Сви посланици устају и кличу: Слава Му!) и који је стекао своје рањено срце све за љубав мира међу народима.

Због тога остајем у тврдом убеђењу, да ће Краљевска влада и наш Министар спољних послова г. др. Милан Стојадиновић, продужити политику чувања наших националних интереса. Југославија мора, пре свега уосталом као и све остале државе, водити политику у смислу својих интереса, јер, некај Боже, да ма када дође до ма каквих заплета, сви наши савезници и сви они који су још увек непријатељски расположени према нама, рачунају првенствено на два милиона наших бајонета, на несаломљиву националну свест, херојство и витештво нашег војника. (Бурно пљескање и повици: Тако је!)

Имајући пуно поверење да је наша спољна политика упућена правилним током за заштиту наших националних интереса и територијалног интегритета, ја предлажем Народној скупштини да буџет Министарства спољних послова прими акламацијом, како би и на овај начин излили своја топла осећања, показали једнодушност и поверење према носиоцима наше спољне политике и према свима нашим верним савезницима. (Бурно пљескање и повици: Живео! Једнодушан одзив: Примамо акламацијом.)

Претседник Стеван Ђирић: Господо народни посланици, претрес предлога буџета државних расхода — VI раздео — Министарство иностраних послова завршен је у појединостима. И ако видим да је Народна скупштина расположена да прими цео предложени буџет акламацијом, ипак, с обзиром на то што је Краљевска влада предложила извесне амандмане код појединих партија, а који морају бити прочитани, молим известиоца г. др. Часлава Никитовића да изволи читати партију по партију и предложене амандмане. Гласаће се по партијама седењем и устајањем. Изволите чути партију 316 са амандманом Краљевске владе.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 316 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

А. РАСХОДИ

VI РАЗДЕО — МИНИСТАР. ИНОСТРАНИХ ПОСЛОВА

ГЛАВА LVIII — МИНИСТАРСТВО

Парт. поз. 316 Личне принадлежности:

Поз. 1 Плате — пр. повишице итд.

Место: „Помоћник Министра II/1” ставити: „2 помоћника министра II/1” и повећати са + 82.200.—

Место: „Десет дипломатско-консуларних приправника итд.” ставити: „18 дипломатско-консуларних приправника итд.” повећати са +146.400.— +228.600.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 316 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Једнодушан одзив: Прима!) Ко је против нека устане? (Сви седе.) Сви седе, објављујем да је партија 316 са предложеним амандманом Краљевске владе једногласно примљена. Изволите чути партију 317 са амандманом Краљевске владе.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 317 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

Парт. 317 Награде контр. чиновницима и дневничарима

Место: „13 служитеља-дневничара“ ставити:
„21 служитељ-дневничар“ и повећати са + 91.200.—
Свега Гл. LVIII повећати са . . . +319.800.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 317 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Једнодушан одзив: Прима!) Ко је против нека устане? (Сви седе.) Сви седе, објављујем да је партија 317 са предложеним амандманом Краљевске владе једногласно примљена. Изволите чути партију 318.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем о свакој појединој партији, у смислу чл. 102 Устава и § 67 Закона о пословном реду у Народној скупштини једногласно усвојила у појединостима све партије буџета расхода — VI раздео — Министарство иностраних послова од партије 318 до 326 закључно.

Претседник Стеван Ђирић: Изволите чути партију 327 са амандманом Краљевске владе.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 327 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

ГЛАВА LIX — ЗАСТУПНИШТВА У ИНОСТРАНСТВУ

У поднаслову: „Дипломатске агенције итд.“ у тексту после речи: „Белгија“ ставити запету и уметнути: „Палестини“.

Парт. 327 Награде контр. чиновницима и дневничарима

Место: „80 дневничара-служитеља“ ставити:
„80 дневничара служитеља“ и смањити са —91.200.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 327 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Једнодушан одзив: Прима!) Ко је против нека устане? (Сви седе.) Сви седе, објављујем да је партија 327 са предложеним амандманом Краљевске владе једногласно примљена. Изволите чути партију 328.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем о свакој појединој партији, у смислу чл. 102 Устава и § 67 Закона о пословном реду у Народној скупштини једногласно усвојила у појединостима све партије буџета расхода — VI раздео — Министарство иностраних послова од партије 328 до 330 закључно.

Претседник Стеван Ђирић: Изволите чути партију 331 са амандманом Краљевске владе.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 331 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

Парт. 331 Трошкови за извршење међународних уговора:

Поз. 4 Трошкови Друштва народа итд. смањити са . . . —20.575.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 331 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Једнодушан одзив: Прима!) Ко је против нека устане? (Сви седе.) Сви седе, објављујем да је партија 331 са предложеним амандманом Краљевске владе једногласно примљена. Изволите чути партију 332.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 332.

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 332? (Једнодушан одзив: Прима!) Ко је против нека устане? (Сви седе.) Сви седе, објављујем да је партија 332 једногласно примљена. Изволите чути партију 333 са амандманом Краљевске владе.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 333 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

**Парт. 333 Разлика у курсу итд. смањити са . . . —208.025.—
Свега гл. LIX смањити са . . . —319.800.—**

Укупно VI раздео, . . . — — —

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 333 са амандманом Краљевске владе? (Једнодушан одзив: Прима!) Ко је против нека устане? (Сви седе.) Сви седе, објављујем да је партија 333 са предложеним амандманом Краљевске владе једногласно примљена. Изволите чути партију 334.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем о свакој појединој партији, у смислу чл. 102 Устава и § 67 Закона о пословном реду у Народној скупштини једногласно усвојила у појединостима све партије буџета расхода — VI раздео — Министарство иностраних послова од партије 334 до 336 закључно.

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина цео предложени буџет Министарства иностраних послова акламацијом? (Једнодушан одзив: Прима!) Ко је против нека устане? (Сви седе.) Сви седе, објављујем да је буџет расхода — VI раздео — Министарство иностраних послова примљен акламацијом. (Једнодушан одзив: Живео Претседник Владе! Живео Стеван Ђирић! Опште бурно плескање.)

Господо народни посланици, с обзиром на одмакло време дајем дужи одмор. Седницу ћемо наставити после подне тачно у 5 часова. Молим господу народне посланике да буду тачни.

Седница је прекинута у 13.30 часова.

После подне

(Наставак седнице у 18 часова.)

(Приликом уласка у дворану Претседника Народне скупштине и чланова Краљевске владе народни посланици устају са својих места и бурно кличу: Живео Претседник! Живео др. Корошец! Живела Влада! — Опште дуготрајно плескање.)

Претседник Стеван Ђирић: Господо народни посланици, настављамо седницу. На дневном реду је претрес предлога буџета расхода Министарства унутрашњих послова.

Реч има Министар унутрашњих послова г. др. Антон Корошец. (Народни посланици устају са својих места и кличу: Живео др. Корошец! — Опште бурно плескање.)

Ministar unutrašnjih poslova dr. Anton Korošec: (Opšte burno pljeskanje i povici: Živeo!). Gospodo narodni poslanici, budžet rashoda Ministarstva unutrašnjih poslova za 1936/37 godinu predložen je u iznosu od 517,284,517 dinara. Prema budžetu Ministarstva za 1935/36 godinu koji iznosi dinara 546,204,713 ovaj predlog je manji za 28,201.196 dinara.

Pri oceni podnetog predloga budžeta, pre svega, mora se imati na umu, da su rashodi resora Ministarstva unutrašnjih poslova za poslednjih nekoliko godi-

na stalno smanjivani i da je to smanjivanje uvek osetno pogadalo upravnu struku. Reducirani su i lični i materijalni rashodi, tako da je ovaj predlog budžeta Ministarstva unutrašnjih poslova u poredenju sa budžetom Ministarstva za 1930/31 godinu manji za sumu od 154.646.229 dinara.

Predlog budžeta Ministarstva unutrašnjih poslova za 1936/37 godinu raden je pod teškim ekonomskim prilikama. Obzirom na sadanju ekonomsku moć države u predlogu je zavedena najveća štednja, te krediti koje on stavlja na raspoloženje unutrašnjoj upravi, policiji i žandarmeriji upravo su toliki, da predstavljaju ono što je jedva najnužnije za pravilno funkcionisanje ovih ustanova.

Ne računajući broj ljudstva kod žandarmerije resor Ministarstva unutrašnjih poslova po budžetu za 1935/36 god. ima 8.178 službeničkih mesta, dok predlog budžeta za narednu budžetsku godinu predviđa 8.428 t.j. više 250 službenika. Ovo povećanje broja osoblja nije moglo biti izbegnuto a pojavljuje se kod službenika uprava policije t.j. kod policijskog osoblja. I ako se prilikom izrade ovoga budžeta vodilo računa da se broj osoblja ne povećava, obzirom na današnje prilike još u toku ove budžetske godine, po odluci Ministarskog saveta VII broj 7109/35, moralo je biti postavljeno 287 policijskih službenika više nego što je budžetom bilo predviđeno, što, kada se uzme u obzir, da je s druge strane broj ostalih službenika resora unutrašnje uprave smanjen u predlogu za 37 lica, predstavlja povećanje osoblja u predlogu za 250 lica.

Broj predviđenih službenika u predlogu predstavlja brojno stanje onih službenika, koje resor ima već u službi. Taj broj je minimalan, te dalja redukcija istog broja ne bi bila mogućna bez uštrba službe. Svođenje broja službenika na cifre u predlogu samo je napor štednje i ima za posledicu da organi u službi moraju da ulože svoje krajnje sile da bi potpuno izvršili zadatke, koje im stavlja u dužnost unutrašnja uprava zemlje, njena zaštita i bezbednost. (Burno pljeskanje).

Kod žandarmerije predlog budžeta predviđa kredite za osoblje prema stanju na dan 1 jula 1935 godine t.j. kredite za 450 žandarmerijskih oficira, 32 vojna činovnika i 17.490 žandarma u iznosu od 361.823 dinara.

Materijalni rashodi žandarmerije u predlogu budžeta takođe su smanjeni u poredenju prema odobranim joj materijalnim kreditima u ranijim godinama. Ti rashodi prema podnetom predlogu budžeta iznose 45.912.010 dinara dok su na primer prema budžetu Ministarstva za 1930/31 godinu iznosili 54.875.224.

O predlogu budžeta Ministarstva unutrašnjih poslova za 1936/37 godinu ne bi se imala potpuna slika, ako se ne bi kazalo, da on sadrži i kredite za opštu državnu statistiku. Za 1936/37 godinu predlaže se za državnu statistiku 5.952.539 dinara.

Preilazeći na poslovanje resora unutrašnje uprave treba pre svega istaći, da se upravna funkcija države u ovoj grani državne uprave sprovodi preko organa i vlasti, kojima je ustrojstvo i delokrug rada u glavnom određen Zakonom o unutrašnjoj upravi, Zakonom o nazivu i podeli Kraljevine na upravna područja i Zakonom o banskim upravama, kao i uredbama donetim na osnovu ovih zakona.

Veliki broj poslova i zadataka stavljenih u delokrug resora unutrašnje uprave zahteva i odgovarajući broj ustanova i organa za njihovo obavljanje i sprovođenje u život. Tako pored Ministarstva kao vrhovnog nadležstva za unutrašnju upravu u okviru te upra-

ve deluju: 9 banskih uprava, 343 sreska načelstva, 23 sreskih ispostava, Uprava grada Beograda, 10 uprava policije, 32 pretstojništva gradskih policija, 22 policijska komesarijata. Zatim na kraju 1935 godine bilo je 3783 opština, od kojih su 72 gradske opštine, koje pored samoupravnih zadataka, u prenesenom delokrugu vrše znatan deo poslova opšte uprave. Broj gradskih opština smanjen je za dva, jer su na osnovu § 150 Zakona o gradskim opštinama opštine Hvar i Stari grad na Hvaru izuzete ispod Zakona o gradskim opštinama i stavljene pod režim Zakona o opštinama. Najzad ovde valja pomenuti i izvršne organe upravne vlasti: žandarmeriju sa njenim mnogobrojnim jedinicama i izvršne policijske službenike, dodeljene na službu državnim mesnim policijskim vlastima. Naseljenih mesta bilo je na kraju 1935 godine u našoj Kraljevini 43.975.

Poznato je od kolikog su značaja poslovi koji se vrše i sprovode preko organa unutrašnje uprave. Da bi se za uspešno obavljanje tih mnogobrojnih i vrlo delikatnih poslova imalo i spremno osoblje, sama centrala, Ministarstvo poklonilo je veliku pažnju izboru činovnika i službenika resora i nadzoru nad njihovim radom. S toga se obnavljanje i popunjavanje činovničkog kadra vrši diplomiranim pravnicima u težnji, da se ugled struke podigne i činovnički kadar potpuno osposobi za što bolje izvršavanje upravnih zadataka koje je savremena država pozvana da vrši. (Živo odobravanje i pljeskanje).

Rezultat rada u ovome pravcu ozleda se već u činjenici, da od 343 sreska načelnika, koliko ih ima na teritoriji cele države, imamo već 276 diplomiranih pravnik, (Povici: Bravo!), dakle, takvih koji raspolažu potpunim kvalifikacijama, koje se po Zakonu za taj položaj traže, dok se na tome položaju bez propisane sprema danas nalaze samo još 67 sreskih načelnika. Postavljenja pak novih činovnika u toku prošle godine vršena su ukoliko je zato bilo budžetske mogućnosti.

Imajući u vidu dužnost i važnost funkcije organa unutrašnje uprave, Ministarstvo kao centrala nad njima i njihovim radom vodi efikasan nadzor preko svojih kontrolnih organa i preko banskih uprava. Pored toga što se izdaju uputstva i naredbe opšteg karaktera, uzima se u ocenu i svaki konkretan slučaj, koji Ministarstvu ma kojim načinom dođe do saznanja, te se prema rezultatu izvidanja i ocene preduzimaju potrebne mere.

Pored ovih upravnih poslova treba pomenuti i poslove zakonodavne prirode, na kojima je Ministarstvo radilo u toku sadašnje budžetske godine, a koji su takođe od velike važnosti.

Od opštih propisa izraden je Zakon o istupima, koji se nalazi pred Narodnim predstavništvom, a u izgradnji su Zakon o opštoj državnoj statistici, Zakon o požarnoj policiji, Zakon o izmeni i dopuni Zakona o držanju i nošenju oružja, (Povici: To je potrebno!), Zakon o banovinskim samoupravama, (Burno pljeskanje), Zakon o izmeni i dopuni Zakona o štampi, (Burno pljeskanje), Zakon o izboru narodnih poslanika, Zakon o zastavama, Uredba o upravnim taksama i još nekoji manje važni pravilnici.

U izvršenju Zakona o zaštiti javne bezbednosti i poretka u državi izdata je Uredba o postupku u slučajevima štrajka ili nereda na železnicama, u brodarstvu ili na pošti, telegrafu i telefonu u Kraljevini.

U izvršenju Zakona o žandarmeriji izdat je Pravilnik o paušalu za službeno putovanje starešinama u žandarmeriji i t. d.

U izvršenju § 73 Finansijskog zakona za 1934/35 godinu izdata je Uredba o izmenama Uredbe o izmenama Uredbe o ustrojstvu i delokrugu Uprave grada Beograda.

Pored svojih poslova na pripremi zakona, uredba i pravilnika, Ministarstvo je u toku prošle godine dalo svoju saradnju i prilikom ocenjivanja velikog broja normativnih propisa drugih resora.

U delokrug rada Ministarstva spadaju i poslovi oko vođenja nadzora nad samoupravnim vlastima i ustanovama. Ministarstvo se stara o unapređenju i razvijanju samoupravnih tela kao i o njihovom pravilnom funkcionisanju i skladnom odnosu državnih vlasti prema samoupravama. Najveći deo rada u okviru istaknute nadležnosti bio je posvećen nadzoru nad najvažnijim samoupravnim telima: opštinama i gradskim opštinama, kao i sprovođenju i primeni Zakona o ustrojstvu i delokrugu ovih samoupravnih tela. Kako zakoni o ustrojstvu ovih samoupravnih tela i to: Zakon o opštinama i Zakon o gradskim opštinama potiču iz najnovijeg vremena (1933 i 1934 godine), to u toku prošle godine nije bilo novih zakonskih propisa u tom pogledu, ali je bilo Ukaza, Uredaba i Odluka o izmenama i dopunama i o izvršenju naređenja ovih zakona na osnovu zakonskog ovlašćenja.

Donošenjem navedenih Ukaza, Uredaba i Odluka na osnovu zakonskog ovlašćenja izašlo se je u glavnom u susret opravdanim zahtevima većine stanovništva zainteresovanih samoupravnih jedinica, dok je manji deo ovih rešenja donesen po izričnom zakonskom propisu.

Osim navedenog posla davana su područnim upravnim vlastima, bilo po njihovom traženju, bilo po službenoj dužnosti mnoga i raznolika uputstva, tumačenja i objašnjenja pojedinih zakonskih propisa iz samoupravnog delokruga.

Sva ova uputstva i objašnjenja data su u cilju jednoobrazne i pravilne primene Zakona o opštinama i Zakona o gradskim opštinama.

Pored radova na pripremanju uredaba, ukaza, rešenja opšteg karaktera i uputstava koja su napred izložena, ovo je Ministarstvo kao vrhovna nadzorna vlast nad samoupravnim telima donosilo rešenja, odluke i odobrenja po predmetima ovih tela, koji su po zakonima dati u nadležnost Ministarstva unutrašnjih poslova.

Između ovih prvo mesto po broju predmeta zauzimaju poslovi po stavu drugom § 81 Zakona o opštinama i stavu drugom § 94 Zakona o gradskim opštinama, naime davanje sporazuma Ministra za odobravanje odluka opštinskih odbora i gradskih veća o otuđenju osnovne imovine, zaduženju i vezivanju opštinskih finansija pre roka trajanja mandata opštinskog odbora.

Potrebno je u ovoj prilici spomenuti da su po mome nalogu izradeni projekti Zakona o izmenama i dopunama Zakona o opštinama kao i Zakona o gradskim opštinama. Prvi projekat sadrži u glavnom izmenu dosadašnjeg izbornog sistema. Na mesto javnog glasanja predviđa se tajno i propisuje izborna tehnika koja je stim u vezi. (Burno odobravanje). Novela Zakona o gradskim opštinama predviđa osim toga da se celo gradsko veće postavlja izborom, a ne samo 2/3 kao do sada. (Živo odobravanje.)

Prema svome ustrojstvu Ministarstvo unutrašnjih poslova pozvano je da se stara: o zaštiti dr-

žave, o ličnoj i imovnoj bezbednosti građana i da štiti javni red i poredak u državi. Ono u ovome pravcu ima dva zadatka: prvo, da se bori i preduzima mere za suzbijanje kriminaliteta u zemlji i drugo, da suzbija razornu i protivdržavnu akciju bilo da ona deluje unutra, bilo da je upravljena iz inostranstva. Preduzimanje i izvođenje ovih mera spada u nadležnost vrhovne policijske uprave odnosno odeljenja za državnu zaštitu i odeljenja za javnu bezbednost.

Na stanje kriminaliteta utiču mnogobrojni faktori, među kojima vrlo vidno mesto zauzima dobra organizacija preventivne službe, koja se sastoji u dovoljno razgranatoj mreži ustanova javne bezbednosti, koje stoje u međusobnoj organskoj vezi i koje raspolažu sposobnim policijskim organima. U 1935 god. radilo se živo na održavanju te organske veze, na stručnom spremanju i obrazovanju policijskih organa i na objedinjavanju akcije u pogledu predusretanja i otklanjanja krivičnih dela i gonjenja učinilaca krivičnih dela, pa je u tome postignuto mnogo, jer su posledice ovakvog rada imale nesumnjivo dejstvo na održavanje dobre lične i imovne bezbednosti i dobrog reda i mira u zemlji.

U pogledu stručne spremlje policijskih i izvršnih službenika urađeno je u toku 1935 godine mnogo. Centralna policijska škola u Zemunu pokazala je u toku 1935 godine veliku delatnost. Ona je ušla u 1935 god. sa VII tečajem policijskih stražara-pripravnika (80 pitomaca); V tečajem policijskih agenata-pripravnika (35 pitomaca) i prvim tečajem policijskih radio-telegrafista (21 pitomac). Pitomci su nakon položenog stručnog ispita raspoređeni na redovnu dužnost.

Na osnovu rešenja Ministarstva unutrašnjih poslova iz prošle godine ustanovljeni su prvi nadzorni i drugi podnadzorni kurs i tečajevi za stražare-pripravnike za 139 pitomaca, kojima je u novembru iste godine došao i informativni podnadzorni kurs sa 3 podnadzornika državne policijske straže. Svi ovi kursevi i tečajevi završeni su 20 novembra i na stručnim ispitima pokazao se vrlo dobar rezultat.

Centralna policijska škola u svom radu nije se zadržavala samo na stručnom vaspitanju policijskih izvršnih službenika, već je i na tehničkom polju policijskoj službi doprinela vrlo korisnu novost, a to je radio-telegrafija. Od aprila do konca decembra 1935 godine ona je izradila 7 policijskih radio-telegrafskih stanica i to u Beogradu, Ljubljani, Zagrebu, Splitu, Cetinju i Skoplju.

Prema statističkim podacima za 1935 godinu u poređenju sa 1934 godinom oseća se lak porast kriminaliteta samo kod krivičnih dela koja su rezultat težih ekonomskih i rdavih socijalnih prilika, kao što su krivična dela protivu ljudske imovine, dok je kod ostalih krivičnih dela kriminalitet opao tako, da je ukupan broj krivičnih dela u 1935 opao za 4% prema 1934, jer je u 1934 godini bilo prijavljeno 541.484 krivičnih dela, dok je u 1935 godini prijavljeno svega 520.075 krivičnih dela. Od ovog ukupnog broja prijavljeno je 1935 godine 102.848 zločina i prestupa a 417.227 istupa.

Kad se izvrši poređenje između krivičnih dela zločina i prestupa i krivičnih dela istupa vidi se da na istupe otpada $\frac{1}{5}$ od ukupnog broja krivičnih dela a samo $\frac{1}{3}$ otpada na zločine i prestupe.

Izneto opadanje kriminaliteta koje se opaža prema statističkim podacima je vrlo utešna pojava

i dokazuje da je kod nas preventivna služba bila na svojoj visini.

Što se tiče represivne službe radilo se takode vrlo intenzivno. Nastojalo se najživlje, da se u istraživanju i hvatanju učinilaca krivičnih dela i u pronalasku predmeta kojima su ista učinjena postignu što bolji rezultati u čemu se i uspelo. Požrtvovanost ovih policijskih službenika i žandarmerije bila je tolika, da su postignuti takoreći odlični rezultati. To se najbolje ogleda u ciframa neuspešnog istraživanja učinilaca krivičnih dela. Dok je u 1931 godini bilo 2½% neuspešno istraženih krivičnih dela taj procenat je do 1935 godine sve manji i manji tako da je u prošloj godini bilo svega 0.64% neistraženih krivičnih dela, (Pljeskanje) što je nesumnjiv dokaz da su policijski organi i žandarmerija bili na visini svoga zadatka.

Organi javne bezbednosti naše zemlje, a napose žandarmerija imaju da se bore i sa jednom osobitom vrstom zločinaca poznatih pod imenom hajduci i kačaci.

4 jula 1935 godine ubijen je Milenković Randel, oglašeni i ucenjeni hajduk iz sela Stubice, Sreza ravnickog, Moravske banovine, koji je bio od strane ovog Ministarstva ucenjen sa 5.000 dinara, te je na koncu 1935 godine ostalo još svega 7 hajduka, pa se je nadati da će i oni budnom pažnjom i samopregorevanjem u službi organa javne bezbednosti uskoro biti uhvaćeni i uništeni.

Što se tiče kačaka, njih na našoj teritoriji uopšte nema.

Javni red i mir u celoj zemlji bio je u toku prošle godine dobar. Težih poremećaja opšteg značaja izuzev izvesnih izgreda lokalnog karaktera nije bilo.

Organi bezbednosti pokazali su u toku 1935 godine izvanredno razumevanje službe, ljubav, požrtvovanje prema državi i svom pozivu, što najbolje svedoči činjenica, da je u službi bezbednosti u 1935 god. poginulo 9 a ranjeno 78 žandarma. (Povici: Slava im!)

Pored lične i imovne bezbednosti i javnog mira i reda u zemlji, potrebno je naročito istaći izvesne specijalne službe koje su stavljene u nadležnost Odeljenja javne bezbednosti, kao staranje o javnom saobraćaju, suzbijanje pravljenja lažnog novca, suzbijanje trgovine belim robljem i opojnim drogama i vođenje evidencije.

Radi svoje orijentacije i izvlačenja potrebnih zaključaka Odeljenje javne bezbednosti vodi statistiku kretanja kriminaliteta, napose statistiku saobraćajnih prekršaja, statistiku trgovine belim robljem i opojnim drogama, o čemu dostavlja izveštaje Društvu naroda, statistiku, broj, stanje i vrste motornih vozila, statistiku cenzurisanih i zabranjenih filmova; prikuplja podatke o aktivnosti tehničkih policija; vodi evidenciju državnih policijskih izvršnih službenika; vodi evidenciju falsifikatora i proturača lažnog novca, evidenciju kinematografa, trgovina oružjem i sve druge potrebne evidencije.

Policijski izvršni službenici dodeljeni su po pravilu na službu državnim policijskim vlastima i sačinjavaju dve formacije: zbor policijske straže i zbor policijskih agenata. Starešinski kadar sačinjavaju zapovednici policijskih straža, odnosno šefovi policijskih agenata i potreban broj nadzornog osoblja.

Popunjavanje ovog kadra i napredovanje u njemu bilo je u skladu sa ovogodišnjim odobrenim budžetom.

Stanje ljudstva u žandarmeriji iznosilo je koncem 1935 godine 17.700 ljudi.

Odeljenje za državnu zaštitu je nastojalo, da razvijajući dobru obaveštajnu službu, blagovremeno dođe do potrebnih saznanja o svakoj ilegalnoj ili rázornoj akciji i propagandi, koje bi bile uperene bilo protiv opštih interesa i državne celine ili bi delovale u pravcu promene političkog ili socijalnog poretka. Dok je ranijih godina u našoj zemlji bilo terorističke akcije, dirigovane iz inostranstva, što je zadavalo mnogo posla Ministarstvu i područnim organima, dotle u prošloj godini ove akcije uopšte nije bilo. Ipak to ne znači da je delatnost bila umanjena. Naprotiv ona je bila osetno povećana u poredenju sa ranijim godinama. Povećanje poslova doprineo je s jedne strane tragičan događaj u Marselju. Povodom njega, a u vezi sa istragom, morala je biti pojačana do maksimuma obaveštajna služba kako u zemlji, tako i u inostranstvu a sve u cilju iznalaženja, prikupljanja i pripremanja raznoga materijala radi rasvetljenja ovoga krvavoga događaja, kao i u cilju otkrivanja svih lica, koja su uzela učešća u komplotu protivu života Blaženopočivšeg Viteškog Kralja Aleksandra I Ujedinitelja (Svi narodni poslanici ustaju i kliču: Slava Mu!) ili pa bili saučesnici u sprovođenju priprema i izvršenju samoga dela.

Povećanje delatnosti s druge strane došlo je usled pojačane političke aktivnosti u samoj zemlji, koja je bila posledica priprema za zakazane izbore, kao i održanje samih izbora za narodne poslanike 5 maja prošle godine, kao i posledica stvaranja novih političkih stranaka.

U prošloj godini bila je znatno pojačana komunistička akcija u zemlji po direktivama i instrukcijama iz inostranstva. Može se bez preterivanja reći, da je cela 1935 godina prošla u znaku te velike komunističke aktivnosti. Razume se da su bile preduzete sve mere radi njenog suzbijanja, pa su i vlasti u tom pravcu pokazale znatne uspehe. Ministarstvo je pak sa svoje strane nastojalo i nastoji da borbu protivu komunističke propagande i akcije upravi najcelishodnijim putem, bazirajući se na zakonskim odredbama i stečnim iskustvima, a sve u cilju da bi se postigli što bolji rezultati na njenom suzbijanju i iskorenivanju.

Mora se naročito podvući da je Ministarstvo naročito nastojalo da poboljša svoju obaveštajnu službu, osobito u inostranstvu, u čemu je imalo i uspeha. Ovo je naročito bilo važno jer je bilo konstatovano, da i ova komunistička razorna delatnost a i još neke druge, imaju svoj izvor u inostranstvu.

Ministarstvo je osim toga radilo na suzbijanju i ostalih nedopuštenih akcija, koje su mogle naneti štete nacionalnim i državnim interesima, pa bilo da su dolazile spolja ili iznutra.

Sa danom od 3 decembra 1931 godine prešla je opšta državna statistika u sastav Ministarstva unutrašnjih poslova.

U svome redovnom poslovanju opšta državna statistika je i u prošloj godini činila napore da se ubrza dostavljanje raznih izveštaja statističke prirode od strane državnih i verskih vlasti, kako bi se prikupljena statistička građa na vreme mogla iskoristiti, tako da statistički podaci postanu sve aktuelniji. To naročito važi za statistiku prirodnog kretanja stanovništva (rađanja, umiranja, venčanja) kao glavne grane tekuće statistike, za koju se najviše napora ulagalo da se služba dostavljanja izveštaja poboljša i ubrza, savladujući otpor neurednih i ne-

marnih organa. Radovi na statistici kretanja stanovništva ne mogu se, ni pored najbolje volje, dovesti do stepena potpune aktuelnosti sve dok se ne uvede jednoobrazan sistem prikupljanja podataka za celu zemlju. Preduslov za to bio bi Zakon o matičnim knjigama. Takođe se poboljšavala služba dostavljanja podataka ostalih grana tekuće statistike: statistika prosvete, kriminaliteta, cena itd.

U prošloj godini izišao je iz štampe „Statistički godišnjak“ za 1933 godinu i odmah je nastavljen rad na skupljanju grade za „Statistički godišnjak“ za 1934 godinu koji će sredinom 1936 ugledati sveta. Želja je da „Statistički godišnjak“ za 1935 godinu izide već krajem 1936 godine, ali to ne zavisi samo od opšte državne statistike već poglavito od sviju onih nadležstava, ustanova i organa koji dostavljaju podatke za tu publikaciju Opštoj državnoj statistici.

Što se tiče daljeg iskorišćavanja popisne grade iz 1931 godine, privode se kraju radovi na sredivanju podataka o poljoprivrednim gazdinstvima i ti će rezultati biti gotovi sredinom tekuće godine. Popisna grada o stanovništvu je već bila najvećim delom obradena ranijih godina. Uzete su dalje u rad i delimično završene tabele: Stanovništvo po bračnom stanju u kombinaciji su godinama starosti i rodnom kraju, zatim stanovništvo po zanimanju, domaćinstva po socijalnom sklopu, stanovništvo sa telesnim nedostacima. Podaci će se publikovati u narednom izdanju „Statističkog godišnjaka“.

Iz izloženog poslovanja vidi se, da je Ministarstvo u 1935 godini pokazalo kao i ranijih godina veliku aktivnost u radu na ostvarivanju ciljeva državnog poretka i zadataka Vrhovne unutrašnje uprave. Ta se aktivnost sastojala u preduzimanju mera za poboljšanje uprave, u organizaciji poslova, u nadzoru nad radom područnih vlasti i organa u pogledu nepristrasnog i savesnog vršenja dužnosti i pravilnog obavljanja upravnih poslova, zatim u saradnji na izradi raznih zakona i u radu na svima drugim poslovima, koji mu po zakonu spadaju u nadležnost.

To što sam Vam sada izneo je zapravo izveštaj o radu područnog mi Ministarstva u prošloj proračunskoj godini. Dozvolite da ukratko iznesem program našeg rada u bližoj budućnosti, t. j. u narednoj proračunskoj godini.

Veći deo poslovanja biće, razume se samo po sebi, produženje dosadašnjeg rada, nastavak u linijama i granicama koje su manje ili više stereotipne, tradicionalne. Zato i proračun ne pokazuje mnogo promena u brojevima, već je prilično očištan i smanjen.

Što se tiče političkog rada u idućoj godini i u samom Ministarstvu, već sam izneo jedan deo našeg programa kad sam govorio o radu u Ministarstvu na zakonodavnom poslu.

Svi zakonski projekti koji se izrađuju čine se nama politički važni, jedan u tom drugi u onom pravcu. Zbog toga jedni žele već novi zakon o izborima, drugi o samoupravama, treći veće slobode štampe, četvrti zakon o strankama itd. itd.

Ja mogu na sve poznate želje u pogledu donošenja ovih važnih političkih zakona pozitivno kazati: sve će doći na vreme. A zašto se ne može fiksirati jedan određen datum?

Ovaj uvaženi Dom mora priznati da donošenje zakona u Narodnoj skupštini nije bila baš laka stvar za Kraljevsku vladu.

Dugo i teško smo se morali boriti dok smo došli do solidne, kompaktne nepromenljive većine, na koju imamo sada čast oslanjati se. I kada smo mislili da

smo hvala Bogu sve glavne poteškoće prebrodili, opet je došlo nešto što je zadržalo normalan tok poslovanja, kao na primer rad sa Finansijskim odborom i proračunom.

A ja sam uveren, da je sada atmosfera pročišćena i da ćemo uz Vašu cenjenu saradnju i pomoć uspeti da dovršimo sve ono što smo obećali prilikom svog dolaska na ovo mesto.

Mada nismo još predložili projekte novih političkih zakona, ipak smemo biti tako neskromni da zahtevamo za sebe priznanje da je u mnogim pravcima mnogo bolje nego što je bilo, recimo, meseca aprila prošle godine. (Odobranje i povici: Tako je!)

Zborovi, konferencije, sastanci i dogovori mogu se slobodno održavati, samo ako se ispune svi zakonski uslovi što nije ni odiozno ni teško ispuniti.

Život i rad kulturnih, privrednih i socijalnih društava i organizacija su u slobodnom, nesmetanom i najbujnijem razmahu.

Pokretima, koji hoće da stave svoj opstanak u granice zakonskih formi, u političke stranke ne prave se i neće se praviti od vlasti nikakve smetnje, razume se samo po sebi, ako su ispunjeni postojeći zakonski preduslovi.

Ali za donošenje širokogrudnih političkih zakona nije potrebna samo u Parlamentu ugodna atmosfera, nego i u narodu. Svaki mi mora priznati, da mogu biti zakoni tim slobodumniji, čim više nađemo i vidimo u masama naroda samodisciplin u održavanju reda i mira, trezvenog presuđivanja svih javnih pitanja te velike i duboke ljubavi zajedničke otadžbine (Burno pljeskanje i povici: Tako je!)

I baš zbog toga da dođe do takvih prilika da možemo punom šakom zasejati u naš javni život slobodu i demokratiju, baš zbog toga nastoji sadašnja Kraljevska vlada, da u svim krajevima stišava političke, verske, socijalne strasti i da povrti u narodu snošljivost, pomirljivost i međusobnu ljubav. (Burno odobranje, pljeskanje i povici: Živeo!)

Zbilja, za takav rad treba mnogo mnogo strpljenja i jakih, dobrih nerava, a ja mislim da smemo da tvrdimo, da barem ove osobine ne fale sadašnjoj vladi (Živo odobranje i smeh). Na pogrešnom putu se nalaze svi oni, koji misle, da može nad našim narodom ikada zavladati ili kruti i surovi pofizam, bez narodnih prava ili, isto tako protivdemokratski komunizam ili kakav anarhizam bez vlasti, bez zakona i bez reda. (Odobranje i uzvici: Tako je!) Ni prvo, ni drugo ni treće nije moguće.

Iza nas može doći vlada još slobodumnija, još demokratskija nego je naša, ako disciplinovani narod samo to hoće, ali ne može doći ni pofizam, ni komunizam, ni anarhizam. (Opšte burno pljeskanje i povici: Živeo!)

Uzaludne su zbog toga sve one ogromne mase lažljivih, klevetničkih letaka i brošurica, koje su bile rasturane poslednjih meseca po celoj našoj državi i od pofista i od komunista, uzaludno je sve ono došaptavanje o izmišljenim aferama i korupcijama, uzaludno sve ono uveličavanje i nama nemilih događaja po ulicama i srezovima.

Vi ste svi bili svedoci jučerašnjeg i prekojučerašnjeg prepričavanja po beogradskim ulicama da je bilo prošlih dana u Sarajevu prilikom jednog incidenta između jedne deputacije i policije ništa manje nego 60 mrtvih i ranjenih. A šta je bilo u istini posle susreta deputacije i policije: jedno ogrebeno uho (Veselost).

A moramo kazati odmah istinu: Vlada žali svaki sukob a isto tako i malu ranu, a tako i ovu. Uopšte žalimo svaki sukob u narodu, a osobito duboko žalimo sve žrtve takvih sukoba. Mi ih oplakujemo, one su nam nametnute protiv naše volje, protiv osnovnoga pravca naše politike. (Živo odobravanje i povici: Tako je!)

Iako povereno mi Ministarstvo nazivaju Ministarstvo policije i ako sa strane naših organa visi britka sablja a na ramenima nemilosrdna puška, ipak je duh, kojim hoćemo da se vrši naša služba, duh humanosti, duh čiste zakonitosti. (Burno odobravanje i pljeskanje).

Češći sukobi jesu samo žalosno naslede, koje smo primili od predašnjih režima sa njegovim metodama. Oni su samo reakcija na veliki pritisak, koji se je vršio nad narodom u mnogim krajevima.

Da je mestimice izgledalo kao da je ponekad pao autoritet vlasti, to je bila samo varka, u istini je bio povod ovih sukoba samo strah i bojazan da se naši organi posluže starim metodama. Svuda su naše vlasti sa uspehom intervenisale.

Samo dve tri reči još o Hrvatima. Mi hoćemo sa svima Hrvatima najtešnju simbiozu, zajednički život, život zdrave porodične zadruge. (Burno pljeskanje i povici: Tako je!) Mnogo Hrvata stoji sada još po strani. Naša zadaća je da pridobijemo njihovo poverenje i njihovu ljubav. Najbolji put za to je potpuna ravnopravnost. (Jednodušan odziv: Tako je!) U tom pravcu nećemo oklevati. Čim manje se o takvim teškim pitanjima govori i čim više se radi, tim bolje za stvar.

Na kraju još nekoliko napomena o komunizmu. Meni se čini nepotrebno i suviše, da pred ovim visokim forumom razlažem i upozoravam na tu stranu opasnost. Svaki će mi priznati da se treba boriti protiv ove opasnosti. Ali pogrešno bi bilo ako bi ko mislio, da se taj protivnik može oboriti samo policijom, zatvorima i osudama. (Odobravanje i povici: Tako je!)

Policijska sablja, sudski zatvori, to su samo trenutne kratkoročne mere. (Povici: Tako je!) Treba postaviti ideju protiv ideje. (Povici: Tako je! Tako je!) U službu te velike borbe za ideje mora se postaviti crkva i škola, moraju se postaviti političke stranke, kulturna i socijalna društva, te privredne organizacije i čitavo njihovo novinarstvo. (Opšte pljeskanje i povici: Tako je!) Mora da se digne talas za talasom i da obuhvati ceo narod. Svaki nehat, svaka popustljivost i pasivnost nanela bi našem narodu veliku štetu. Svi koji vole slobodu i demokratiju pozvani su da se bore protiv velike opasnosti komunizma. Ministarstvo unutrašnjih poslova će i dalje kao i do sada bez straha i bez oklevanja voditi odlučnu borbu za sve ideale naše jugoslovenske otadžbine.

Time završavam svoj ekspeze i molim gospodu narodne poslanike da glasaju za predloženi proračun Ministarstva unutrašnjih poslova. (Burno i dugotrajno pljeskanje i povici: Živeo!)

Претседник Стеван Ђирић: Господо народни посланици, иако смо прешли већ на дневни ред кад се обично не чине саопштења, с обзиром на то да имам да вам учиним једно врло важно и врло хитно саопштење, ја молим да ми Народна скупштина допусти да то саопштење у овоме тренутку учиним. Од Управе града Београда преко г. Министра унутрашњих послова добио сам акт... (Види акт у прилогу)... којим извештава Народну

скупштину да је ухапсила народног посланика г. Дамјана Арнаутовића који је ухваћен на делу злочина. Извештавајући о овоме Народну скупштину, моли да се изда именовани посланик истражним судским властима ради даљег поступка. Овај акт биће упућен Имуниетном одбору. С обзиром на његову хитност, молим Народну скупштину да одлучи да се Имуниетни одбор има састати већ сутра. Прима ли ово Народна скупштина. (Прима). Објављујем да је Народна скупштина овај предлог примила.

С обзиром на то, господо народни посланици, да ни претседник, ни потпретседник Имуниетног одбора нису присутни, молим Народну скупштину да овласти секретара Имуниетног одбора да може сазвати седницу Имуниетног одбора за сутра. Овлашћује ли то Народна скупштина? (Овлашћује). Објављујем да је Народна скупштина овластила секретара г. Гајића да може сазвати седницу Имуниетног одбора, а господо чланове Имуниетног одбора молим да неизоставно изволе сутрашњој седници присуствовати.

Реч има народни посланик г. др. Милован Грба.

Др. Милован Грба: Господо народни посланици, ви сте овај час имали прилике да чујете магистрални говор нашега Министра унутрашњих дела г. др. Антона Корощца. Г. Министар унутрашњих дела дао нам је један експеде у погледу наше целокупне унутрашње политике. Што се тиче мога говора, господо народни посланици ја сам хтео да изложим политичке прилике које владају данас у Савској бановини. У погледу наше Савске бановине ми и данас трпимо од једне политичке прошлости која нас прати од дана нашега уједињења. Прилике код нас, у тесној су вези са том нашом прошлешћу. И ми морамо да се осврнемо на рад једне групе људи који су почевши још од дана нашег народног уједињења вршили послове чисто партијске у Савској бановини и то на такав један начин да је у тој бановини за ту групу људи створен проконзулат власти и да се тај проконзулат власти није мењао без обзира, иако су мењани министри унутрашњих дела, иако су се мењале Краљевске владе.

Вођа те групе, ма како да се мисли о његовој судбини, био је утицајан, било да је на влади, било да је у опозицији, било да је на другој некој страни, увек се налазила његова страначка хијерархија на власти, и ма како да се цепала у разне групације, свако то парче било је ипак једним посебним животом задахнуто, попут оне животиње из зоологије која се зове свеживац. И ма како да га исечете, ипак свако парче регенерира универзални свој организам. Та странка примила је у чиновничку своју службу разне људе. Нарочито је то било важно у нашој загребачкој полицији, јер су ту места била заступљена често пута и од људи који су били оријентисани франковачки. И ти људи који су имали дужност да се брину о јавној сигурности, ти људи нису пазили на развој града Загреба. Господо, град Загреб у нашој држави дуплирао се са својим становништвом. Он има данас 210.000 становника и 14.274 настањених објеката. Површина града Загреба износи 64 и по квадр. километара, а израђене цесте 368 километара. Ногостопа има 117 киломе-

тара, а по нашем буџету предложено је за град Загреб свега 715 стражара. 215 од тих стражара иде на чување државних објеката, на запосленост у канцеларији и болест, те остаје 500 стражара за вршење дужности у два турнуса. То значи расути 250 стражара на 64 и по километра, односно на 486 километара цесте. Значи, да би се сваки стражар налазио на сваком другом километру. То је тако малобројна полиција, да се ту о каквој полицијској превентивности не може говорити, него једино животи се прерадом и ангажовањем стражара у служби коју врше често пута и преко 50 сати.

Пошто полиција мора бити према центру вароши концентрисана, то читави реони на периферији су без полицијског надзора. И за то и није никакво чудо да се услед тога осуства власти ствара легија криминала. Тако је, господо, и у свима другим градовима, где нема довољно јавне сигурности. Због тога се и не треба чудити извесним догађајима који се дешавају у Загребу. Само треба имати на уму да се те појаве сервирају провинцији, шапатом у неверном обиму као што је ту недавно био случај са догађајима у Сарајеву, случај који је и сам г. Министар споменуо у своме експозеу. Стога ја и морам град Загреб да узмем у заштиту, јер је цео Загреб, у највећем пијетету дефиловао пред одром Блаженопочившег Краља Александра Ујединитеља, (Једнодушни поклиц: Слава Му!) а 40.000 војних обвезника града Загреба на стадиону југословенског Сокола положише заклетву верности Њ. В. Краљу Петру II. (Једнодушни и одушевљени поклиц: Живео!)

У граду Загребу има и парада и манифестација, али имаде и демонстрација. Мобилизацију тих демонстраната сачињава онај велики број људи који су здрави, али у име неупослености просјаче динар, као да су какви богаљи.

И са овога разлога потребно је да Банска управа и Краљевска влада нађу мере, да се из градова отстране сви као дрен здрави, али због неупослености су просјаци. Јер док они просјаче по варошима, дотле имућнији домаћини на селу немају особља ни за кочијаше ни за пастире.

Приликом овакових демонстрација почињена је штета и та штета је процењена по властима, но није ни до данас плаћена.

Ја молим г. Министра и Краљевску владу да донесу амандман да су грађани преко Градске благајнице дужни да носе све терете за штете које почине неодговорни улични елементи на њиховој имовини (Један глас: Тако су радиле сеоске општине!) Да, у сеоским општинама је то проведено, али у градовима то би било много важније да се тамо спроведе него по селима.

Господо народни посланици, ја сам дужан са овога места још нешто да констатујем. Што се год више ови случајеви франкирерства и у граду Загребу и у провинцији дешавају, тим више они доказују да г. др. Влатко Мачек никакве везе са тим покретом нема. По среди је друга магичка сила, јер др. Мачек и ако се не слаже са политичким стањем наше земље, он је ипак за правни и друштвени поредак ове земље.

И, господо народни посланици, као што је г. Министар унутрашњих дела поменуо наше односе према Хрватима, дужност ми је да и ја са овога

места кажем неколико речи. Ви сте сви по новинама читали да наши поједини политичари кажу: нема хрватског питања. И збиља, ако човек живи у Београду, он може имати илузије да нема хрватског питања. Али ако човек живи у Загребу онда о томе има једно сасвим друго мишљење.

Јединство Хрвата, Срба и Словенаца то су у првом реду доказали баш сами Хрвати као претставници илиризма, југословенства и историјске науке. Србијанци су за ту идеју тргли мач. Целину државну признали су Хрвати путем међународних уговора, које је потписао г. др. Трумбић као први југословенски Министар.

Под својим краљем Томиславом покушали су Хрвати пре хиљаду година уредити питање глагољице и хиљаду година водили су са Ватиканом спор и борбу за глагољицу а при том им то није ништа сметало да буду добри католици. Тако исто, од кад су Хрвати уједињени у нашој новој држави, настало је хрватско питање и у моментима изграђивања Устава и у моментима криза Краљевских влада, у моменту општинских избора — а нарочито у моменту парламентарних избора, с обзиром на мандаташку и министроманску политику становитих политичара настало је хрватско питање, почевши од Милана Грола и Секуле Дрљевића па све до Мите Димитријевића.

У години 1925 изишао је Стјепан Радић на једну линију и он је тада направио гуверменталну линију између радикала и Радићеваца. И кад су сишли с власти кад се Никола Пашић враћао из Цавтата Стјепан Радић и др. Мачек дочекали су га на станици и нашли су се међу приврженицима пок. Николе Пашића. И тада је Стјепан Радић, пошто су га мало задиркивали, рекао значајне речи: „Ви радикали, ви сте радикалски сељаци, а сељачка странка то су сељачки радикали“. Господо, онога дана кад буде др. Мачек ослобођен од извесних својих тешких савезника и њему остаје једини пут да уђе у нашу Југословенску радикалну заједницу са својим сељачким покретом. (Одобравање). Тиме би, господо, он само обновио пројект свога вође Стјепана Радића и остварио његову жељу, коју је он године 1926 рекао на станици кад је заједно с њиме поздравио Николу Пашића. Господо, ја морам и то да кажем, да је данашњи савезник г. Мачека г. Љуба Давидовић, због, како бих рекао, извесне своје политике, саградио у своје време „тврди град“ и Стјепана Радића, отерао са гуверменталне линије, бацио га најпре у опозицију а онда у загрљај познатог Мефиста, а све остало знате. Господо народни посланици, и данас др. Мачек исто тако има један тежак загрљај, да не говорим о правцима из Београда, али хоћу да вам укажем на једног од тих агитатора из црног кабинета једног човека из иностранства. Ја то, господо, морам да подвучем да видите како је наш народ добар, како је наш народ мирољубив кад га са пуним потписом овако харангирају, кад се пише Србима сељацима па се каже: од 5 маја до данас погинуло је у Хрватској и Далмацији 96 људи у разним сукобима од жандарске и четничке руке, више него у каквој битци у Абисинији а све у име Београда. — То, господо, није летак анониман, то је летак Саве Косановића главног агитатора код нас по зборовима, који харангира по срезовима Хрвате и Србе.

Господо народни посланици, сва се наша јавност узбудила, чим је било речи о Пофу, међутим, ево вам овде оригинално писмо Саве Косановића, који, господо, под пуним својим потписом, пише и ствара на терену тројке и четворке и пишући пријатељима он каже: на нама је свима да упиремо да се подесетостручимо, стварајући тројке и четворке по селима да дочекамо повратак „Господина” (Један глас: А који је то „господин”?) И то можете лако да сазнате господине Стијићу, јер га Сава Косановић, под својим пуним потписом именује. То је господо, г. Светозар Прибићевић! Господо, овакви прогласи доказују, колика је велика харанга тамо на терену, и онда можете мислити да је наш народ добар, да је наш народ мирољубив, да он ипак чува исто тако стрпљење и добро своје живце попут Краљевске владе. Господо народни посланици, ја сам вам казао да такви људи који на терену стварају тројке и четворке праве непотребне инциденте и нереди. И ми се морамо потрудити, господо, да пронађемо какав лек те да се прекину сви ти нереди. Господин Министар унутрашњих дела рекао је да се изграђује изборни Закон. То је врло добро, господо, јер овај садашњи изборни закон и држи на окупу др. Мачека, др. Вилдера, Љубу Давидовића и Јоцу Јовановићу, а када би био други изборни Закон, они би се разишли. (*Живота Милановић*: Дакле јесте ли за нови изборни Закон?) Што се тиче мене, господине Милановићу, ја сам за нови изборни Закон пошто држим да нови изборни закон треба да буде још демократскији, него што је био исти изборни закон донесен под Видовданским Уставом. Јер изборни закон из доба Видовданског Устава који имаде повлашћене носиоце листа, а подвлашћене среске кандидате јесте Закон шефократије. Међутим, ми смо сви пред законом једнаки и треба да будемо као кандидати једнаки сви пред бирачима, јер је то онда права демократија (Пљескање са узвицима: Тако је!). То значи, господо, ако има носиоца округа, тај носиоц округа треба да буде и срески кандидат, да се види хоће ли га и срез бирати, а не шеф странке да га натура. Слажете ли се, господине Милановићу? (*Живота Милановић*: Добро је, Грба, потписујем и пристајем на то!) Врло ми је драго да се и опозиција самном слаже.

Господо народни посланици, ми који смо у овој Скупштини одлучили да уведемо народ у праву демократију, преузели смо на своја леђа једно тешко бреме. И ми смо нападнути не само од скупштинске опозиције овде, него смо, господо, морално нападнути и од опозиције из вана. И ми ни у једном случају са овога места нисмо се оградиле против оне опозиције из вана. (*Живота Милановић*: Ни од Министара ваших). Ти си се можда ту оградиле. (*Живота Милановић*: Па и ови су нападали!) У нашој земљи, господине колега и пријатељу, у нашој земљи поред министромана имамо и сувереномана, а ти сувереномани су у Скупштини и изван ње. Ако желите ја ћу да их именујем, али хоћу само да додирнем да је само такву дозволу себи дозволио и чак један господин Већеслав Вилдер.

Ја мислим, господо, да ми тиме што смо огласили политичке законе Краљевске владе да смо се ми довољно показали већ у јулу да идемо на

изборе у септембру, и баш сте нам ви рекли нећемо се видети!

И сада, г. Милановићу, велите Ви: Да Бог да, да се дуже гледамо овде, али мучна работа!

Господо народни посланици, сваком говору има краја, па ћу и ја овде да завршим. Као што ће закон о раздужењу сељака створити једну извесност у нашој народној привреди, тако ће изборни закон створити извесност у нашем политичком животу. С тога разлога потребно је да наш изборни закон донесе могућност иницијативе у кандидатури на терену и једнакост свију кандидата пред бирачима, баш онако као у Енглеској. Онда ће се испунити оне речи г. Министра, да после нас може доћи још шира, већа демократија. И донесе ли Југословенска радикална заједница на челу са Краљевском владом г. др. Милана Стојадиновића, овакав изборни закон, она ће решити сва политичка питања, па и хрватско питање. Јер наш народ у будућу Југословенску скупштину послаће све што је најбоље и завладати ће први међу једнаким, а то је права демократија. (Пљескање).

Господо народни посланици, хвала вам на стрпљењу што сте ме слушали. Слушајући експозе г. Министра унутрашњих дела можемо са најбољом надом очекивати велико дело демократије за бољу будућност Југословенског народа и Краљевине Југославије, наше славне Династије Карађорђевића и нашег Краља Петра II. (Народни посланици устају уз бурно пљескање и усклике: Живео Краљ!) Ја у то име гласам за буџет. (Пљескање).

Потпретседник Др. Јосип Режек: Реч има народни посланик г. Живота Милановић.

Живота Милановић: Господо народни посланици, ја нећу рећи ништа ново ако кажем, да је једна држава јака споља онолико, колико је јака изнутра. Једно добро успешно вођење спољне политике може бити само онда, ако је држава унутра добро организована, и ако је добро вођена. Краљевина Србија била је мала држава и по територији и по броју становника, али она је била јака и снажна и споља и унутра. Она је била само зато јака и снажна, јер је имала унутра пуну демократију, пун принцип демократске владавине. Кад говорим о јакости Краљевине Србије, ја мислим, господо, на оно сретно доба демократске владавине Великог Краља Петра Карађорђевића (Народни посланици устају са узвицима: Слава му!). Захваљујући овоме великом Владару, Србија је могла да постане једна првокласна национална и војничка сила, и као таква могла је да издржи све оне налете на њу од 1912 до 1918 године. Захваљујући њеној снази, она је привукла на себе пажњу свих великих држава са Запада, а на Конференцији Мира у Паризу, она је заслужно ушла у њихово коло.

Заслугом ове мале земље и заслугама свих добрих Југословена из бивше Аустро-угарске монархије и целог света створена је Краљевина Југославија. Да је Краљевина Југославија, господо, сређена унутра онако, као што је била мала Краљевина Србија, она би несумњиво била један веома важан центар на овој средокраћи Балкана и Средњој Европи.

Ја мислим, господо, ако се говори о снази нашој унутра, о уређењу нашем унутра, да ми још

нисмо тако снажни и још нисмо тако добро уређени. Процес нашег државног и народног јединства текао је врло споро. Ја нећу да кажем, господо да смо ми могли до сада да будемо потпуно готови са државним и народним јединством. Чак и под најповољнијим приликама ми ту не би могли да будемо готови, јер би то господо било прерано. Оно што је разграђивано столећима то се не би могло тако брзо да сагради за један низ од 15 и толико година. И друге су државе, господо, имале своје уједињење и код других држава процес уједињења није ишао брже, шта више он је био много дужи него што је код нас. Италија је имала своје уједињење. Она је имала и своје велике људе, имала је Кавура, имала је Гарибалди, имала је Мациниа, па ипак њено уједињење трајало је много дуже него што је трајало наше. И Немачка је имала своје уједињење. Она је имала свога великог Бизмарка па и процес њеног уједињења трајао је много дуже него код нас. Па ако хоћете, господо, још и данас влада велики антагонизам, велика опречност између Пруса и Бавараца.

Према томе нисмо ни могли да очекујемо да код нас процес уједињења буде готов за 15 година. Али, господо, оно што је код других држава било тога код нас није било. Код других држава тај процес је ишао споро, али он је ишао напред, он је корачао сваки дан напред. Тај процес код нас није ишао тако. Ми смо ишли корак напред, али смо ишли и два корака назад. И не треба, господо, да се варамо, ја мислим да смо ми данас даље од народног јединства него што смо икада били. Нама ништа друго не би требало него само да смо сачували оно одушевљење, оно духовно јединство које смо имали 1918 године. Државно и народно јединство није натурено народу ове државе. То јединство народ је хтео и сви наши крајеви преко Саве, Дунава и Дрине у томе уједињењу гледали су остварење својих идеала, за које су се борили столећима и деценијама. Али, господо, нема више тога одушевљења. Ја ћу да будем искрен и да вам то признам. Не треба, господо, да ми варамо сами себе. То није добро ни ради нас ни ради саме државе. Ми треба да будемо кадри да погледамо у очи свакоме злу које долази. Господо, оно што је војска на бојном пољу стекла, политика то није сачувала. (Гласови на левици: Тако је!)

Ја сам и у моме прошлome говору рекао, да ми нисмо били те среће да нашу победу извојемо на дипломатском пољу, него је свака стопа наше Отаџбине морала да буде натопљена крвљу. И те тековине наше ја мислим, господо, да смо ми у политици ставили на коцку.

Сада се питају све владајуће партије и кажу: Па ко је томе крив? Оптужују једни друге, а ја кажем, господо, да су сви криви од првога дана до данас који су владали овом земљом. (Одобравање на левици). Али морам, господо, искрено да признам, када је реч о кривици, да је кривица у првоме реду до политичара из Србије. Ја то кажем и као Србин и као син Србије, јер све донде докле се србијанске политичке партије нису почеле да обрачунавају међу собом, овај је свет гледао у Београд и у Србију као у своју узданицу. Али када су се почели вршити стари политички обрачуни старих изнемоглих и дотрајалих

партија из Србије, онда је, господо, било и свршено са нашим уједињењем. Људи из крајева преко Саве, Дрине и Дунава, долазили су овде коме је како кад требало да се пласира. Настала је једна лицитација: ко да више! И ми смо имали ту слику, господо, да се је одавде појавило хрватско питање. На једној страни почела се повампиривати стара Аустрија. Ми смо, господо, Аустрију покорили али аустријанштину нисмо, она је остала, ње има још и данас! Она се је почела придизати и прикупљати, на једној страни шпекуланти на другој страни, а остао је у средини сељачки народ, српски и хрватски и један број интелигенције истина мали, који су се питали: шта ћемо ми сада и куда?

У томе времену владајуће партије без икаквога програма управљају земљом. Државни брод свакога часа иде на спруд, удара час лево у обалу, час десно, а политичари воде борбу, лицитирају. У земљи настаје корупција, бирократизам иде до лудила!

И, господо, води се борба. Али, око чега? Води се борба око Видовданског устава, води се борба око једнога Устава који је био најслободумнији у Средњој Европи и који би ми и те како желели да можемо данас да га добијемо!

Господо, кад год се код нас говори о споразуму у нашој земљи, тај споразум вечито су потрзале партије из опозиције. Чим је која партија из опозиције прешла на владу, одмах више нема хрватског питања! А иначе, чим која партија сиђе са власти у опозицију, чим која група претрпи политички бродолом у Београду, одмах првим возом куфери се носе и иде се на поклоњење у Загреб!

Господо, једно велико историјско питање као што је југословенско питање, постало је предмет трговине, постало је предмет масних зарада, постало је предмет великих профита, уцена и пљачке. За љубав тих профита и пљачке, оптуживали су се најбољи људи, да су били несигурни, да су непоуздани, да су чак и издајници државе. Учинило се је све што се је могло да ти људи буду одстранени од сарадње на сређивању прилика државне управе.

Господо, ја нећу да увијам око личности као мој колега Грба, хоћу отворено да кажем: зар Светозар Прибићевић, тај демон Југославије, није годинама живео од Стјепана Радића, зар није он тога највећег Словена претстављао годинама као издајника државе! (Одобравање) А, господо, зар Светозар Прибићевић није преко ноћи уништавао хрватске породице, зар није гонио Хрвате као зверове у овој земљи, да би он наједном постао заштитник тих Хрвата. (Један глас са деснице: Ти си га помагао у то време!) Јесте, господине, ја сам га некада помагао, али онда кад је Светозар Прибићевић пљунуо на све што је у овој земљи свето, ја сам га оставио, а ти си га бранио и кад је побио људе у овом Дому.

Господо, Светозар Прибићевић, он је поломио вилице доказујући у овој земљи, да Стјепан Радић неће никада признати монархију и ову државу, а Стјепан Радић није никада био ни противу монархије ни противу ове државе, али је био против кундака Светозара Прибићевића у Хрватској. (Узвици: Тако је!) А кад је тај антидржавни и антимонархиста Стјепан Радић једнога дана дошао у Београд, кад је постао Краљевски Министар, кад је

постао пријатељ Куће Карађорђевића, онда је Светозар Прибићевић цвилио као гуја у процепу, јер је дошла у питање његова политичка егзистенција (Одобравање). А кад су српске партије, и радикали и демократи, одгурнули Стјепана Радића, кога су били прихватили само толико да би помоћу њега дошли на власт, онда се прави онај познати „тврди град“ Љубе Давидовића и Веље Вукићевића, да би преко тога „тврдога града“ узјашили на министарске столице Милан Грол и Пера Марковић. Онда није постојало хрватско питање за Љубу Давидовића, кад је требало да његова два пријатеља буду министри. (Одобравање).

И, господо, тада кад је на један такав начин одгурнут Стјепан Радић, онда му се поклонили Светозар Прибићевић и направио са њима споразум. То је био кобан час за Стјепана Радића. Да то Стјепан Радић није учинио, ја сам уверен, да би данас он седио у овим клупама, у овоме Дому и да би наш државни брод много сигурније пловио него што данас плови. (Одобравање — Повици: Слава Радићу!)

А што је дошло до тога да је ова земља запала у једну тешку ситуацију, то имамо господо да захвалимо једино Светозару Прибићевићу, човеку, коме је ова земља дала све што му је могла дати. (Повици: Тако је!) Овај највећи Југословен, али под знаком навода, господо, који је, док беше Министар, кривио Загреб за све што није било добро у држави, тај зао дух ове државе, коме Хрвати не би смели да опросте оне прогоне, које је вршио над њима са својим црним кабинетом, како рече колега г. Грба, ставио се у службу Загреба и пљунуо на Београд, почео је да води борбу противу њега и за све што у овој земљи није ваљало казао је да је крив Београд. Он је једном у Народној скупштини рекао, да би се стидио ако Југославију упореди са Абисинијом и са Азијом. То је казао човек који никад не би био оно што је био, да није било ове државе. (Један глас: И Београда) Да, и Београда. (Повици: Тако је!).

Најзад, господо, на једној страни у Народној скупштини долази до избезумљења, а на другој радикали и демократи постављају пандуре и полицијске писаре, јер је то била њихова југословенска политика. У тој и таквој психози пукао је револвер у Народној скупштини и три куршума Пунише Рачића убили су три вође хрватскога народа, и кад су пукла у Народној скупштини, та три метка била су три клинца у мртвачком сандуку државног и народног јединства.

Господо, да би трагедија наше земље била већа, ова три велика човека нису убијена на каквом сељачком збору, нису убијена на улици од каквог фанатика, него у највећем државном форуму и то у моменту кад су дошли да сарађују на сређивању ове државе. (Узвици: Слава им!) Господо, пре онога кобнога дана, само на један дан, ја сам имао част да будем примљен онда од сада покојног Краља Александра, (Једнодушни повици: Слава Му!) који ми се тешко жалио на ондашње прилике и догађаје, који су се одигравали у Народној скупштини, као да је предвиђао да ће, само један дан доцније, доћи до велике трагедије југословенског народа, која ће стати ову државу много напора и жртава да се поправи оно што је дотле било саграђено.

Господо, шта је била последица тога крупног догађаја, шта је била консеквенца тога великог до-

гађаја? Био је, господо, дошао 6 јануар. Шести јануар у основи својој и у главним својим линијама и потезима био је и добро смишљен и паметно смишљен. (Један глас: Историја). Али, драги г. колега ако ми из те историје, а каже се да је историја учитељица света, ништа не научимо, ми ћемо ићи истим грешкама којим смо и досад ишли.

Господо, тај велики акт Великога и Славнога Александра Карађорђевића (Сви посланици устају и једнодушно кличу: Слава Му!) који је био добро замишљен, ја морам господо, да кажем, да тај велики акт једног Великог Владара, нажалост, није успео, а то не би била највећа штета — ако није успео једанпут, успео би другипут — али је највећа штета што је на томе путу пао Поглавар ове државе. Ту је највећа трагедија југословенске нације.

Господо, ја морам да кажем, да је трагедија овога Владара, што он није био срећан у избору својих сарадника. Али то није трагедија само Његова, то је трагедија свих владара, то је трагедија свих великих људи, који управљају државом, да немају често пута среће, кад бирају себи сараднике. Он је пошао добрим путем и збиља, док на влади беше генерал Петар Живковић, у земљи се осећало смирење и стишавање. Свет је пошао нормално својим пословима, сељак је био онда срећан. Али онога, господо, момента кад је он отишао у касарну и кад су власт узели у држави људи, који су и довели до 6 јануара, ту је трагедија, господо, о којој треба да говоримо. (Један глас: О томе је много и много дискутовано, него боље то остави!) Јер, господо, низале су се владе једна за другом и код тих влада... (Жагор.) Господо, ако нећете да ме саслушате, ако Вам ми сметамо, ми можемо да изађемо из Народне скупштине. (Војислав Ђорђевић: Шта хоћеш ти Зуберу, ако нећеш да слушаеш, ти иди напоље).

Претседник Стеван Ђирић: Господо народни посланици, ја вас молим да у миру саслушате господина говорника.

Живота Милановић (наставља): Ми нећемо борбу са парабелумима, ми хоћемо борбу са овога места и ако ви то нећете, ми ћемо онда да идемо напоље. (Пљескање на левици).

Претседник Стеван Ђирић: Господо народни посланици, молим вас да у миру саслушате господина говорника.

Живота Милановић (наставља): Господо, ја кривим за данашње стање у овој земљи све шестојануарске режиме, који су дошли после генерала Петра Живковића и ја хоћу о њима да говорим, а ако је неко од вас у њима био, нека се због тога не нађе увређеним.

Господо, за време тих режима полиција је имала пуне руке посла. Народ скупо плаћа полицију. Крупна је цифра у буџету данашњег Министарства унутрашњих дела и народ плаћа полицију за то, да штити грађане у својим правима, а под тим режимом грађани су морали да се штите од полиције, како су знали или како су могли.

Гонили су се људи у интернацију и у апсане. Укинута су сва удружења и постављани су комесари на све стране, и код инвалида и код резервних официра и код Народне одбране, све је то било проглашено као политички несигурно и непоуздано. Једино су били поуздани плаћени полицијски агенти. И ја сам крв пропљувао под њима

и зато говорим данас (Ђорђе Јевтић: Несигуран је био и г. др. Коросец). Јесте и Министар унутрашњих дела провео је две године тамо, ако немате ништа против.

Док су се угушивале на једној страни све националне организације, докле је полиција поступала према грађанима безобзирно, оптужујући их неоснованим оптужбама, докле је на другој страни састављана једна политичка партија, за коју је био стављен на расположење цео возни и пловни парк Југославије. (Бурно пљескање на десници и повици: Тако је!) Господо, ко се од вас не сећа оних великих зборова у Нишу, Сарајеву и Новом Саду, и ко се још не сећа вође те партије кад је казао: да је Господ Бог њима судбином доделио да приме то тешко бреме, да управљају државом, и да жали што нема никога да га наследи, па чак никога и од оних који су у томе колу. Јесте, господо, али се људи побринуше па му нађоше заменика. И кад је та милионска армија требала да уђе у борбу, она није ни сачекала да пукне пушка, а једни вође одоше у дубоку позадину и бацише своја копља у трње, док други се предадоше без зрна барута. (Одобравање.) Ето, господо, одатле ми носимо једно тешко наслеђе у овој земљи. То је наслеђе које ће нас дуго и дуго гонити. Наравно, господо, дошли су избори а те партије није било нигде, и о њој нико више није ни говорио. Она је била мртва, и умрла је пре него што се родила. Али то тако бива кад хоће да се фалсификује народна воља, а тако ће бити и са свима онима који тим путем буду пошли.

Господо, наша земља преживљује најкритичније дане, и ми треба да се извучемо из ове ситуације до које су нас довеле владајуће партије. Треба много и хладнокрвности, треба много и објективности. Са једне стране, господо, код Хрвата уврежило се уверење у масама, да су Срби побили Хрватске вође. Тако исто код Срба уврежило се мишљење, да су Хрвати убили покојног Краља Александра. Треба много, браћо и господо, и рада и труда и памети код свих да радимо да се та уверења предаду заборава, те да земља пође бољим путем. (Одобравање и пљескање.)

Господо, питамо се и ми сви сада, куда и којим путем треба да пођемо? (Жагор.)

Претседник Стеван Ђирић: Молим вас, господо, да у миру саслушате говорника.

Живота Милановић (наставља): Господо, ја ћу да вам кажем једно. Ако би ту вашу организацију прихватио целокупан народ Краљевине Југославије, и Срби и Хрвати и Словенци, ја вам кажем, господо, и ја бих дошао тамо. (Пљескање и узвици: Живео!) Али, господо, ту баш и јесте оно што народ није прихватио ту организацију. Господо, на једној страни чујете да извесни људи предлажу диктатуру у овој земљи, док се на другој страни, господо, говори о демократији. А ја ћу да кажем, господо, и диктатура и демократија имају својих добрих а имају и својих лоших страна. Диктатурама се, господо, прибегава у последњем моменту, али диктатура мора да буде кратка, мора да буде правична и поштена. Диктатура не може да буде као систем владавине. Лоша је страна диктатура, господо, што се зна где почињу а не зна се где завршују. Лоша им

је страна у томе, што диктатори, кад седну на столицу, не знају докле је доста. Господо, Примо де Ривера био је најпопуларнији човек Шпаније кад је дошао за диктатора. Он би такав и умро да је остао кратко време на управи, али њему се столица прилепила и он је седам година управљао Шпанијом против воље народа и дочекао је да грађани Шпаније бацају камење за њим. Дочекао је да оде у изгнанство и умре као највећи бедник. То је лоша страна и диктатуре и диктатора.

Дозволите ми, господо, да кажем неколико речи и о демократији. Демократија је, господо моја, чедо Француске револуције. Демократија је човечанству учинила великих услуга. Она је истина сада у опадању, она је у опадању зато што је дошао поремећај друштва, или, боље да кажем, што је дошао до краха систем буржоаске владавине. Али ми стога, господо, не треба да страхујемо. Демократија је била и остаће најбољи принцип владавине, ми се морамо борити за њу па макар и главе падале. (Пљескање.) Господо, и у нашој земљи говори се много о демократији. У нашој земљи говоре о демократији и људи који су вечито били у сукобу са њом. У нашој земљи говоре о демократији људи који ништа о њој нису прочитали. У нашој земљи говоре о демократији они у ванпарламентраној опозицији, па код нас говоре о демократији чак и у влади г. др. Милана Стојадиновића. (Одобравање на левици.) По мом дубоком уверењу, господо, сви ви који говорите о демократији, у ствари се ругате демократији. (Један глас: Е, ту си претерао!) Нисам претерао.

Претседник Стеван Ђирић: Молим госпеду народне посланике да не упадају говорнику у реч, а господина говорника молим да не води дискусију са господом посланицима.

Живота Милановић (наставља): И ја вас питам, господо, само једно: Зар то није ругање демократији, зар то није иронија према демократији, кад о њој може да говори и један Светозар Прибићевић? Зар није то иронија према демократији кад о њој говори и Владимир Мачек? Ни један ни други нису до сада имали ништа заједничког са демократијом.

Господо, о демократији данашње владе дало би се много говорити, али ја не бих желео да дођем у сукоб са вама, јер знам да сте и ви сагласни самном у гледишту на демократију данашње владе, али да сте везани и да не можете о томе говорити, те вам ја то и концедирам.

Господо, кад је данашња влада дошла на управу земље, она је у својој декларацији обећала много. Обећала је да ће дати пуне слободе; обећала је да ће решити многа економска и социјална питања; обећала је да ће донети и многе политичке законе. Па видите, господо, већ је прошло осам месеци откако је на управу земље дошла данашња влада, а она нам од свега тога није до данас ништа дала. И данашња влада, господо, попут оних ранијих влада, ставља целокупни државни апарат у службу организовања једне политичке партије. Министри су, господо, стално на путу, па и за време буџетске дебате Министри путују. Па наравно, господо, кад они путују, кад они нису у Министарству, онда нису у Министар-

ству ни њихови подређени органи. Народ долази да свршава своје послове, али се мора враћати кући необавивши те послове. А шта тек да кажем о оном персоналу железничком, о среским начелницима и општинским претседницима који за све време Министрова путовања морају бити на њиховој служби.

Господо, данашња влада у унутрашњој политици нема изражених погледа ни на најосновнија државно-правна питања. Од доласка данашње владе, господо, у нашој се земљи говори јавно о федерализму. Ми смо дотле водили, господо, једну политику унитаризма и ми се те политике још и сада, као бојаги, држимо, али се свуда на зборовима говори о федералном уређењу државе.

Господо, ја бих желео са овога места да чујем одговорног Министра унутрашњих дела да нам каже, какво становиште у том погледу Краљевска влада заузима.

Господо, мени се чини да је данашња влада између унитаризма и федерализма, да стоји у средини као онај Буриданов магарац између два пласта сена и не зна на коју ће страну. (Одобравање и веселост на левици. — Жагор у центруму и на десници.)

Ми тражимо, господо, у том погледу одлучност Краљевске владе. Свака неодлучност у једном политичком животу и у приватном ако хоћете, не носи добра. Свака неодлучност наноси штету земљи у овом или оном правцу. Свака неодлучност доноси керенштину, а керенштина је упропастила и Русију и самог Керенског.

Господо, ја сам читао један програм или, ако хоћете да кажем, нацрт о новом уређењу државе, кога је израдио и јавно у Југославију послао Светозар Прибићевић. И ако бисмо ми, господо, стали на тај терен ако би неко то примио, ја вам кажем нема онда ове државе. (Жагор и упадице.)

Господо, кажете ви: Он је тамо! Нека он тамо и остане! Али колега Грба прочитао је неко писмо да му се дочек спрема у овој земљи. То је оно што је узнемирило све националисте и патриоте у овој земљи.

Ја, господо, хоћу да будем склон да верујем, да у овој земљи неће бити ни једног државника и политичара, који ће примити такво уређење државе. Јер, ако би га било, ја одавде отворено звоним на узбуну свима патриотима у овој земљи и кажем по оној Његошевој:

„Вере ће нам у крв запливати
Биће гора која пре потоне . . .”

Нека се, господо, нико не вара, нека нико не мисли да је замрла свест југословенског народа, а нарочито свест југословенског сељака. Тај сељак, који је ову државу стварао, који је био вазда у њеним првим редовима, данас га нема нигде, данас се његово мишљење не чује, оно се чак и не тражи!

На једном месту ових дана речено је: Доста више са тим сељацима, — а ја кажем: Није доста и неће бити доста све док се не реше сва она питања која њега интересују, а када та питања решимо ми смо решили и питање државе. (Одобравање на левици.)

Господо, да би наша земља била обавештена о свима догађајима који се одигравају унутар државе потребна је слободна штампа. Ми те слободне штампе до сада немамо. Код нас влада неки

чудан парадокс у погледу на слободну штампу. На једној страни информативној штампи не да се да нотира ни оне најважније догађаје у држави, а на другој страни ничу револверски листови, који доносе пуно ствари на које човек мора да се гнуша, који нападају личност, нападају породицу. То се, господо, дозвољава, али ово друго се не дозвољава.

Господо, ја бих имао данас да изнесем многе ствари које би ишле на адресу данашње Владе и г. Министра унутрашњих дела, али баш због догађаја који се данас одиграо у овоме Дому, нисам за то да узбуђене духове поново распирујем и прелазим преко тога.

Треба, господо, да говорим и да кажем неколико речи и о нашој управи. Наша је управа, господо, скупа. Њу народ не може да плаћа. Бановине су скупе и прескупе и ја, господо, предлажем да се оне укину. (Одобравање.) Ово је, господо, једна сељачка земља. Ми не можемо да тражимо данас, да се у овим тешким данима ствара бирократизам, да се стварају велике титуле, да се стварају нови буџети за бановине, да банови примају по 30 хиљада и више месечно, а да у 30 дана путују 29 дана, то овај народ не може да издржи, господо. Најидеалнија је управа, господо, и најјевтинија управа је била стара управа по окрузима и по жупанијама. Наш је народ онда могао сваког дана да се обрати властима, а данас у једној бановини од 2 и по милиона становника као што је то Савска бановина, сељак треба да прода краву па да оде у Загреб, да не буде примљен код г. Бана и да се врати натраг необављена посла.

Господо, хоћу да се осврнем са неколико речи специјално на једно питање које тангира интересе Савске бановине, хоћу да се осврнем на сталност општинских бележника. Господо, одлуком Банског већа донета је уредба којом се општински бележници утврђују за сталне. Господо, част исправним бележницима. Има ту добрих службеника, али, на жалост, њих је мање, господо. И имајући сталност коју данас нема ни претседник Касације, коју данас нема ни члан Главне контроле, коју нема ни Командант армије, ми смо дали сталност општинским чиновницима у Савској бановини и они, знајући да им нико ништа не може, врше чуда и безакоња и газе позитивне законе у овој земљи. Ја бих молио г. Министра унутрашњих дела да се овим питањем заинтересује. Ових дана заседава бановинско веће, нека се та Уредба промени, јер, господо, не може се то ничим правдати. Кад нико нема сталности, кад је нема један претседник Касационог суда и судија, не може да је има ни општински бележник. (Одобравање.)

Господо, још би хтео да упутим једно питање и да учиним апел на г. Министра унутрашњих дела. Кад је г. Корошец дошао за Министра, он је учинио један похвалан гест: отишао је у Управу града Београда да види где леже ухапшеници и кривци. И кад је видео оне тамне подруме тамо, он је још тада рекао, да апсеници не могу више ту лежати. Господо, по подацима које ја имам, ја не знам да ли су тачни, не везујем се за реч, али ми имамо 5000 омладине наше, која трули по подрумима, међу којима највећи број наших студената. Господо, ми не можемо овако и овим путем да васпитавамо нашу омладину. Сви

се питају и кажу: отишла нам је омладина у лево. Па мора отићи, господо, у лево! Њој нико други не прилази осим агената и жандарма са говеђим жилама а други нико. Јасно је, да је та омладина отишла у лево, али ми не можемо тражити од тих младих људи, да буду агенти нечији, да буду шпијуни нечији, они су људи пуни идеала, и у земљи где нема идеалне омладине нема напретка, нема будућности државе. (Пљескање и повици: Тако јел!)

То што је рекао господин Министар, да ће те апсане испразнити, да ће те кривце сместити у другу здраву и бољу зграду, мени се чини да још није извршено, и ја га молим да то не заборави.

Господо, ја сам при крају, али морам да кажем још неколико речи. Ја примећујем, господо, и у народу и овде у престоници, и у Загребу и свуда где се кренем, да је препуно агената. Ти агенти имају своје плате и, по једној верзији, ми имамо више агената него учитеља, који треба просвету да шире. Ја молим и апелујем на Краљевску владу, да буџет те службе смањи. А кад будемо имали слободну штампу, и кад слободна штампа буде могла да нотира све догађаје, онда нема потребе за обавештења путем плаћених агената.

Да завршим, господо. У име Народног сељачког клуба, у чије име говорим, тражим од Краљевске владе што пре доношење Закона о слободној штампи, што пре доношење Закона о зборовима и договорима, што пре доношење Закона о изборима народних посланика са слободним и тајним правом гласа.

Господо, и ако лични пријатељ господина Министра унутрашњих дела и поред свих симпатија које имам за њега, у име Народног сељачког клуба морам изјавити, да са начелног становишта не можемо гласати за овај буџет. (Одобравање и пљескање на левици.)

Претседник Стеван Ђирић: Господо народни посланици, претрес предлога буџета државних расхода — VII раздео — Министарство унутрашњих послова завршен је у појединостима. Гласаће се по партијама седењем и устајањем. Она господа који гласају „за”, седеће, а који гласају „против”, устаће. Молим известиоца г. др. Часлава Никитовића, да изволи прочитати партију 337.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 337.

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 337? (Гласови: Прима — Не прима!) Она господа који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, објављујем да је партија 337 већином гласова примљена. Изволите чути партију 338 са амандманом Краљевске владе.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 338 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

VII — РАЗДЕО — МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА

ГЛАВА LX — МИНИСТАРСТВО

Парт. 338 Специјални додатци:

Под б) додаток по закону о нарочитим додацима повећати са +25.000.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 338 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима — Не прима!) Она господа који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, објављујем да је партија 338 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 339.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 339.

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 339? (Гласови: Прима — Не прима!) Она господа који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, објављујем да је партија 339 већином гласова примљена. Изволите чути партију 340 са амандманом Краљевске владе.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 340 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

Парт. 340 Награде:

Поз. 2 Награде жандармима и другим полицијским органима итд. смањити са — 4.000.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 340 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима — Не прима!) Она господа који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, објављујем да је партија 340 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 341 са амандманом Краљевске владе.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 341 са предложеним амандманом Краљевске владе који гласи:

Парт. 341 Путни, подвозни и селидбени трошкови у земљи и иностранству:

Субпоз. 1 — путни трошкови уопште, и т. д. смањити са —100.000.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 341 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима — Не прима!) Она господа која примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, објављујем да је партија 341 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 342.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем о свакој појединој партији, у смислу чл. 102 Устава и § 67 Закона о пословном реду у Народној скупштини већином гласова усвојила у појединостима све партије буџета расхода — VII раздео — Министарство унутрашњих послова од партије 342 до 344 закључно.

Претседник Стеван Ђирић: Изволите чути партију 345 са амандманом Краљевске владе.

Известилац Часлав Никитовић прочита партију 345 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

Парт. 345 Помоћи:

Поз. 5 (нова) Исплата инвалидске потпоре по Уредби о инвалидним лицима настрадалим у служби јавне безбедности III Бр. 43553 од 4-ХП-1935. — Служб. новине бр. 287 од 12 децембра 1935. године + 40.000.—

Свега Гл. LX смањити са — 39.000

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 345 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима — Не прима!) Она господа који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, објављујем да је партија 345 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 346.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем о свакој појединој партији у смислу чл. 102 Устава и § 67 Закона о пословном реду у Народној скупштини већином гласова усвојила у појединостима све партије буџета расхода — VII раздео — Министарство унутрашњих послова од партије 346 до 350 закључно.

Претседник Стеван Ђирић: Изволите чути партију 351 са амандманом Краљевске владе.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 351 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

ГЛАВА LXI — БАНСКЕ УПРАВЕ

Редовни расходи:

А. Лични расходи

Парт. 351 Специјални додаци:

Под б) додатци по закону о нарочитим додацима и т. д. повећати код сваке Банске управе по 4.000.— динара, што повећање износи + 36.000.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 351 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима — Не прима!) Она господа који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, објављујем да је партија 351 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 352.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 352.

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 352? (Гласови: Прима — Не прима!) Она господа који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, објављујем да је партија 352 већином гласова примљена. Изволите чути партију 353 са предложеним амандманом Краљевске владе.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 353 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

Б. Материјални расходи

Парт. 353 Разни материјални издаци:

Поз. 26 Канцеларијски и манипулативни трошкови, повећати са + 60.000.—

Поз. 28 Огрев, осветљење и т. д. смањити са — 40.000.— + 20.000.—

Свега Гл. LXI, повећати са . . . + 56.000.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 353 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима — Не прима!) Она господа који примају, нека изволе седети, а који не примају нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, објављујем да је партија 353 са предложеним амандманом Краљевске владе

већином гласова примљена. Изволите чути партију 354.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем о свакој појединој партији, у смислу члана 102 Устава и § 67 Закона о пословном реду у Народној скупштини већином гласова усвојила у појединостима све партије буџета расхода — IV раздео — Министарство унутрашњих послова од партије 354 до 358 закључно.

Претседник Стеван Ђирић: Изволите чути партију 359 са амандманом Краљевске владе.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 359 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

ГЛАВА LXII — ЖАНДАРМЕРИЈА

Редовни расходи

Б. Материјални расходи

Парт. 350 Профијантски трошкови:

Поз. 2 Исхрана официрских и т. д. смањити са — 6.940.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 359 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима — Не прима!) Она господа који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи.) Већина седи, објављујем да је партија 359 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 360 са амандманом Краљевске владе.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 360 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

Парт. 360 Одећни трошкови

Поз. 1 Разне набавке

Субпоз. 1 набавка одећних, постелних и т. д. у претпоследњем реду после речи: „лампи“ уметнути речи: „Прибора и спреме за скијање“ и смањити са —323.060.—

Поз. 2 Одржавање, оправка и израда одела и т. д. смањити са — 50.000.— —373.060.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 360 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима — Не прима!) Она господа који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи.) Већина седи, објављујем да је партија 360 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 361.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 361.

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 361? (Гласови: Прима — Не прима!) Она господа који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи.) Већина седи, објављујем да је партија 361 већином гласова примљена. Изволите чути партију 362.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 362.

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 362? (Гласови: Прима — Не прима!) Она господа који примају,

нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи.) Већина седи, објављујем да је партија 362 већином гласова примљена. Изволите чути партију 363 са амандманом Краљевске владе.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 363 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

Парт. 363 Инжињерско-технички трошкови:

Поз. 1 Подизање и одржавање телефонских-телеграфских линија и т. д. смањити са . . . —320.000.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 363 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима — Не прима!) Она господа који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи.) Већина седи, објављујем да је партија 363 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 364 са амандманом Краљевске владе.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 364 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

Парт. 364 Санитетски трошкови:

У другом ставу у претпоследњем реду место цифре: „91” ставити: „93”

Свега Гл. LXII смањити са . . . —700.000.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 364 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима — Не прима!) Она господа који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи.) Већина седи, објављујем да је партија 364 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 365 са амандманом Краљевске владе.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 365 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

ГЛАВА LXIII — УПРАВА ГРАДА БЕОГРАДА

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 365 Личне принадлежности:

Поз. 5 Додаци лични и породични:

а) чиновника, лични, повећати са . . . +200.000.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 365 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима — Не прима!) Она господа који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи.) Већина седи, објављујем да је партија 365 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 366 са амандманом Краљевске владе.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 366 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

Парт. 366 Специјални додаци:

Субпоз. под а) Додатак управнику по закону и т. д. повећати са . . . + 3.000.—

Субпоз. под в) Додатак на службу и т. д. повећати са . . . +200.000.— +203.000.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 366 са предложеним

амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима — Не прима!) Она господа који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи.) Већина седи, објављујем да је партија 366 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 367 са амандманом Краљевске владе.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 367 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

Парт. 367 Награде контр. чиновницима и дневничарима, повећати са . . . +75.000.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 367 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима — Не прима!) Она господа који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи.) Већина седи, објављујем да је партија 367 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 368.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 368.

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 368? (Гласови: Прима — Не прима!) Она господа који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи.) Већина седи, објављујем да је партија 368 већином гласова примљена. Изволите чути партију 369.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 369.

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 369? (Гласови: Прима — Не прима!) Она господа који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи.) Већина седи, објављујем да је партија 369 већином гласова примљена. Изволите чути партију 370 са амандманом Краљевске владе.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 370 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

Б. Материјални расходи

Парт. 370 Управни трошкови:

Поз. 2 Поштан.-телефонске таксе и т. д., повећати са . . . +105.000.—

Поз. 4 Набавка аутомобила, моторицка и т. д., повећати са . . . +100.000.— +205.000.—

Свега Гл. LXIII, повећати са . . . +683.000.—

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 370 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима — Не прима!) Она господа који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи.) Већина седи, објављујем да је партија 370 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 371.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем о свакој појединој партији, у смислу члана 102 Устава и § 67 Закона о пословном реду у Народној скупштини већином гласова усвојила у појединостима све партије буџета расхода — VII раздео — Министарство унутрашњих послова од партије 371 до 373 закључно.

Претседник Стеван Ђирић: Изволите чути партију 374 са амандманом Краљевске владе.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 374 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

ГЛАВА LXIV — ПОЛИЦИЈА

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 374 Специјални додаци:

Субпоз. под б) на крају текста додати речи: „и паушал на одело заповеднику, надзорницима и поднадзорницима полицијске страже у Загребу, а према решењу Министарства унутрашњих послова Ј.Б.бр. 16775/27”.

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 374 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима — Не прима!) Она господа који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи.) Већина седи, објављујем да је партија 374 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 375.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 375.

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 375? (Гласови: Прима — Не прима!) Она господа који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи.) Већина седи, објављујем да је партија 375 већином гласова примљена. Изволите чути партију 376.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 376.

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 376? (Гласови: Прима — Не прима!) Она господа који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи.) Већина седи, објављујем да је партија 376 већином гласова примљена. Изволите чути партију 377 са амандманом Краљевске владе.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 377 са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

Б. Материјални расходи

Парт. 377 Управни трошкови:

Поз.22 Канцеларијски и манипулативни трошкови:

Субпоз. 1 на крају текста додати речи: „и издржавање полицијског аутомобила”

Укупно VII раздео — — —

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 377 са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима — Не прима!) Она господа који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи.) Већина седи, објављујем да је партија 377 са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 378.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем о свакој појединој партији, у смислу члана 102 Устава и § 67 Закона о пословном реду у Народној скупштини већином гласова усвојила у појединостима све партије буџета расхода — VII раздео — Министарство унутрашњих послова од партије 378 до 382 закључно.

Претседник Стеван Ђирић: Господа народни посланици, пошто је предлог буџета расхода — VII раздео — Министарство унутрашњих послова по свима партијама појединачно примљен, објављујем да је цео предлог буџета расхода — VII раздео — Министарство унутрашњих послова примљен. (Бурно плескање).

Са вашим одобрењем данашњу седницу закључујем, а за дневни ред идуће седнице предлажем: Продужење претреса у појединостима предлога буџета државних расхода и прихода са предлогом Финансијског закона за буџетску 1936/37 годину и то:

- 1 — VIII раздео — Министарство финансија;
- 2 — IX раздео — Министарство војске и морнарице;
- 3 — X раздео — Министарство грађевина;
- 4 — XI раздео — Министарство шума и рудника; и
- 5 — XIa раздео — Министарство пошта, телеграфа и телефона. (Прима се).

Идућу седницу заказујем за сутра у 10 часова пре подне.

Седница је закључена у 21.30 часова.

ПРИЛОЗИ

МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Буџетско одељење

Бр. 2404/VII

4 марта 1936 године

у Београду

НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ,

На основу § 58 Закона о пословном реду у Народној скупштини, част ми је предложити да се у предлогу буџета државних расхода и прихода са предлогом Финансијског закона за 1936/37 годину изврше следеће измене и допуне:

А. РАСХОДИ

VI РАЗДЕО — МИНИСТАРСТВО ИНОСТРАНИХ ПОСЛОВА ГЛАВА LVIII — МИНИСТАРСТВО

Парт. 316 Личне принадлежности:

Поз. 1 Плате — пер. повишице итд.

Место: „Помоћник министра II/1” ставити: „2 помоћника министра II/1” и повећати са . . . + 82.200.—

Место: „10 дипломатско-консуларних приправника итд.” ставити: „18 дипломатско-консуларних приправника итд.” и повећати са + 146.400.— + 228.600.—

Парт. 317 Награде контр. чиновницама и дневничарима

Место: „13 служитеља-дневничара” ставити: „21 служитељ-дневничар” и повећати са . . . + 91.200.—

Свега гл. LVIII повећати са . . . + 319.800.

ГЛАВА LIX — ЗАСТУПНИШТВА У ИНОСТРАНСТВУ

У поднаслову: „Дипломатске агенције итд.” у тексту после речи: „Белгији” ставити запету и уметнути: „Палестини”.

Парт. 327 Награде контр. чиновницима и дневничарима:	
Место: „80 дневничара-служитеља” ставити: „80 дневничара-служитеља” и смањити са	— 91.200.—
Парт. 331 Трошкови за извршење међународних уговора:	
Поз. 4 Трошкови Друштва народа итд. смањити са	— 20.575.—
Парт. 333 Разлика на курсу итд. смањити са	— 208.025.—
Свега гл. LIX смањити са	— 319.800.—
Укупно VI раздео	— —

VII РАЗДЕО — МИНИСТАР. УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА

ГЛАВА LX — МИНИСТАРСТВО

Парт. 338 Специјални додаци:	
Под б) Додатак по закону о нарочитим додацима, повећати са	+ 25.000.—
Парт. 340 Награде:	
Поз. 2 Награде жандармима и другим полицијским органима итд., смањити са	— 4.000.—
Парт. 341 Путни, подвозни и селидбени трошкови у земљи и иностранству:	
Субпоз. 1 — Путни трошкови у опште, итд. смањити са	— 100.000.—
Парт. 345 Помоћи:	
Поз. 5 (нова) Исплата инвалидске потпоре по Уредби о инвалид. лицима настрадалим у служби јавне безбедности Шбр. 43553 од 4-XII-1935 „Служб. новине” бр. 287 од 12-XII-1935 године	+ 40.000.—
Свега гл. LX смањити са	— 39.000.—

ГЛАВА LXI — БАНСКЕ УПРАВЕ

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 351 Специјални додаци:	
Под б) Додаци по закону о нарочитим додацима итд., повећати код сваке банске управе по 4.000 дин., што повећање износи	+ 36.000.—
Б. Материјални расходи	
Парт. 353 Разни материјални издаци:	
Поз. 26 Канцеларијски и манипулативни трошкови повећати са	+ 60.000.—
Поз. 28 Огрев, осветљење итд., смањити са	— 40.000.— + 20.000.—
Свега гл. LXI повећати са	+ 56.000.—

ГЛАВА LXII — ЖАНДАРМЕРИЈА

Редовни расходи

Б. Материјални расходи

Парт. 359 Профијантски трошкови:	
Поз. 2 Исхрана официрских итд. смањити са	— 6.940.—
Парт. 360 Одећни трошкови:	
Поз. 1 Разне набавке	
Субпоз. 1. Набавка одећних, постелних итд. у претпоследњем реду после речи: „лампи” уметнути речи „прибора и спреме за скијање” и смањити са	— 323.060.—
Поз. 2 Одржавање, оправка и израда одела итд. смањити са	— 50.000.— — 373.060.—
Парт. 363 Инжињерско-технички трошкови:	
Поз. 1 Подизање и одржавање телефонско-телеграфских линија итд. смањити са	— 320.000.—
Парт. 364 Санитетски трошкови:	
У другом ставу у претпоследњем реду место цифре: „91” ставити: „93”	
Свега гл. LXII смањити са	— 700.000.—

ГЛАВА LXIII — УПРАВА ГРАДА БЕОГРАДА

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 365 Личне принадлежности:	
Поз. 5 Додаци лични и породични	
а) Чиновника, лични, повећати са	+ 200.000.—
Парт. 366 Специјални додаци:	
Субпоз. под а) додатак Управнику по закону итд. повећати са	+ 3.000.—
Субпоз. под в) додатак на службу итд. повећати са	+ 200.000.— + 203.000.—
Парт. 367 Награде контр. чиновницима и дневничарима повећати са	+ 75.000.—
Б. Материјални расходи	
Парт. 370 Управни трошкови	
Поз. 2 Поштанско-телефонске таксе итд. повећати са	+ 105.000.—
Поз. 4 Набавка аутомобила, моторцикла итд. повећати са	+ 100.000.— + 205.000.—
Свега гл. LXIII повећати са	+ 683.000.—

ГЛАВА LXIV — ПОЛИЦИЈА

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 374 Специјални додаци:	
Субпоз. под б) на крају текста додати речи: „и пашал на одело заповеднику, надзорницима и поднадзорницима полицијске страже у Загребу, а према решењу Министарства унутрашњих послова Ј.Б.бр. 16775/27”.	

Б. Материјални расходи

Парт. 377 Управни трошкови	
Поз. 22 Канцеларијски и манипулативни трошкови	
Субпоз. 1 на крају текста додати речи: „и издржавање полицијског аутомобила.”	
Укупно VII раздео	— — —

VIII РАЗДЕО — МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА

ГЛАВА LXVI — МИНИСТАРСТВО

Редовни расходи

Б. Материјални расходи

Парт. 386 Канцеларијски трошкови, штампа и остале потребе:	
Поз. 5 Одељење катастра и државних добара (са новим премером)	
Субпоз. 8 међа се и гласи: „Наднице радника на новом премеру и на одржавању катастра као и наднице радника и стручног персонала за репродукцију катастарских планова и дневнице дневничара и хонорарних службеника”	

ГЛАВА LXVIIIa — УПРАВА ДРЖАВНИХ МОНОПОЛА

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 400a Личне принадлежности:	
Поз. 1 Плате — пер. повишице итд.	
б) Чиновнички приправници	
Место: „45 чин. приправника од VIII групе” ставити: „50 чин. приправника од VIII групе” а место: „25 у I раз. скупоће” ставити: „30 у I разреду скупоће” и повећати са	+ 87.840.—
Место: „11 чин. приправника од IX групе” ставити: „16 чин. приправника од IX групе” а место: „7 у I раз. скупоће” ставити: „12 у I раз. скупоће” и повећати са	+ 76.035.—
Место: „4 чин. приправника од X групе” ставити: „9 чин. приправника од X групе”, а место: „2 у I разреду скупоће” ставити: „5 у I раз. скупоће” и повећати са	+ 41.646.—
и унети: „2 у II раз. скупоће”	+ 21.774.— + 227.295.—
Свега гл. LXVIIIa повећати са	+ 227.295.—

ГЛАВА LXVIII — МОНОПОЛ СОЛИ

Материјални расходи

Парт. 400к Утрошак соли и други трошкови:

Поз. 1 Утрошак соли, џакова итд. смањити са — 227.295.—

Свега гл. LXVIII смањити са . . . — 227.295.—

Укупно VIII раздео — — —

IX РАЗДЕО — МИНИСТАРСТВО ВОЈСКЕ И МОРНАРИЦЕ

ГЛАВА LXIX — ВОЈСКА

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 403 Периодске повишице, унапређења итд.

Субпоз. 1 — Ађутантско одељење, смањити са — 573.995.—

Парт. 404 Специјални додаци:

Поз. 6 Додатак на звање војним изасланицима
Субпоз. 5 у тексту брисати речи: „(и за Будимпешту)“

Субпоз. 7 у тексту брисати речи: „(и за Берлин)“

На крају додати нове субпозиције, које гласе:
у Будимпешти 1371 шв. фр. дин. 235.428.—
у Берлину 1973 шв. фр. дин. 338.567.— + 573.995.—

Свега гл. LXIX — — —

ГЛАВА LXX — МОРНАРИЦА

Редовни расходи

Б. Материјални расходи

Исправити штампарске грешке и то:

Парт. 448 Профијантске потребе:

Поз. 1 У тексту позиције у првом реду место: „7021“ ставити: „7060“

Парт. 449 Одећне потребе:

Поз. 1 У тексту позиције у првом реду место: „6976“ ставити: „7015“

Укупно IX раздео — — —

X РАЗДЕО — МИНИСТАРСТВО ГРАЂЕВИНА

ГЛАВА LXXII — МИНИСТАРСТВО

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 486 Личне принадлежности:

Поз. 1 Плате — пер. повишице итд.

а) Чиновници

Место: „6 начелника итд.“ ставити: „6 начелника: 5-III/1 и 1-III/2“ и повећати са . . . + 7.800.—

Место: „инспектор III/2“ ставити: „генерални инспектор III/1“ и повећати са . . . + 7.800.—

Место: „24 виших пристава итд.“ ставити: „29 виших пристава: 9-VI и 20-VII“ и повећати са + 84.600.—

Место: „29 пристава итд.“ ставити: „34 пристава VIII“ и повећати са . . . + 67.800.—

Место: „39 техничара итд.“ ставити: „44 техничара: 1-VI-1, 7-VI, 2-VII, 7-VII, 2-IX-1 и 25-IX“ и повећати са . . . + 52.500.—

Место: „20 администр. чин. итд.“ ставити: „23 административна чиновника: 2-VI, 2-VII, 6-VIII, 4-IX-1 и 9-IX“ и повећати са . + 31.500.—

Место: „9 рач. чиновника итд.“ ставити: „11 рач. чиновника: 2-VI-1, 1-VI, 3-VII, 1-IX-1 и 4-IX“ и повећати са . . . + 21.000.—

б) Чиновнички приправници

Место: „17 чин. приправника итд.“ ставити: „22 чин. приправника од VIII групе у I раз. скупоне“ и повећати са . + 87.840.— + 360.840.—

Поз. 5 Додаци лични и породични

а) Чиновника, лични, повећати са + 160.800.— + 521.640.—

Парт. 488 Текст партије мења се и гласи:

„Награде за напоран и прековремени рад особљу Министарства грађевина као и награде за ванредне стручне радове при извођењу већих објеката и одбране ових од елементарних непогода“

Б. Материјални расходи

Парт. 490 Управни трошкови:

Поз. 8 За осигурање државних зграда итд. смањити са . . . — 15.600.—

Парт. 494 Одржавање и оправка државних путева и мостова, смањити са — 200.000.—

Ванредни расходи

Парт. 503 За оправку државних путева итд. смањити са — 165.888.—

Свега гл. LXXII повећати са . . . + 140.152.—

ГЛАВА LXXIII — ДРАВСКА БАНСКА УПРАВА

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 514 Специјални додатци, повећати са . . + 12.960.—

ГЛАВА LXXIV — САВСКА БАНСКА УПРАВА

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 525 Специјални додатци, повећати са . . + 25.920.—

ГЛАВА LXXV — ВРБАСКА БАНСКА УПРАВА

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 536 Специјални додатци, повећати са . . + 14.688.—

ГЛАВА LXXVI — ПРИМОРСКА БАНСКА УПРАВА

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 546 Специјални додатци, повећати са . . + 15.552.—

ГЛАВА LXXVII — ДРИНСКА БАНСКА УПРАВА

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 556 Специјални додатци, повећати са . . + 20.736.—

ГЛАВА LXXVIII — ЗЕТСКА БАНСКА УПРАВА

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 566 Специјални додатци, повећати са . . + 27.648.—

ГЛАВА LXXIX — ДУНАВСКА БАНСКА УПРАВА

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 577 Специјални додатци, повећати са . . + 14.688.—

ГЛАВА LXXX — МОРАВСКА БАНСКА УПРАВА

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 587 Специјални додатци, повећати са . . + 14.688.—

ГЛАВА LXXXI — ВАРДАРСКА БАНСКА УПРАВА

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 598 Специјални додатци, повећати са . . + 19.008.—

Б. Материјални расходи

Парт. 601 Одржавање и оправка државних путева и мостова смањити са — 306.040.—

Свега гл. LXXXI, смањити са . . — 287.032.—

Укупно X раздео — — —

XI РАЗДЕО — МИНИСТАРСТВО САОБРАЋАЈА

ГЛАВА LXXXVIa — УПРАВА ДРЖАВНИХ ЖЕЛЕЗНИЦА

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 656в Личне принадлежности особља управне службе:

Поз. 1 Централна управа и општа одељења
а) Плате — пер. повишице и т. д.

I) Чиновници

Место: „2 помоћника директора III/1“ ставити; „5 помоћника директора III/1“ и повећати са . . . +193.320.—

Место: „51 виши саветник“ ставити; „50 виших саветника“ а место: „19 - IV/1“ ставити; „18-IV/1“ и смањити са . . . — 44.040.— +149.280.—

Поз. 2 Финансијска служба
а) Плате — пер. повишице и т. д.

I) Чиновници

Место: „15 виших саветника итд.“ ставити; „15 виших саветника: 3-IV/1-2, 1-IV/1-1, 6-IV/1 и 5-IV/2“

Поз. 4 Комерцијално одељење
а) Плате — пер. повишице и т. д.

I) Чиновници

Место: „11 виших саветника и т. д.“ ставити; „11 виших саветника: 5-IV/1 и 6-IV/2“

Парт. 656г Личне принадлежности особља саобраћајно-комерцијалне службе:

Поз. 1 Централна управа
а) Плате — пер. повишице и т. д.

I) Чиновници

Место: „67 виших саветника и т. д.“ ставити; „66 виших саветника: 1-III/2, 15-IV/1 и т. д.“ смањити са . . . — 44.040.—

Парт. 656ђ Личне принадлежности особља грађевинске службе:

Поз. 1 Централна управа
а) Плате — пер. повишице и т. д.

I) Чиновници

Место: „71 виши саветник итд.“ ставити; „70 виших саветника: 5-III/2, 27-IV/1 и т. д.“ и смањити са . . . — 44.040.—

б) Додатци лични и породични
I) Чиновника, лични, смањити са . . . — 61.200.— 105.240.—

Укупно XI раздео . . . — — —

XIa РАЗДЕО — МИНИСТАРСТВО ПОШТА, ТЕЛЕГРАФА И ТЕЛЕФОНА

ГЛАВА LXXXVIb — МИНИСТАРСТВО

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 656х Специјалне награде:

Поз. 2 Награде члановима комисије за израду законских пројеката итд. повећати са . . . + 50.000.—

Парт. 656ш/2-1 Субвенције паробродским предузећима итд. на крају текста додати: „(Ове субвенције плаћају се паробродским друштвима споменутим у споразумима од 1 априла 1932 године)“.

Парт. 656ш/3 За оправку поштанских вагона итд. повећати са . . . +1,000.000.—

Парт. 656ш/3-1 (нова) Набавка потрошног материјала и штампање поштанских марка и осталих вредности са . . . +6,000.000.—

Свега гл. LXXXVIb повећати са . . . +7,050.000.—

ГЛАВА LXXXVIг — СПОЉНА ПОШТАНСКО-ТЕЛЕГРАФ-ТЕЛЕФОНСКА СЛУЖБА

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 656ш/13 Награде:

Поз. 1 Награде за ноћни рад итд. смањити са . . . — 50.000.—

Свега гл. LXXXVIг смањити са . . . — 50.000.—

Укупно XIa раздео повећати са . . . +7,000.000.—

XII РАЗДЕО — МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ

ГЛАВА LXXXVII — МИНИСТАРСТВО

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 657 Личне принадлежности:

Поз. 1 Плате — пер. повишице итд.

а) Чиновници

Отсек рачуноводства
Место: „рач. контролор VII . . . 16.920.—“ и место: „књиговођа VIII-1 . . . 14.280.—“ ставити; „2 рачун. контролора VII . . . 31.200.—“ сума остаје иста.

ГЛАВА XCa — ДРЖАВНА КЛАСНА ЛУТРИЈА

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 687а Личне принадлежности:

Поз. 1 Плате — периодске повишице и полагајни додаци итд.

б) Чиновнички приправници

Место: „4 чиновничка приправника итд.“ ставити; „5 чиновничких приправника итд.“ и повећати са . . . +15.000.—

Поз. 2 Плате — пр. повишице званичника
Исправити разврставања и то: „6 званичника: 2-II-2, 1-II-1 и 3-III“.

Б. Материјални расходи

Парт. 687д Управни трошкови:

Поз. 1 Канцелариски, манипулативни итд., смањити са . . . —15.000.—

Свега гл. XCa . . . — —

ГЛАВА XCг — ДРЖАВНА ЕРГЕЛА У ДУШАНОВУ

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 687м Личне принадлежности:

Поз. 2 Плате — периодске повишице званичника

Место: „званичник III“ ставити „званичник III-2“ и повећати са . . . + 1.920.—

Б. Материјални расходи

Парт. 687њ Управни трошкови:

Поз. 2 За набавку и оправку пољопривредних справа итд., смањити са . . . — 1.920.—

Свега гл. XCг . . . — —

ГЛАВА XCж — СРЕДЊА ПОЉОПРИВРЕДНА ШКОЛА У КРИЖЕВЦИМА

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 687ч Личне принадлежности:

Поз. 1 Плате — периодске повишице итд.

а) Чиновници

Место: „Директор V“ ставити: „Директор IV/1“ и повећати са . . . +17.040.—

Б. Материјални расходи

Поз. 1 Издржавање ученика, храна, одело итд. смањени су са . . . —17.040.—

Парт. 687ш/2 Трошкови режије и економски трошкови:

Свега гл. XСж . . . — —

ГЛАВА ХСj — ДРЖАВНА ПОЉОПРИВРЕДНА ЗАКЛАДА

Материјални расходи

Парт. 687/21 Опште потребе за унапређење пољопривреде по свима гранама Министарства пољопривреде:

Поз. 1 За издавање и уређење гласника итд. — у трећем реду место речи: „набавку“ ставити: „награде“, а у седмом и осмом реду место речи: „за штампање извештаја о раду пољопривредних установа“ ставити „за награђивање и за откуп рукописа за уџбенике пољопривред. школа“.

Укупно XII раздео — —

XIII РАЗДЕО — МИНИСТАРСТВО ТРГОВИНЕ И ИНДУСТРИЈЕ

ГЛАВА ХСi — МИНИСТАРСТВО

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 688 Личне принадлежности:

Поз. 1 Плате — пер. повишице и пол. додаци итд.

а) Чиновници

I) Министарство

Место: „8 инспектора итд.“, ставити: „8 инспектора: 3-III/2, 3-IV/1 и 2-IV/2“

Место: „8 пристава итд.“ ставити: „12 пристава: 2-VII и 10-VII/2 и повећати са . . . +54.240.—

III) Средишна управа за мере

Место: „Инспектор IV/2“ ставити: „инспектор IV/1“

б) Чиновнички приправници:

I) Министарство

Место: „12 чин. приправника итд.“ ставити: „8 чин. приправника итд.“ а место: „9 од VIII групе“ ставити: „5 од VIII групе“ и смањити са . . . —70.272.—

IV) Средње стручне и занатске мушке и женске школе на територији Управе града Београда

1) Средња техничка са мушком занатском школом

Место: „5 чин. приправника итд.“ ставити: „7 чин. приправника итд.“ а место: „3 од VIII групе“ ставити: „5 од VIII групе“ и повећати са . . . +35.136.—

3) Женске занатске школе

Место: „4 чин. приправника итд.“ ставити: „7 чин. приправника и т. д.“ и повећати са . . . +45.621.— +64.725.—

Б. Материјални расходи

Парт. 693 Путни, подвозни и сељидбени трошкови:

Поз. 1 Трошкови за службена путовања

Под в) Путни трошкови за унапређење туризма, смањити са . . . — 1.000.—

Под е) За путне трошкове и специјалне дневнице и т. д., смањити са . . . —10.000.— —11.000.—

698а (нова) За израду индустријске и занатске статистике:

За сређивање катастра индустријског и набавка најужнијег статистичког материјала — материјални издаци и наднице око овог . . . +10.000.—

Свега гл. ХСi, повећати са +63.725.—

ГЛАВА ХСii — БАНСКЕ УПРАВЕ

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 710 Личне принадлежности:

Поз. 1 Плате — периодске повишице итд.

а) Чиновници

II) Савска банска управа

1) Одељење

Место: „2 секретара и т. д. 43.920.—“, ставити: „Саветник V 27.000.—, секретар VII 16.920.—“

Место: „Пристав VIII“ ставити: „Виши пристав VII“

7) Женска стручна учитељска школа

Место: „Директор III/2“ ставити: „Директор III/1“

VI) Зетска банска управа

Место: „1) Отсек“ ставити: „1) Одељење“

Место: „2 инспектора IV/1-1 . . . 92.880.—“ ставити: „Начелник IV/1-1 . . . 46.440.—, Инспектор IV/1-1 . . . 46.440.—“, а свуда место речи: „Отсек“ ставити „Одељење“

б) Чиновнички приправници

I) Дравска банска управа

2) Дворазредне трговачке школе

Место: „Чиновнички приправник од VIII групе итд.“, ставити „2 чин. приправника од VIII групе итд.“ и повећати са . . . + 17.568.—

II) Савска банска управа

1) Трговачке академије

Место: „6 чиновничких приправника итд.“, ставити: „7 чин. приправника итд.“, а место: „4 у I раз. скупове“, ставити: 5 у I раз. скупове“ и повећати са . . . + 17.568.—

6) Женска стручна учитељска школа

Место: „2 чин. приправника итд.“, ставити: „3 чин. приправника итд.“, а место: „1 од VIII групе“, ставити: „2 од VIII групе“ и повећати са . . . + 17.568.—

8) Женске занатске школе

Место: „14 чин. приправника итд.“ ставити: „17 чин. приправника итд.“ и повећати са + 36.594.—

III) Врбаска банска управа

3) Женске занатске школе

Место: „2 чин. приправника итд.“ ставити: „3 чин. приправника итд.“ и повећати са + 12.198.—

V) Дринска банска управа

1) Средња техничка школа

Место: „Чин. приправник итд.“ ставити: „2 чин. приправника итд.“ и повећати са . . . + 17.568.—

VII) Дунавска банска управа

1) Одељење

Унети: „Чин. приправник од VIII групе у I раз. скупове“ . . . + 17.568.—

Место: „1) Трговачке академије“ ставити:

„2) Трговачке академије“
Место: „5 чин. приправника итд.“ ставити: „6 чин. приправника итд.“, а место: „3 у I раз. скупове“ ставити: „4 у I раз. скупове“ и повећати са . . . + 17.568.—

Додати ново:

3) Дворазредне трговачке школе
„Чиновнички приправник од VIII групе у II раз. скупове“ +14.535.—
Место: „2) Женске занатске школе ставити: „4) Женске занатске школе“.

Додати ново:

5) Средња техничка школа
„Чиновнички приправник од VIII групе у I раз. скупове“ +17.568.—
IX) Вардарска банска управа

Додати ново:

2) Трговачке академије
2 чин. приправника од VIII гр. у I раз. скупове . . . +35.136.—
Место: „2 Средња техничка итд.“ ставити: „3) Средња техничка текстилна школа“.

Место: „2 чин. приправ. итд.” ставити: „3 чин. приправ. итд.” а место: „1 од VIII групе” ставити „2 од VIII групе” и повећати са . . . +14.535.—
 Место: „3) Мушке занатске школе” ставити: „4) Мушке занатске школе” . . . +235.974.—
 Свега гл. ХСII, повећати са . . . +235.974.—

ГЛАВА ХСIII — ДИРЕКЦИЈА ЈУГОСЛОВЕНСКЕ СЛОБОДНЕ ЗОНЕ У СОЛУНУ

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 721 Личне принадлежности:
 Поз. 1 Плате-периодске повишице и положајни дод. итд.
 а) Чиновници
 Место: „Директор III/2” ставити: „Директор III/1”.
 Укупно XIII раздео, повећати са . . . +299.699.—

XIV РАЗДЕО — МИНИСТАРСТВО ШУМА И РУДНИКА

ГЛАВА ХСIIIБ — МИНИСТАРСТВО

Редовни расходи

Б. Материјални расходи

Парт. 725м. Одржавање зграде:
 Поз. 1 Мења се и гласи:
 Министарство шума и рудника у којој су смештена Министарства: пољопривреде, унутрашњих послова, трговине и индустрије и Централни Пресбирио Претседништва Министарског савета и одржавање зграде Дирекције шума у Бања Луци и Скопљу.
 I расходи око одржавања зграде за Министарство: шума и рудника, пољопривреде, унутрашњих послова, трговине и индустрије и Централног Пресбирио-а Претседништва Министарског савета.

Лични издаци

Надзорни архитект VIII гр. 13.650.—, званичници: 1 испитани машиниста I гр. 7.200.—, 2 надзорника зграде и електричар II 10.560.—, 4 телефонискиње: 2-II и 2-III 17.280.—, 2 вратара: 1-I и 1-II 8.040.—, 5 руковаоца лифтова: 3-I и 2-II 21.180.—, 5 ложача: 3-I и 2-II 21.180.—, чиновника, лични 9.300.—, званичника, лични 63.840.—, породични 13.440.—, служитеља лични 84.240.—, породични 43.680.—.

Материјални издаци

Претплата за електричну струју за осветлење и лифтове 344.500.—, огрев (угаљ, дрво сечење и пренос) 406.000.—, одржавање електромашинских инсталација (материјал и рад) 25.000.—, одржавање водоводних и канализационих инсталација 15.000.—, одржавање зграде (оправка врата, прозора, зидова и кровова) 68.700.—, износ пепела и шљаке и чишћење димњака 24.000.—, вода, изношење ђубрета, смеглица и чишћење улица 155.000.—, заједничко одржавање зграде у којој су Министарства: шума и рудника, пољопривреде, унутрашњих послова, трговине и индустрије и Централни Пресбирио Претседништва Министарског савета износи 1,351.790.—.

II. Материјални издаци

За одржавање дела зграде у којем се налазе одељења Министарства шума и рудника, а које издатке имају и Министарства: пољопривреде, унутрашњих послова, трговине и индустрије и Централни Пресбирио Претседништва Министарског савета.
 Претплата на телефоне: 49 варошко-локалних, 10 локалних, 4 варошких и једна директна веза у одељењима Министарства шума и рудника 46.500.—, набавка електричног материјала (осигурача, жице, крпе, мазиво и остале потребе за исте) 25.000.—, одржавање паркета, набавка масти, крпа отирача и остало 25.000.—, укупно 1,448.290.—, и целу партију повећати са +985.790.—

Парт. 725њ Пошумљавање крша, голети и живог песка:
 Поз. 1 Врховни надзор пошумљавања и научни радови под б) у претпоследњем и последњем реду речи: „између народне” ставити: „међу-народне”.

Свега гл. ХСIIIб, повећати са . . . +985.790.—

ГЛАВА ХСIIIВ — БАНСКЕ УПРАВЕ

Редовни расходи

Б. Материјални расходи

Парт. 725ш 15 Пошумљавање голети и крша:
 Поз. 1 Припремни радови на пошумљавању итд. У тексту у трећем реду оздо место речи: „за издавање” ставити реч: „за издавање”.
 Поз. 3 Радови на пошумљавању. У тексту — у претпоследњем реду место речи: „откупљених” ставити: „откуп појединих”.

ГЛАВА ХСIIIГ — РУДНИЦИ

Редовни расходи

Б. Материјални расходи

Парт. 725ш/29 Прометни трошкови државног рударства:
 Поз. 2 Специјални прометни трошкови
 Субпоз. 14 жељезара у Варешу, смањити са . . . 500.000.—
 Поз. 6 Радничке наднице и погодности по тарифном уговору
 Субпоз. 11 Угљеник у Велењу, смањити са . . . — 200.000.—
 Субпоз. 12 Угљеник у Забуковцу, смањити са — 285.790.— 485.790.— 985.790.—
 Свега гл. ХСIIIг, смањити са — 985.790.—
 Укупно XIV раздео, . . . — —

XV РАЗДЕО — МИНИСТАРСТВО СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ И НАРОДНОГ ЗДРАВЉА

ГЛАВА ХСIV — МИНИСТАРСТВО

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 726 Личне принадлежности:
 Поз. 1 Плате — период. повишице итд.

I Министарство

а) Чиновници

После: „9 виших саветника итд.” додати нов ред
 Инспектор за болнице IV/1” . . . +44.040.—
 Исељенички комесаријат у Загребу
 Место: „2 саветника: 1-IV/2 и 1-V” ставити: „IV/2”
 III. Општа држ. болница у Београду.
 Место: „12 шефова одеља: 1-III/2, 2-IV/1-1, 6-IV/1, 2-IV/2 и 1-V” ставити: „12 шефова одељења: „5-III/2, 4-IV/1, 2-IV/2 и 1-V” сума остаје непромењена.
 V. Ортопедски завод у Београду
 Место: „Шеф завода IV/1-2” ставити: „шеф завода III/2” сума остаје непромењена.
 IX. Централни хиг. завод у Београду итд.

Посебне установе

Завод за здравствену заштиту матера и деце итд.

а) Чиновници

1) Централа

Место: „Виши саветник IV/2” ставити: „виши саветник IV/1” и место: „виши пристав VII” ставити: „виши пристав VI” сума остаје непромењена.
 IV. Одељење за стоматологију итд.
 Шеф IV/1-1 46.440.—, брише се . . . — 46.440.—
 X. Школа за нудиље у Београду

б) Чиновнички приправници

Место: „2 чин. приправ.-сестре итд.“ ставити: „3 чин. приправн.-сестре итд.“ и суму повећати са +15.207.—

VIII. Школа народног здравља у Загребу

а) Чиновници

Место: „14 виших пристава итд.“ ставити: „14 виших пристава итд.“ и смањити са —20.600.—

Место: „18 рачунских и админ. чиновника итд.“ ставити: „18 рач. и админ. чин. итд.“ и смањити са —12.000.—

Место: „10 сестара помоћн. итд.“ ставити: „19 сестара помоћн. итд.“ и смањити са —10.000.—

Поз. 5 Додаци лични и породични

I Министарство

а) Чиновника, лични, повећати са + 8.318.—

Парт. 728 III Општа држ. болница у Београду

Субпоз. 3 „награда благајнику на забр-
јавање“ брисати — 4.800.—

IX. Школа народног здравља у Загребу

По § 26 закона о устрој. соц. итд. повећа-
ћати са +42.000.—

Парт. 729 Субвенције и разне помоћи:

Поз. 5 Дотација међународном офису за јав-
ну хигијену, а даљи текст (9.500 по 10.92
дин.) брисати и износ повећати са +30.000.—

Поз. 6 Помоћ за издржавање и помагање
деце итд. мења се и гласи: „Помоћ за
издржавање и помагање деце: сирочади,
напуштене или недовољно заштићене (са
или без родитеља) у породици или за-
водима, директно или преко постојећих
установа и друштава“.

Поз. 13 Помоћ за издржавање др. Е. Шлај-
мера итд., брисати —60.000.—

Поз. 13а (нова) Помоћ Међународној унији
за котизацију и изучавање против рака
1000 зл. фр. фр.) +14.275.—

Б. Материјални расходи

Парт. 731 Управни трошкови

Поз. 10 Централни хигијенски завод у Бео-
граду итд.

Хемијско одељење

Последња потпоз.: „слање деце у летова-
лишта и опоравилишта итд.“ изменити
да гласи: „Слање деце и ђака у летова-
лишта и опоравилишта итд.“

ГЛАВА ХСV — ДРАВСКА БАНСКА УПРАВА

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 741 Личне принадлежности:

Поз. 1 Плате-пер. повишице итд.

III) Државна болница у Љубљани

Место: „11 адм. и арх. чиновника итд.“ ста-
вити: „12 адм. и арх. чиновника: 1-VIII-1,
2-VIII-2, 4-VIII, 1-IX-2, 2-IX-1, 1-IX и 1-X-2“
и повећати са +13.560.—

X) Државно лечилиште — Тополшница

а) Чиновници

Место: „Асистент VI“ ставити: „Примари-
јус VI“.

Место: „Административни урадник VI“
ставити: „Административни управник VI“

Поз. 5 Додаци лични и породични

III Државна болница у Љубљани

а) чиновника, лични, повећати са + 8.160.—

Парт. 742 Награде контр. чиновницима итд.

II Државна болница у Љубљани

Субпоз. 1 место: „3 контр. чин. итд.“ ста-
вити: „4 контр. чиновника итд.“ и пове-
ћати са + 14.400

IV Болница за душевне болести, Љубља-
на—Студенец

Субпоз. 4 Место: „155 болничког и реж.
особља итд.“ ставити: „165 болн. и реж.
особља итд.“

Б. Материјални расходи

Парт. 745 Управни трошкови

Поз. 2 Државна болница у Љубљани.

Субпоз. 14 Набавка за издржавање кућног
инвентара, смањити са —22.560.—

Субпоз. 14 Набавка за издржавање кућног
инвентара, смањити са —13.560.—

ГЛАВА ХСVI — САВСКА БАНСКА УПРАВА

Редовни расходи

А. Лични приходи

Парт. 748 Личне принадлежности:

Поз. 1 Плате — пер. повишице итд.

II Хигијенски Завод у Загребу итд.

Место: „59 лекара итд.“, ставити: „59 лека-
ра итд.“ и смањити са — 75.000.—

Место: „57 чиновника: лекара итд.“, стави-
ти: „58 чиновника: лекара итд.“, а у раз-
врставању место: „10-X“ ставити „11-X“
и смањити са — 30.000.—

XI Државно лечилиште у Новом Марофу:

Испред: „Управник-шеф“ ставити: као под-
наслов: „а) Чиновници“

б) Чиновнички приправници

Унети: „Чиновнички приправник од X групе
у II раз. скуп.“ + 10.887.—

XIII Уред за контролу лекова биолошког
порекала у Загребу

Испред: „Шефа уреда“ ставити поднаслов:
„а) Чиновници“

б) Чиновнички приправници

Унети: „Приправник-лекар од VIII групе у
I раз. скупове“ + 17.568.—

XII Станица за сузбијање трахоме у Пре-
логу:

Место: „Архивски чиновник X-1“ ставити:
„Архивски чиновник X-2“ и повећати са + 2.760.—

Поз. 5 Додаци лични и породични

II Хигијенски Завод у Загребу итд.

а) Чиновника, породични, смањити са — 35.798.—

X Државно лечилиште Стрмац—Шуметлица
Чиновника, лични, повећати са + 720.—

XII Станица за сузбијање трахоме у Пре-
логу:

а) Чиновника, породични, повећати са + 1.560.—

Парт. 749 Награде контр. чин. итд.

V Болничко одељење хиг. завода у Загребу

Место: „31 дневничар итд.“, ставити: „31
дневничар итд.“ и смањити са — 10.961.—

X Државно лечилиште у Новом Марофу:

Место: „50 лица (милосрдне сестре итд.)“,
ставити: „49 лица (милосрдне сестре итд.)“
и смањити са — 10.887.—

XII Уред за контролу лекова итд.

Место: „Дневничар—служитељ“ ставити:
„Дневничар—служитељ“ и смањити са — 12.000.—

Парт. 750 Специјални додаци и награде

II Хигијенски завод у Загребу итд.

По § 26 Зак. о устројству соц. и здрав. у-
праве итд., повећати са +140.798.—

IV Болничко одељење хиг. завода Загреб

По § 26 зак. о устрој. соц. и здрав. управе
повећати са + 10.961.—

VII Држ. лечилиште Стрмац—Шуметлица

Субпоз. 2 „Специјалне награде духовници-
ма итд.“, повећати са + 1.500.—

VIII Државно лечилиште у Новом Марофу

Епидемијски додаци по § 26 зак. о устрој.
итд., повећати са + 5.540.—

IX Станице за сузбијање трахоме у Прелогу

Епидемијски додатак по § 26 зак. о устр.
итд., повећати са + 1.747.—

X Уред за контролу лекова биол. порекла у

у Загребу, по § 26 зак. о устр. соц. итд.,
повећати са + 13.728.—

Б. Материјални расходи

Парт. 752 Управни трошкови:

Поз. 1 Хигијенски завод у Загребу итд. У последњој субпоз. 28 у тексту у трећем реду после речи: „мањи асанациони радови“ ставити: „и путни трошкови за теренски рад“	
Поз. 9 Држ. лечилиште Стрмац—Шуметлица Субпоз. 11 „кућне потребе, чишћење, прање рубља итд.“, суму смањити са . . .	— 4.980.—
Поз. 10 Државно лечилиште — Нови Мароф Субпоз. 33 „Издаци за господарство итд.“, суму смањити са . . .	— 5.540.—
Поз. 11 Станица за сузбијање трахоме у Прелогу Субпоз. 14 „издржавање и поправка аутомобила“, смањити са . . .	— 3.307.—
Поз. 12 Уред за контр. лекова итд. — Загреб Субпоз. 2 „набавка, прехрана и издрж. лаборат. животиња итд.“, смањити са . . .	— 3.000.—
Субпоз. 3 „набавка лаборат. материјала итд.“, смањити са . . .	— 1.296.—
Субпоз. 4 „набавка, оправка и издрж. лаборат. апарата итд.“, смањити са . . .	— 12.000.—
Субпоз. 6 „трошкови контроле, путовање итд.“, смањити са . . .	— 3.000.—

Свега Гл. ХСVI . . . — —

ГЛАВА ХСVIII — ПРИМОРСКА БАНСКА УПРАВА

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 762 Личне принадлежности:

Поз. 1 Плате — пер. повишице итд. I Одељење соц. пол. и нар. здравља	
а) Чиновници	
Инспекција рада (ново) Архивски чиновник X	+ 8.100.—
б) Чин. приправници	
Субпоз. 2 „Чиновнички приправник од X групе у I раз. скупове“, брисати	— 13.882.—
Поз. 5 Додаци лични и породични I Одељење соц. пол. и нар. здравља Чиновника, лични, повећати са	+ 8.160.—

Парт. 763 Награде контр. чин. итд.

II Државна болница у Сплиту итд. Заразно одељење на Фирулама (ново) Контрактуални лекар — в. д. шефа одељења	+ 45.600
--	----------

Б. Материјални расходи

Парт. 766 Управни трошкови:

Поз. 1 Хигијенски завод у Сплиту итд. Субпоз. 2 „набавка и израда лекова итд.“, смањити са	— 25.000.—
Поз. 2 Државна болница у Сплиту итд. Субпоз. 21 „За уређење и издржавање заразног одељ. на Фирулама“, смањити са	— 22.978.—

Свега гл. ХСVIII . . . — —

ГЛАВА ХСIX — ДРИНСКА БАНСКА УПРАВА

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 769 Личне принадлежности:

Поз. 1 Плате, пер. повишице итд. II Хигијенски завод у Сарајеву итд.	
а) Чиновници	
Место: „5 управника домова итд.“ ставити: „6 управника домова итд.“, а место: „2 — IV/1“ ставити: „3 — IV/1“ и повећати са	+ 44.040.—
Место: „11 виших пристава VII“ ставити: „12 виших пристава VII“ и суму повећати са	+ 16.920.—

Поз. 5 Додаци лични и породични

II Хигијенски завод у Сарајеву итд.	
а) Чиновника, лични, повећати са	+ 11.760.—
породични повећати са	+ 5.040.—

Парт. 770 Награде контр. чин. итд.

I Хигијенски завод у Сарајеву итд. Место: „73 дневничара 820.000.— дин.“ ставити: „73 дневничара 800.000.—“	— 20.000.—
--	------------

Б. Материјални расходи

Парт. 773 Управни трошкови:

Поз. 1 Хигијенски завод у Сарајеву итд. Субпоз. 1 „издржавање, деловање и уређење према Уредби итд.“, суму смањити са	— 57.760.—
--	------------

Свега гл. ХСIX — —

ГЛАВА С — ЗЕТСКА БАНСКА УПРАВА

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 777 Личне принадлежности:

Поз. 1 Плате — пер. повишице итд. II Хигијенски завод на Цетињу итд., место: „22 саветника, пристава итд.“, ставити: „23 саветника, пристава итд.“, а место: „7-VIII“ ставити: „8-VIII“ и суму повећати са	+ 13.560.—
Место: „27 чин., сестара итд.“ ставити: „30 чиновника-сестара итд.: 3-VIII, 15-IX, 2-X-1, 1-X-2 и 9-X“ и суму повећати са	+ 23.100.—

б) Чиновнички приправници

Субпоз. 2 место: „чин. приправ. од VIII групе итд.“ ставити: „2 чин. приправ. од VIII групе итд.“ и суму повећати са	+ 14.535.—
(ново) Чиновнички приправник од VIII групе III раз. скупове	+ 13.254.—
2 чин. приправника-нудиље од IX групе у III раз. скупове	+ 21.884.—
Чиновнички приправни од IX групе у III раз. скупове	+ 10.942.—

Поз. 3 Плате — пер. повишице служитеља итд.

Место: „3 служитеља итд.“ ставити: „4 служитеља итд.“, а место: „1-II“ ставити: „2-II“ и суму повећати са	+ 2.940.—
---	-----------

Поз. 5 Додаци — лични и породични

II Хигијенски завод на Цетињу итд.	
а) Чиновника, лични, повећати са	+ 29.520.—
породични повећати са	+ 6.600.—
в) Служитеља, лични, повећати са	+ 4.920.—

Парт. 779 Специјални додаци и награде:

II Хигијенски завод на Цетињу итд. По § 26 Закона о устројству соц. и здрав. управе итд. повећати са	+ 94.000.—
---	------------

Б. Материјални расходи:

Парт. 781 Управни трошкови:

Поз. 1 Хигијенски завод на Цетињу итд. Субпоз. 2 Набавка лекова, хемикалија, стакларије итд., суму смањити са	— 20.000.—
Субпоз. 21 Издржавање, уређење и деловање домова нар. здравља итд., у претпоследњем и последњем реду после: „Старом Бару“ додати речи: „и Будви“	
Субпоз. 22 Издржавање, уређење и дел. здр. станица итд., суму смањити са	— 40.000.—
Субпоз. 23 Издржавање, уређење и деловање анти tubеркулозног диспанзера итд., суму смањити са	— 19.075.—
Субпоз. 23а (нова) Ануитет за изградњу и уређај Дома народног здравља у Будви	+ 70.000.—

Свега гл. С повећати са +226.180.

ГЛАВА CI — ДУНАВСКА БАНСКА УПРАВА

Редовни расходи

А. Лични расходи

Парт. 784 Личне принадлежности:

- Поз. 1 Плате — пер. повишице итд.,
III Државна болница у Новом Саду
Место: „6 шефова одељења итд.“, ставити:
„6 шефова одељења: 1-IV/1-1, 3-IV/1,
1-IV/2 и 1-V“
V Државно лечилиште на Венцу —
Фрушка Гора

а) Чиновници

Место: „Примарни лекар итд. VII“ ставити:
„Примарни лекар итд. VI“

- Поз. 2 Плате — пер. повишице званичника
II Државна болница у Новом Саду
Место: „2 званичника III“ ставити: „2 званичника II“ и суму повећати са + 3.840.—

Парт. 785 Награде контр. чин. итд.

II Државна болница у Новом Саду
Субпоз. 2 „50 дневничара итд.“ смањити са — 3.840.—

Свега гл. CI — —

ГЛАВА CII — МОРАВСКА БАНСКА УПРАВА

Редовни расходи

А. Лични расходи:

Парт. 791 Личне принадлежности:

- Поз. 1 Плате — периодске повишице итд.
II Хигијенски завод у Нишу итд.
После: „8 виших пристава итд.“ додати:
(ново) „Архитект VII“ + 16.920.—
б) Чиновнички приправници
(ново) чин. приправник од VIII групе у I
раз. скупове + 17.568.—
III Дом глувонемих у Јагодини
(ново) б) Чиновнички приправници
Чиновнички приправник од IX групе у II
раз. скупове + 12.198.—
IV Државна болница у Нишу

а) Чиновници

Место: „Економ VII“ ставити: „Економ VI“, место: „магационер VIII“ ставити:
„Магационер VII“, после: Архивски чиновник X-2“ додати нов ред: „Сестра помоћница X-1“ + 8.700.—

V Државна болница за душевне болести у Топоници

б) Чиновнички приправници

Место: „Чин. приправ. лекар итд.“ ставити:
„2 чин. приправ. лекара итд.“ и суму повећати са + 13.254.—
(ново) Чин. приправн.-апотекар од VIII гр., у III раз. скупове + 13.254.—

Поз. 5 Додаци лични и породични

II Хигијенски завод у Нишу итд.,
а) Чиновника, лични, повећати са + 7.680.—
IV Државна болница у Нишу
а) Чиновника, лични, повећати са + 8.160.—

Парт. 792 Награде контр. чин. и дневничара

I Хигијенски завод у Нишу

Место: „40 дневничара итд. 225.040.—“ ставити: „40 дневничара итд. 345.000.—“ + 119.960.—

IV Државна болница за душевне болести Топоница

Место: „80 дневничара итд. 449.940.—“ ставити: „80 дневничара итд. 499.940.—“ + 50.000.—

Б. Материјални расходи:

Парт. 795 Управни трошкови

Поз. 1 Хигијенски завод у Нишу итд.

Субпоз. 21 Сузбијање ендемичног сифилиса итд. смањити са — 30.000.—

Субпоз. 22. Издржавање, уређење, довршење итд.

а) Дом народног здравља у Зајечару, смањити са — 5.000.—

- б) Дом народног здравља у Пироту, смањити са — 5.000.—
в) Дом народног здравља у Крушевцу, смањити са — 5.000.—
г) Дом народног здравља у Свилајцу, смањити са — 5.000.—
д) Дом народног здравља у Петровцу, смањити са — 5.000.—

Поз. 2 Дом глувонемих у Јагодини

Субпоз. 11 Исхрана деце, послуге и особља смањити са — 12.198.—

Поз. 3 Државна болница у Нишу

Субпоз. 7 Набавка и оправка инвентар ствари итд., смањити са — 6.860.—

Субпоз. 8 Набавка и оправка лекарских инструмената итд., смањити са — 5.000.—

Субпоз. 9 Набавка душека, ћебади итд., смањити са — 5.000.—

Поз. 4 Држ. болница за душ. бол. — Топоница

Субпоз. 19 Набавка постељине и рубља итд. смањити са — 15.000.—

Субпоз. 21 Набавка одела за болеснике, смањити са — 5.000.—

Субпоз. 27 Набавка лекова, завојног материјала итд., смањити са — 5.000.—

Субпоз. 30 Исхрана особља итд., смањити са — 15.000.—

Субпоз. 33 Набавка и исхрана стоке итд., смањити са — 15.000.—

Субпоз. 34 Наднице сезонских радника итд., смањити са — 8.254.—

Свега гл. CII, повећати са + 120.382.—

ГЛАВА CIII — ВАРДАРСКА БАНСКА УПРАВА

Редовни расходи

А. Лични расходи:

Парт. 798 Личне принадлежности:

- Поз. 1 Плате — периодске повишице итд.
II Државна болница у Скопљу
Место: „В. д. управника-шеф одељења IV/2“ ставити: „В. д. управника-шеф одељења IV/1“
Место: „Економ VIII“ ставити: „Економ VII“.
V Школа за нудиље у Скопљу
Директор школе VIII... 13.560.— брише се — 13.560.—
б) Чиновнички приправници
(ново) Чин. приправник в. д. економа од X групе у I раз. скупове + 13.882.—
Поз. 5 Додаци лични и породични
VI Школа за нудиље у Скопљу
Чиновника, лични... 8.160, брисати — 8.160.—

Парт. 800 Специјалне награде и додаци:

III Државна болница у Скопљу
Награде по § 320 Закона о чин. повећати са + 24.609.—

Б) Материјални расходи:

Парт. 802 Управни трошкови:

- Поз. 2 Државна болница у Скопљу
Субпоз. 4 „Дрва и угаљ са преносом“, смањити са — 16.771.—

Свега гл. CIII, — — —

Укупно XV раздео повећати са + 346.562.—

У мом писму Бр. 2340/VII од 2 текућег месеца које износи 11 страна грешком у препису изостала су седам редова, чији је ефекат већ тада обрачунат, те молим да се ова исправка изврши:

Парт. 233а Субвенција Студентском Дому Краља Петра I Великог Ослободноца у Скопљу + 40.000.—

Парт. 234 Личне принадлежности

- Поз. 1 Плате — пер. пов. итд., унети код
II) Државна библиотека у Љубљани.
Место: „3 библиотекар итд.“, ставити: „3 библиотекар: 2-IV/1 и 1-IV/2“
Ова исправка не повлачи сада никакав ефекат.

РЕКАПИТУЛАЦИЈА РАСХОДА:

I раздео	— Врховна државна управа, смањити са	— 1,420.000.—
IV „	— Министарство правде, повећати са	+ 5,000.000.—
V „	— Министарство просвете, повећати са	+ 4,846.153.—
XIa „	— Министарство пошта, тел. и телефона, повећати са	+ 7,000.000.—
XIII „	— Министарство трговине и индустрије, повећати са	+ 299.699.—
XV „	— Министарство соц. пол. и нар. здравља, повећати са	+ 346.562.—
	Укупно расходе, повећати са	+ 16,072.414.—

Б. ПРИХОДИ

IV РАЗДЕО — ДРЖАВНА ПРИВРЕДА

ГЛАВА VIII — МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ

Редовни приходи

Парт. 11	Државна штампарија у Београду:	
Поз. 8	Разни ситни приходи, повећати са	+ 400.000.—
Парт. 11a	Државна штампарија у Сарајеву:	
Поз. 2	Разни ситни приходи	
	Од продаје фурде од папира итд., повећати са	+ 150.000.—
	Свега Гл. VIII, повећати са	+ 550.000.—

ГЛАВА Ха — МИНИСТАРСТВО ПОШТА, ТЕЛЕГРАФА И ТЕЛЕФОНА

Редовни приходи

Парт. 13г	Приходи од пошта, телеграфа и телефона:	
Поз. 5	По поштанској унутрашњој радњи итд., повећати са	+ 7,000.000.—
	Свега глава Ха, повећати са	+ 7,000.000.—
	Укупно IV раздео, повећати са	+ 7,550.000.—

V РАЗДЕО — РАЗНИ ПРИХОДИ

ГЛАВА XIII — РАЗНИ СИТНИ ПРИХОДИ

Редовни приходи

Парт. 16	По струци Министар. финансија:	
Поз. 3	Одељење државних дугова и држ. кредита	
	Унети нову субпозицију која гласи: „г) Накнада из државног фонда за јавне радове”	+ 8,522.414.—
	Укупно V раздео, повећати са	+ 8,522.414.—

РЕКАПИТУЛАЦИЈА ПРИХОДА

IV раздео	— Државна привреда, повећати са	+ 7,550.000.—
V раздео	— Разни приходи, повећати са	+ 8,522.414.—
	Укупно приходе, повећати са	+ 16,072.414.—

ОПШТА РЕКАПИТУЛАЦИЈА

I Расходе, повећати са	+ 16,072.414.—
II Приходе повећати са	+ 16,072.414.—

На крају част ми је умолити Народну скупштину за овлашћење да могу изменити редни број партија и позиција у буџету државних расхода и прихода за 1936/37 годину.

Министар финансија,

Летица, с. р.

ИНТЕРПЕЛАЦИЈА

Бошка Зељковића, народног посланика, на Министра унутрашњих послова о постављењу за банског већника Фетаха Крупића, из Босанске Крупе.

ГОСПОДИНЕ МИНИСТРЕ,

Вашим решењем постављен је за банског већника Врбаске бановине Фетах Крупић. Овим поводом слободан сам, Господине Министре, да Вам упутим ову интерпелацију, на коју очекујем одговор у Народној скупштини.

Јесу ли Вам познати ови податци из живота и рада Фетаха Крупића:

1 — Железнички стражар на прузи Бихаћ—Бос. Нови пронашао је у железничком вагону код познатог комунистичког агитатора Бјеговића, ћака седмог разреда из Сиска, комунистички летак у сврху комунистичке пропаганде. Овај летак железнички стражар је запленио. Овај летак железнички стражар је предао га — као и сам летак — воднику Фрање Кухару, командиру жандармеријске станице у Крупи на даље уредовање. Кад је Фетах Крупић чуо да је агитатор Бјеговић ухапшен, он је, истичући се као политичка личност у Бос. Крупи и као партијски утицајан човек, интервенирао код водника Фрање Кухара да се агитатор Бјеговић пусти одмах на слободу. Та интервенција се догодила у жандармеријској касарни у Б. Крупи, у соби, у којој је на столу био онај запленио летак. Течајем те интервенције овога је комунистичког летка нестало.

Сада командир жандармеријске чете у Бихаћу води истрагу против комунисте Бјеговића, те противу Фрање Кухара и Фетаха Крупића ради злочина припомоћи дате комунистичком агитатору Бјеговићу. Ова припомоћ се састоји у том, што је пригодом интервенције Фетаха Крупића у корист Бјеговића нестало у соби са астала у касарни поменутог комунистичког запленио летка. Преслушањем Фрање Кухара и Фетаха Крупића код жандармеријске чете у Бихаћу установљено је, да је летка нестало из собе са астала, баш у часу, кад је Фетах Крупић интервенисао.

2 — Године 1923 његовом интервенцијом и организацијом основана је Југословенска земљорадничка задруга у Крупи, у коју су ушли као чланови искључиво присташе бив Ј. М. О. у Бос. Крупи. Ради слабе управе иста задруга је пропала и остала Првој Хрватској штедионици око 120.000 динара дужна. Чланови задруге сазвали су ликвидациону скупштину и одредили, да сваки члан задруге плати становиту своту. Чланови су репартиране своте платили на руке ликвидационог одбора, али ликвидациони одбор положене своте није исплатио Првој Хрватској штедионици, тако да су чланови задруге остали и даље у обавези према пом. Штедионици са целом свотом дуга у износу од 120.000 динара.

Фетах Крупић, као члан ликвидационог одбора потрошио је већу своту, а да утају прикрије, одобрио је утајену своту Првој Хрватској штедионици код Муслиманске прометне банке у Б. Крупи, код које је исти био директор, као тобожњи улог у корист Прве Хрватске штедионице.

Пошто муслиманска Прометна банка нема никаквог иметка и пошто иста није реално ни примила тобоже уложену своту, то свота није ни исплаћена првој Хрватској штедионици, те иста тражи од чланова задруге поновну исплату.

Доказ: књиге Муслиманске прометне банке у Б. Крупи и спис Окружног суда у Бихаћу о репартирацији дугова Југославенске земљорадничке задруге.

Фетах Крупић да избегне цивилну одговорност за утају, уговором је од 12 новембра 1927 године под број 1198/27 Среског суда у Бос. Крупи превео своје непокретнине з. к. ул. бр. 79 к. о. Крупа на Јусуфа Пашалића, а овај је исте некретнине уговором 23 новембра 1927 год. даље превео на Девлету жену Фетаха Крупића. Остатак својих некретнина з. к. ул. бр. 989 к. о. Крупа превео је уговором од 12 новембра 1927 год. бр. 1198/27 директно на своју жену Девлету. Према томе је Фетах Крупић остао без икаквог иметка и неутјерива је свака отштета према њему.

3 — Фетах Крупић био је много година директор Муслиманске банке у Б. Крупи. Није сазивао главну скупштину банке, није састављао годишње билансе, није водио банчине књиге, није водио дневник благајне и кроз две године сав примљен банчин новац трпао је себи у џеп. Због такве неуредности у вођењу банке г. Бан је Врбаске бановине на основу § 241 Трг. зак. за Б. и Х. решењем од 29-Х-1932 бр. 10702/32-1 распустио банку, а Окружни суд у Бихаћу решењем својим од 12 децембра 1932 год. број Ф. 1/32 одредио за ликвидатора банке др. Јосипа Храбара, Ману Чичу и Јусуфа Пашалића из Бос. Крупе.

Пошто су ликвидатори установили, да је Фетах Крупић водио лажно банчине књиге, да је скупљао новац од муслиманске сиротиње за тобожње нове дионице банке, и тако оштетио муслиманску сиротињу, апелујући на муслиманску солидарност са свотом од преко 50.000 динара, да је утајио већу своту банчиног новца, да кроз две године непрекидно није водио ни дневник благајне, него да је све примитке новца трпао у свој џеп, а касу су ликвидатори нашли празну и пуну прашине мјесто новца, те су ликвидатори предње

чињенице пријавили Државном тужиоштву у Бихаћу. На основи тога је Фетах Крупић 3 фебруара 1933 затворен у истражни затвор Окружног суда у Бихаћу и лежао је у истражном затвору све до 10 јануара 1934 године, све док нису вештаци уз његово суделовање код суда бар делимично установили и надопунили банчине књиге.

Код Окружног суда у Бихаћу са његовим признањем установило се, да је он утајио већу своту на штету банке и да је лажно водио банчине књиге и тиме да је упропастио сву деоничку главницу банке, сав резервни фонд банке и све улоге банке и да је измамио муслиманској сиротињи за тобожњи упис нових деоница преко 50.000 динара.

Доказ: спис Окружног суда у Бихаћу Бр. К.к. 93/33.

Противу њега се води ради горњих чињеница, које је он пред судом признао, дан данас казнени поступак.

Доказ: уверење Државног тужиоца у Бихаћу од 15-Х-1935 године бр. К.к. 93/33.

Пошто су ликвидатори Муслиманске прометне банке дознали, да је Фетах Крупић изабран за члана Управног одбора Шипада и пошто исти знају, да Фетах Крупић нема никаква иметка на своје име, јер је превео цели свој иметак на своју жену, да би изиграо накнаду штете почињену кривичним делима, то су исти законитим путем испословали одлуку Среског суда у Бос. Крупи од 27-И-1936 год. бр. 1-6/36, којом је суд за обезбеђење накнаде штете из кривичног дела утаје наредио Шипаду да има обустављати све месечне хонораре, путне трошкове и дневнице, које прима Фетах Крупић као члан Управе Шипада и да обустављене своте има депоновати код Среског суда у Бос. Крупи.

Доказ: Одлука Среског суда у Бос. Крупи од 27-И-1936 г. бр. 1-VI/36, коју прилажем у оригиналу.

Ако су Вам познати горњи налози из живота и рада Фетаха Крупића, банског већника Врбаске бановине, шта мислите предузети у циљу да се заштити углед Банског већа у Бања-Луци?

За ову интерпелацију тражим првенство испред других.

У Београду, 6 марта 1936 год.

Бошко Зељковић, с. р.
народни посланик
за Срез босанско-крупски

КРАЉЕВИНА ЈУГОСЛАВИЈА
Министарство унутрашњих послова

Управно одељење III

Пов. III Бр. 478

6 марта 1936 године

Београд

ГОСПОДИНЕ ПРЕТСЕДНИЧЕ,

Част ми је доставити Вам приложени акт Управе града Београда Пов.Бр. 1244 од 6 ов. м. с молбом на хитан поступак.

Изволите примити, Господине Претседниче, и овом приликом уверење о мом особитом поштовању.

Министар унутрашњих послова,
Др. Корошец, с. р.

Господину

СТЕВАНУ ЂИРИЋУ,
Претседнику Народне скупштине

Београд

УПРАВА ГРАДА БЕОГРАДА

Оделење опште полиције

Пов. II Бр. 1244

6 марта 1936 године

Београд

Господину

Министру унутрашњих послова

Београд

Част ми је извести Господина Министра унутрашњих послова, да је Управа града Београда данас ухапсила народног посланика г. Дамјана

Арнаутовића због злочина који је учинио пуцањем из револвера у седници Народне скупштине, пошто је именовани посланик затечен на делу злочина.

Извештавајући о овоме, молим за дејство да Народна скупштина хитно донесе одлуку о издавању именованог посланика истражним судским властима ради надлежног поступка сходно пропису § 108 Закона о пословном реду у Народној скупштини.

в. д. Управника града Београда,
Помоћник,

Мил. Аћимовић, с. р.

